KOMMUNEPLAN 2009-2021

Bind 10 - BILAG

Kommuneplan 2009-2021
Kulturmiljøbeskrivelser

KALUNDBORG KOMMUNE

BILAG

PLAN, BYG OG MILJØ

Kulturmiljø

I Kalundborg Kommune

KALUNDBORG KOMMUNE

Indholdsfortegnelse

Kulturmiljø Bjergsted
-301 - 1 Øen Sejerø 2
-301 - 1a Sejerby 12
-301 - 1b Landsbyen Kongstrup 17
-301 - 2 Øen Nekselø 24
-301 - 3 Eskebjerg Vesterlyng 29
-301 - 4 Alleshave ejerlav 34
-301 - 5 Landindvindingsprojektet Saltbæk Vig 40
-301 - 6 Landsbyen Eskebjerg 47
-301 - 7 Føllenslev 53
-301 - 8 Landsbyen Særslev 60
-301 - 9 Landsbyen Viskinge 68
-301 - 10 Hovedgården Aunsøgård 74
-301 - 11 Hovedgården Astrup 78
-301 - 12 Kongens Møller 81
-301 - 13 Landsbyen Bregninge 90
Kulturmiljø Sorø
-303 - 1 Store Åmose 95
Kulturmiljø Gørlev
-309 - 1 Landsbyen Svallerup 99
-309 - 2 Stationsbyen Gørlev 109
-309 - 3 Halvøen Reersø 128
-309 - 4 Landsbyen Reersø 133
-309 - 5 Landsbyen Kirke Helsinge 144
-309 - 6 Ladepladsen Mullerup Havn 151
-309 - 7 Landsbyen Mullerup 156
Kulturmiljø Hvidebæk
-317 - 1 Ubberup Højskole m. valgmenighedskirke 163
-317 - 2 Landsbyen Værslev 170
-317 - 3 Hovedgården Saltofte 179
-317 - 4 Hovedgården Vesterbygård 183
-317 - 5 Landsbyen Jorløse 187
-317 - 6 Lille Åmose 194
-317 - 7 Landsbyen Lille Fuglede 198
-317 - 8 Tissø-bopladsen 203
-317 - 9 Landsbyen Store Fuglede 206
Kulturmiljø Høng
-319 - 1 Hovedgården Kattrup 212
-319 - 2 Herregården Hallebygård 218
-319 - 3 Hovedgården Selchausdal 222
-319 - 4 Hovedgården Nørager 227
-319 - 5 Hovedgården Frihedslund 232
-319 - 6 Hovedgården Sæbygård 236
-319 - 7 Hovedgården Falkenhøj 240
-319 - 8 Landsbyen Reerslev 243
-319 - 9 Landsbyen Løve 254
Kulturmiljø Kalundborg
-323 - 1 Røsnæsgården 261
-323 - 2 Landsbyen Ulstrup 266
-323 - 3 Landsbyen Ågerup 271
-323 - 4 Landsbyen Illerup 275
-323 - 5 Overdrevsbakkerne Rakkerbanken 280
-323 - 6 Lerchenborg-området 282
-323 - 6a Asnæs Dyrehave 290
-323 - 6b Husmandsbebyggelser omkring Lerchenborg 291
-323 - 7 Landsbyen Kåstrup 296
-323 - 8 Landsbyen Tømmerup 300
-323 - 9 Landsbyen Bastrup 304

Beskrivelse af kulturmiljø

301 - 1 Øen Sejerø
Beskrivelse Sejerø er som helhed udpeget som kulturmiljø. Desuden er specifikt to landsbyer udpeget som sådanne (300-1a og 300-1b, se nedenfor).
Øen nævnes i kong Valdemars jordebog fra 1231 med hus, og der har sikkert boet bønder på øen allerede dengang, for kirken er ikke meget yngre. I 1300-tallet tilhørte øen roskildebispen, og efter reformationen overgik den til krongodset. Sidst i 1600-tallet blev den solgt til private, således var den en lang tid i slægten Rostgaards eje. I 1805 købte beboerne øens gårde til selveje.
Øens bakker består overvejende af frugbart moræneler, mens de lave områder er hævet havbund, som er mindre frugtbar, men man har i hvert fald fra 1600-årene kunnet gøde markerne så meget med tang og formentlig også med gødning fra husdyr, som kunne vinterfodres med hø fra de store lavninger mellem morænebakkerne, at man kunne have det såkaldte alsædebrug, d.v.s. at man kunne tilså markerne hvert år uden mellemliggende brakperioder.
Landsbyerne ligger på det høje moræneland, Mastrup dog noget lavere end de øvrige. Langs kysten findes lidt spredt husmandsbebyggelse, hvis beboere også har ernæret sig ved lidt fiskeri. En egentlig fiskerbebyggelse findes ved Nordby. Allerede i middelalderen har der været drevet sæsonfiskeri fra kysten; middelalderlige fiskerboder er påvist ved Mastrup og Elmebjerg.
De nogle steder endnu bevarede bindingsværkshuse, hvad enten de ligger i bymæssig bebyggelse eller på det åbne land, er af en særlig konstruktion, der minder om byggemåden i Odsherred, bl.a. kendetegnet ved manglen på løsholter.
Fiskeriet koncentreredes i løbet af 1800-tallet om havnen, hvis ældste del er anlagt i 1839 med senere udvidelser i 1903-04. Havnen havde tidligere forbindelse til Saltbæk Vig, men denne erstattedes i 1904 af dampskibsforbindelse til Kalundborg. Siden 1932 er der drevet færgefart mellem øen og Havnsø.
Efter 2. verdenskrig er der sket en vis udbygning med sommerhusområder en 3-4 steder ud over øen.
Bærende
elementer
Bærende elementer og strukturer er:
- øens højtliggende åbne morænebakker langs kysten
- de centralt beliggende lavere områder af hævet havbund
- det fintmaskede net af levende hegn og sten- og jorddiger, især i den nordvest- og sydøstlige del af øen
- landsbyerne, husmandsbebyggelser og bebyggelse, der generelt ligger på det høje moræneland
- fiskerbebyggelse og færgehavn ved Nordby
- fyrtårn og fyrmesterbolig oven for kystskrænten på Gniben.
Eksist.
bevaringstiltag
Udpluk af planer og beskyttelser:
- flere beskyttede sten- og jorddiger på øen
- 300 m kirkebyggelinje rundt om Sejerø Kirke
- flere fredede fortidsminder (flere høje, to bautasten og et stenkammer på sydspidsen) med tilhørende 100 meter beskyttelseslinjer
- § 3 beskyttede naturtyper (hede, eng, søer, vandhuller, moser, strandoverdrev og overdrev) og vandløb
- Lokalplan nr. 4.2. For et plejehjem i Sejerby
- Lokalplan nr. 4.6. Golfbane, Sejerø
- Lokalplan nr. 4.4. For udvidelse af Sejerø Havn
- Lokalplan nr. 4.7. Sommerhusområdet Gniben Strand, Sejerø
- Lokalplan nr. 507 for sommerhusområdet Knoldebjerg, Sejerø.
Trusler/sårbarhed
Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- bebyggelse uden for de afgrænsede landsbyer
- tilplantning og tilgroning på de ubebyggede arealer
- nedrivning eller om-, til- og nybygning af og ved gårde og huse, der ikke harmonerer med den eksisterende bebyggelse

- ændring af vejstrukturen, ændring af belægning samt opstilling af vejudstyr mv.
- turisme- og sommerhusbebyggelser samt byudvikling, som i omfang og skala ikke harmonerer med de nuværende bebyggede og ubebyggede arealer eller som slører de historiske strukturer på øen..

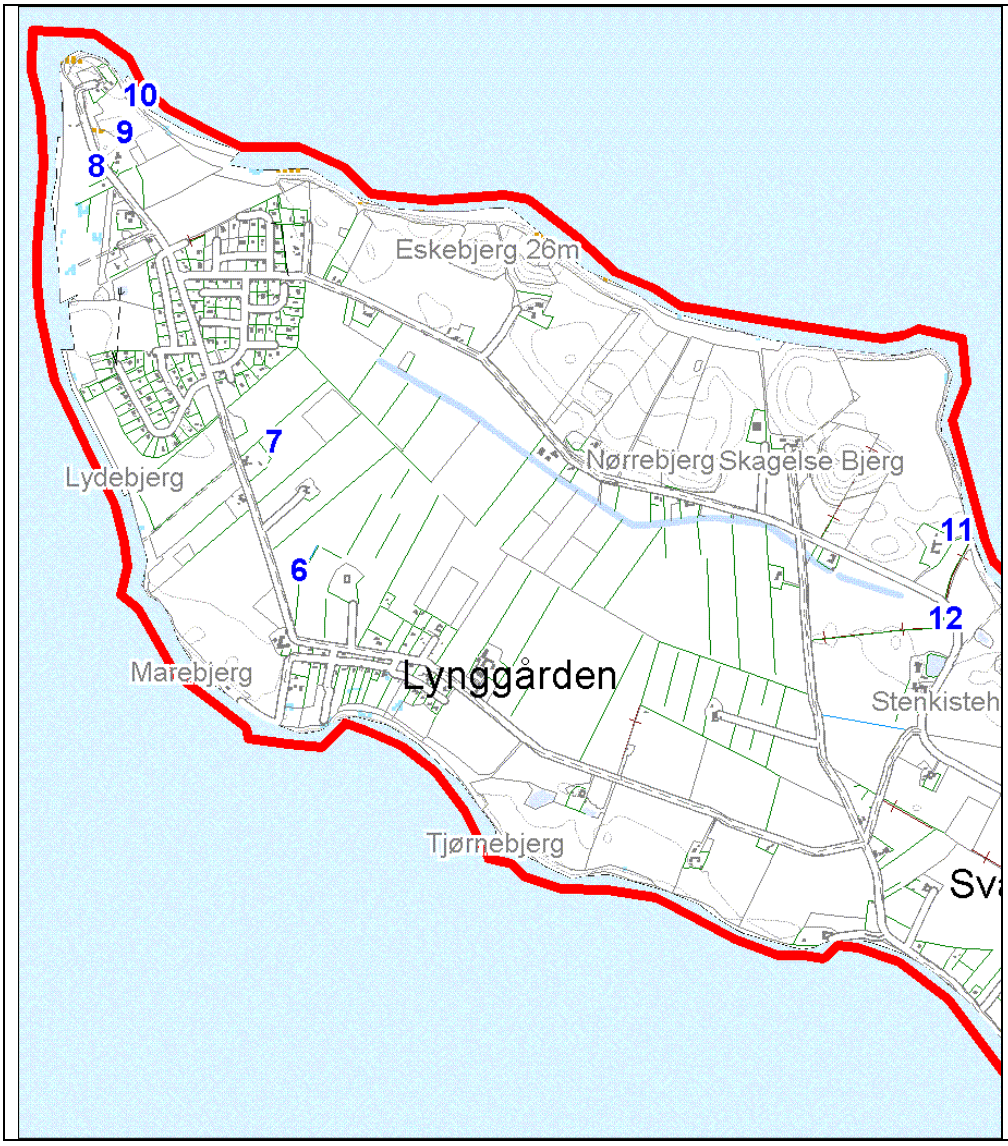

Foto: Kort: De sorte tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.

Foto: Kort: De sorte tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.

Foto: 1: Udsigt fra færgen mod færgehavnen. De nyopførte bygningsfaciliteter passer pænt ind i miljøet.

	Foto: 2: Det gl. Sejerø andelsmejeri. Opført i 1950. Et væsentligt stykke andelsbevægelses historie. Bruges ikke længere til mejeri. Egner sig godt til anden industriel produktion.
	Foto: 3: Udsigt fra vejen ved andelsmejeriet mod Bybjerg til venstre, i mellemgrunden et pænt jorddige. Set fra sydøst.
	Foto: 4: Husmandssted vest for andelsmejeriet. Opført ca. år 1920. Ganske velbevaret.
	Foto: 5: Bybjerg. Set fra nordvest.

	Foto: 6: Et udsnit af det fintmaskede net af jorddiger mellem Marebjerg og Lydebjerg. Set fra landevejen - mod nordøst.
	Foto: 7: Husmandssted på Gniben 11. Et fint lille 3-fløjet anlæg fra ca. år 1920. Nyt tag og vinduer.
	Foto: 8: Fyrmesterbolig fra sidst i 1800-tallet. Rimeligt godt bevaret

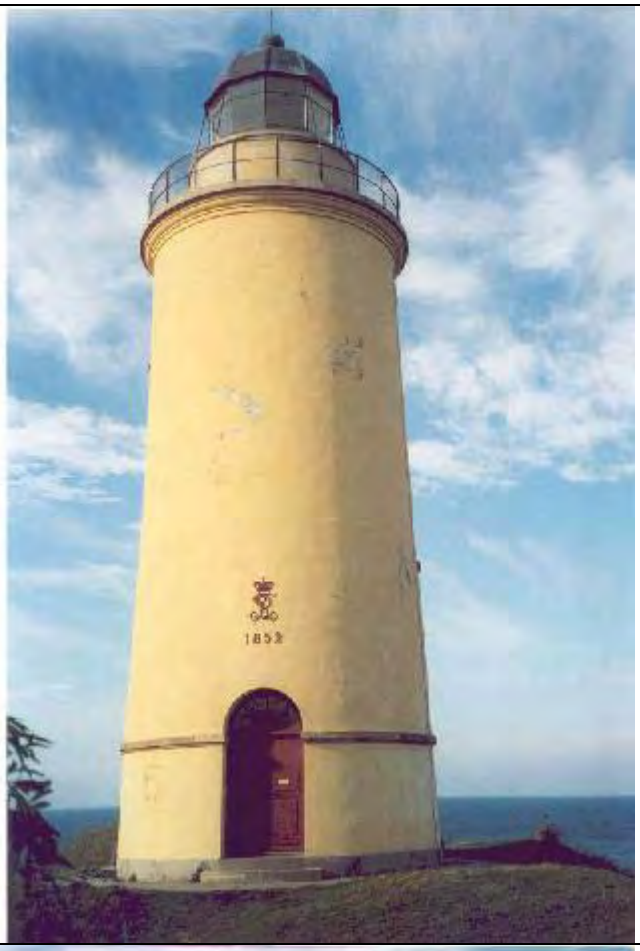	Foto: 9: Fyrtårnet på Gniben. Opført år 1852. Særdeles bevaringsværdigt. Set fra sydøst.
	Foto: 10: Fyrtårnet på Gniben stående på den gamle kystskrænt fra sidste istid. Den nye forstrand ses i forgrunden. Set fra vest

	Foto: 11: Gård nord for Sejerøvej. Grundmuret stuehus fra midten af 1800-tallet. Ældre bevoksning og levende hegn til højre. Set fra syd.
	Foto: 12: Kig fra Sejerøvej med marker med jorddiger og hvidkalket gård i baggrunden. Set fra sydøst.
	Foto: 13: Gammelt bindingsværkshus i den orginale byggestil, på Sejerøvej 14 i Nordby.

	Foto: 14: Jorddige med bevoksning ud for Vossenbjerg. Set fra syd.
	Foto: 15:Gammel bondegård i grundmur og bindingsværk med stråtag. Sejerøvej 1. (Lige øst for campingpladsen). Et velbevaret og bevaringsværdigt anlæg. Set fra sydvest.

	Foto: 16: Kig mod øst mod sydspidsen af øen. Med sten strøning og udyrkede arealer i forgrunden. I mellemgrunden til venstre et jorddige.
	Foto: 17: Særdeles forfalden gård i Mastrup. Et af mange eksempler på forfaldne gårde på øen.
	Foto: 18: Bondehus på Mastrupvej 43. Opført ca. år 1850. I grundmur. Velbevaret anlæg som nu tjener som sommerbolig. Set fra sydvest.
	Foto: 19: Sejerbys profil. Set fra syd. Nybebyggelse spreder sig ud over markerne.

	Foto: 20: Udsigt ned mod færgehavnen. Set fra sydøst.
	Foto: 21: Udsigt fra Strædet i Kongstrup ud over kysten mod øst.

Beskrivelse af kulturmiljø

301 - 1a Sejerby

Beskrivelse Byen, der pr. 1682 især udgjordes af 21 gårde og blev udskiftet i 1796, er i dag en langstrakt rækkeby med 7-8 ikke-udflyttede gårde og ældre gadehuse langs det velbevarede vejforløb.
Mod syd ligger kirken med lille, middelalderlig kirkelade, bygget op til kirkegårdsmuren mod øst, endv. nedlagt skole, stort missionshus fra 1890 og kroen ved Havnevejen. Lidt nordligere ligger det meget store gadekær med præstegården. Endvidere er her et par funktionsbygninger fra andelstiden: brugsforening (ca. 1950) og andelsmejeri fra 1951 (nedlagt). Byen rummer en del karaktergivende træer og hegn langs tofter og haver og i landsbybyafgrænsningen.

Bærende elementer

Bærende elementer og strukturer er:
- den bevarede landsbystruktur med de bevarede gårde, huse, gadekær og veje
- kirken, kirkelade, præstegård, missionshus, kro og kirkegård i de centrale dele af byen
- andelstidens bebyggelse med det tidligere mejeri og brugsforening
- byens grønne struktur
- fiskerbebyggelsen længst mod syd i sammenhæng med færge- og fiskerihavn. Se kulturmiljø 301-1,Øen Sejerø.

Eksist. bevaringstiltag

Udpluk af planer og beskyttelser:
- kirkeladen (matr.nr. 124 af Sejerby By) fredet i.h.t. bygningsfredningsloven (kampestensbygning ved kirkegårdsmurens østside (middelalder)).
- seks områder er omfattet af en kirkeomgivelsesfredning rundt om Sejerø Kirke
- 300 m kirkebeskyttelseslinje rundt om Sejerø Kirke
- Lokalplan nr. 4.5. For dele af Sejerby
- fredet fortidsminde (mindesten) uden beskyttelseslinje ved kirken
- § 3 beskyttet naturtype (gadekær) og vandløb.

Trusler/sårbarhed

Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- større ændringer i vej- og gadeforløb samt i den karaktergivende beplantningsstruktur
- nedrivninger og om-, til- og nybygning af og ved huse og anlæg, der ikke harmonerer med den eksisterende bebyggelse i størrelse, udformning og materialer, samt manglende vedligeholdelse
- turisme- og sommerhusbebyggelser samt byudvikling, som i omfang og skala ikke harmonerer med de nuværende bebyggede og ubebyggede arealer eller som slører de historiske strukturer i og omkring byen og havnen.

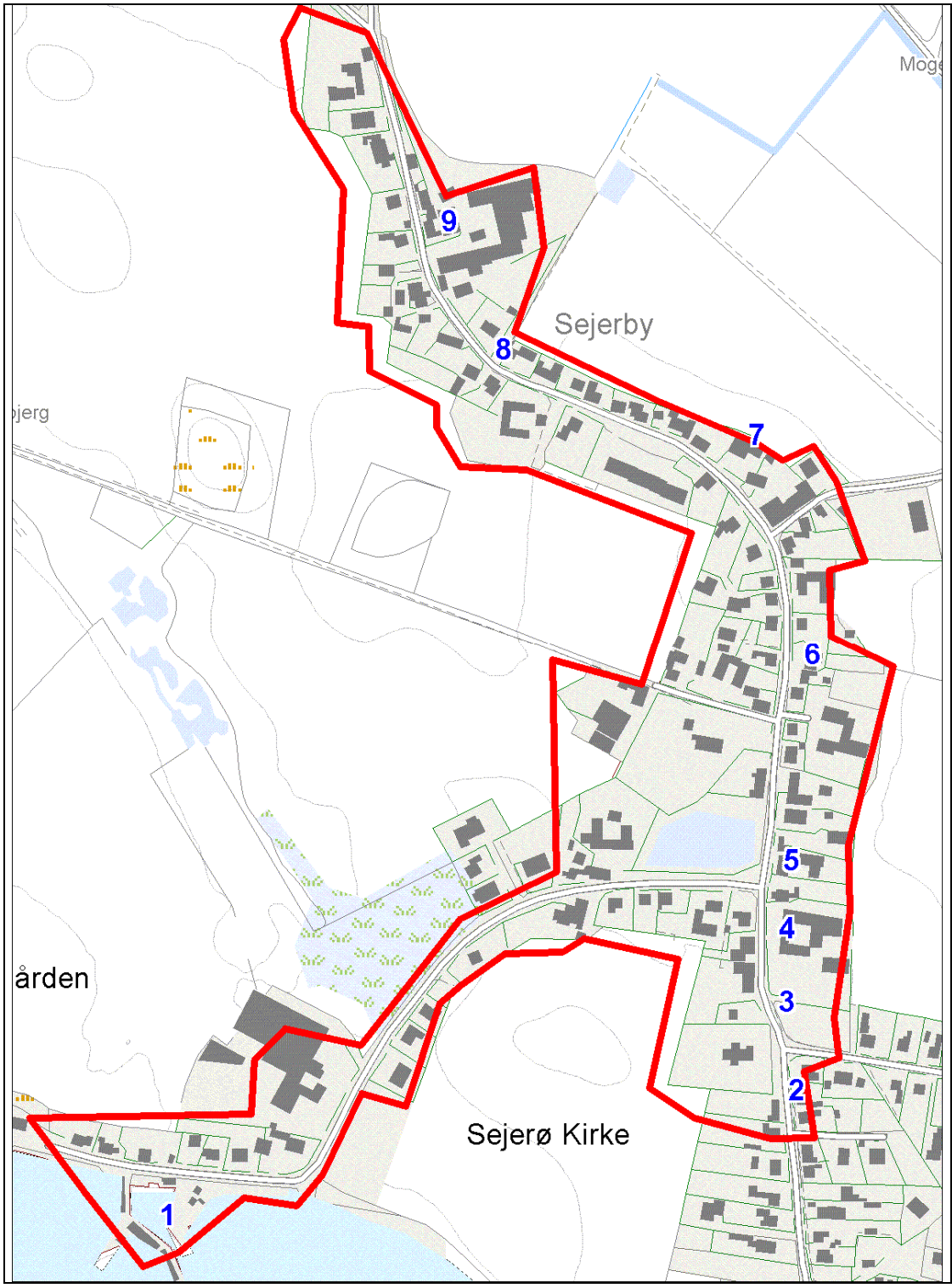

Foto: Kort: De sorte tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.

	Foto: 1: Fiskerihavnen, set fra færgen mod nordvest. Er af stor miljømæssig betydning.
	Foto: 2: Kirken med den lille kirkelade og kirkemuren. Begge bygninger er fra middelalderen. Kirkeladen er fredet i henhold til bygningsfredningsloven
	Foto: 3: Grundmurede bygninger på Sejerbyvej lige nord for kirken. Til højre anes et stengærde til Seierbygaard.

	Foto: 4: Midterparti af missionshuset på Sejerbyvej. Opført omkring år 1900. Bevaringsværdigt.
	Foto: 5: Sejerby har et imponerende stort og smukt gadekær, med meget fin randbevoksning.
	Foto: 6: Parti fra Sejerbyvejs nordlige del ved brugsen. Til venstre ses de velevarede villaer på nr 32 og 34. Opført i 1920érne.

	Foto: 7: Sejerbyvej 49. På bagsiden af huset er bygget en skæmmende kvist.
	Foto: 8: Sejerbyvej 48. Gavl på hus fra 1929. Gavlen er uberørt, men resten af huset er moderniseret.
	Foto: 9: Sejerbyvej 64. Givet vis gl. lægebolig fra ca. år 1890. Velbevaret veranda. Selve huset er moderniseret i nyere tid.

Beskrivelse af kulturmiljø

301 - 1b Landsbyen Kongstrup
Beskrivelse Landsbyen har et meget velbevaret gadeforløb samt en tæt bebyggelse af ikke-udflyttede gårde, som byen havde 10 af pr. 1682 og i dag har 7 af. Udskiftning fandt sted i 1796. Gårdene ligger lidt trukket tilbage i forhold til hovedgaden, hvor mindre huse er opført som gadehuse, dels i bindingsværk (1700-tallet), dels i grundmur (1800-tallet). Gårdene repræsenterer ligeledes forskellige perioders byggemåde. Af særlig kulturhistorisk værdi er den nordvestligst beliggende gård, i dag sommerbolig. Byen rummer en del karaktergivende træer og hegn langs tofter og haver og i landsbyafgrænsningen.
Bærende
elementer
Bærende elementer og strukturer er:
- gården på Kongstrupvej 20 og dens omgivelser
- den bevarede landsbystruktur med gårde, huse, gadekær og veje.
Eksist.
bevaringstiltag
Udpluk af planer og beskyttelser:
- § 3 beskyttet naturtype (gadekær)
- beskyttede sten- og jorddige nordøst for gadekæret.
Trusler/sårbarhed
Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- større ændringer i vej- og gadeforløb samt i den karaktergivende beplantningsstruktur
- nedrivninger og om-, til- og nybygning af og ved huse og anlæg, der ikke harmonerer med den eksisterende bebyggelse i størrelse, udformning og materialer, samt manglende vedligeholdelse.

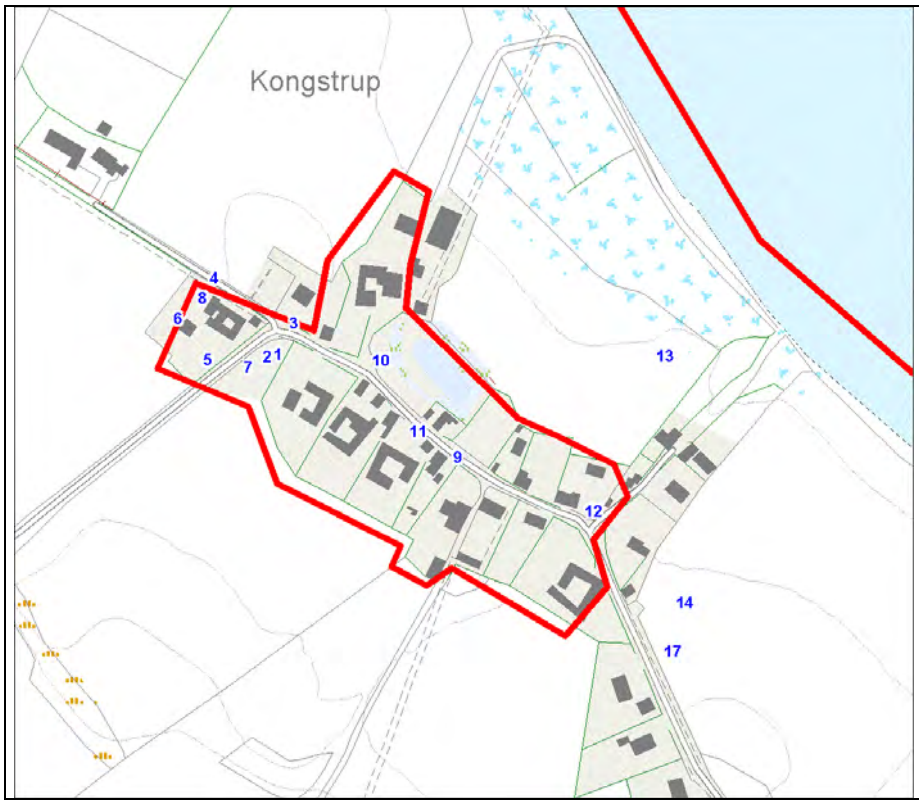

Foto: Kort: De sorte tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.

Foto: 1: Gl. bondegård på Kongstrupvej 20. Måske den bedst bevarede på hele øen. Bruges til sommerhus. Opført i grundmur og bindingsværk. Fra ca. 1790 og fremefter. Her ses parti af østlig længe ud mod Kongstrupvej. Fin gammel ladeport.

Foto: 2: Også Kongstrupvej 20. Hele den østlige længe. Set fra øst.

	Foto: 3: Også Kongstrupvej 20. Gårdens nordlige længe. Set fra sydøst over mod naboejendommen Nylykke.
	Foto: 4: Også Kongstrupvej 20. Også gårdens nordlige længe. Set fra nordvest ind mod Kongstrup.
	Foto: 5: Også Kongstrupvej 20. Stuehuset. Opført ca. år 1790 i bindingsværk uden løsholter – typisk for øen.
	Foto: 6: Også Kongstrupvej 20. Den vestlige ende af stuehuset, med fine orginale vinduer.

	Foto: 7: Detalje af bindingsværket. Stolpen står direkte på syldstenene.
	Foto: 8: Stuehusets spåntækkede vestgavl. Spåntækning ses sjældent i vore dage.

	Foto: 9: Udsigt fra Kongstrupvej inde i Kongstrup mod vandet. Landsbyen ligger meget fint ned mod kysten, uden forstyrrende bebyggelse. Set fra sydvest.
	Foto: 10: Kongstrupvej 19-21. Nr 19 er moderniseret til ferieboliger, mens nr.21 stadigvæk har bevaret sit særpræg.
	Foto: 11: Kongstrupvej 26. Landarbejderhus i karakteristisk bindingsværk. Moderniseret i nyere tid.
	Foto: 12: Parti af Kongstrup. Set fra sydvest. Med gammelt bindingsværkshus til venstre ellers grundmurede huse.

	Foto: 13: Kig fra engen ved kysten mod landsbyen. Set fra nordøst. Det er en fin overgang mellem natur og by.
	Foto: 14: Gammel gård på Kongstrupvej 33. Grundmuret stuehus ca. år 1850. Set fra vejen. (fra øst).
	Foto: 15: Samme gård på Kongstrupvej 33. Kig ind på gårdspladsen. Bemærk den fine gamle brobelægning. Endvidere ses kampestensbygget længe. En byggeform der er sjællendt på øen. (Længen ligger nord-syd).
	Foto: 16: Samme gård på Kongstrupvej 33. Kig hen over gårdspladsen, mod vest. Man ser vestfløjen og noget af sydfløjen.

	Foto: 17: Samme gård på Kongstrupvej 33. Den kampestensbyggede fløj set udefra (fra øst).

Beskrivelse af kulturmiljø

301 - 2 Øen Nekselø
Beskrivelse Øen har været delt ned langs midten og ejet af hhv. Århus- og Roskildebispen. Efter
reformationen blev øen krongods. I en længere periode var den ejet af Rostgaard-familien, men
solgtes fra igen. I 1805 blev den købt af byfogeden i Kalundborg.
I 1682 lå der 4 gårde på øen, men i dag er der 5 samt nogle huse og husmandssteder. Øen har
en lille kirke fra 1931 samt skole m. bibliotek (1938). Der har endvidere været vindmølle, andelsmejeri og telegraf-ekspedition. På østkysten anløbsbro for færge fra og til Havnsø.
Nekseløs er stærkt præget af den geologiske oprindelse. Øen er opbygget af en kæde af bakker, hvilket giver et kuperet terræn, herunder ikke mindst de meget stejle skrænter ved Nekselø's vestkyst.
Landskabet består af klinter, overdrev, levende hegn og marker, og her er en storslået udsigt over bugten og mod Røsnæs. Øen er, pga. tørre og solrige klima, desuden levested for visse plante- og dyrearter, der normalt findes i Central- og Østeuropa.
Bærende elementer
Bærende elementer og strukturer er:
- det kuperede landskab med dets åbne overdrevspræg og de mange diger og levende hegn
- de få gårde og den lille anløbsbro.
Eksist. bevaringstiltag
Udpluk af planer og beskyttelser:
- hele øen er naturfredet
- § 3 beskyttede naturtyper (overdrev, kystskrænt, strandoverdrev, mose, sø, vandhuller)
- rigtig mange beskyttede sten- og jorddiger
- to fredede fortidsminder (en hustomt på nordøen med tilhørende 100 meter på og en mindesten ved kirken uden beskyttelseslinje)
- 300 m kirkebeskyttelseslinje rundt om Nekselø Kirke.
Trusler/sårbarhed
Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- fjernelse/manglende vedligeholdelse af levende hegn
- tilgroning på grund af for lavt græsningstryk
- nedrivning eller om-, til- og nybyggeri af og ved gård og huse, der ikke harmonerer med den eksisterende bebyggelse, samt manglende vedligeholdelse.

Foto: *1. Den lille Nekseløfærge kom til øen i 1987 efter at have sejlet Horsens-Hjarnø*

	Foto: *2. Stendiget der går lags vejen midt gennem øen*
	Foto: *4. De små vandhuller på Nordøen , skaber gode betingelser for Klokkefrøen*
	Foto: *5. De karakteristiske terrasser på vestsiden*

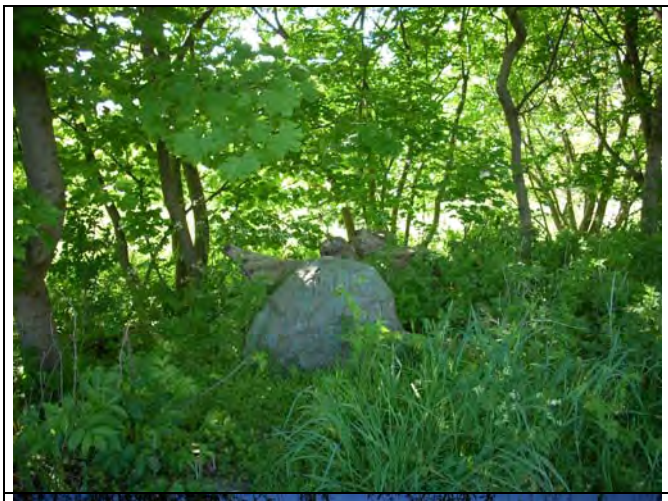	**Foto:** *6.Rostgaardstenen på midtøen*
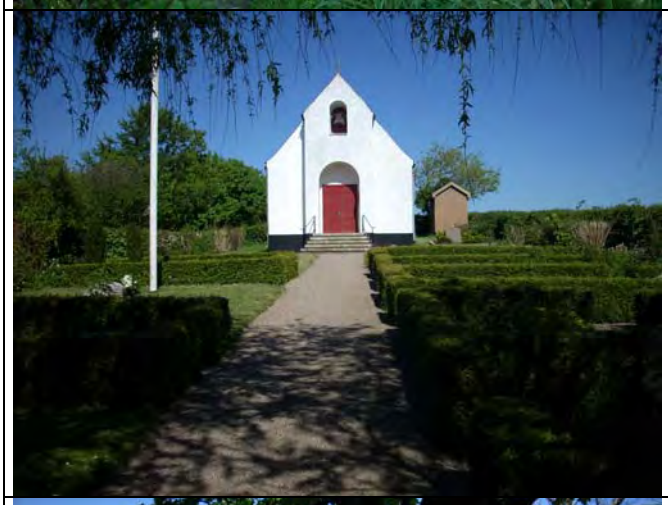	**Foto:** *7. Den lille kirke fra 1932*
	Foto: *8."Brandstationen"*

	Foto: *9. Den ældste gård på Nekselø er beliggende på sydenden af øen*
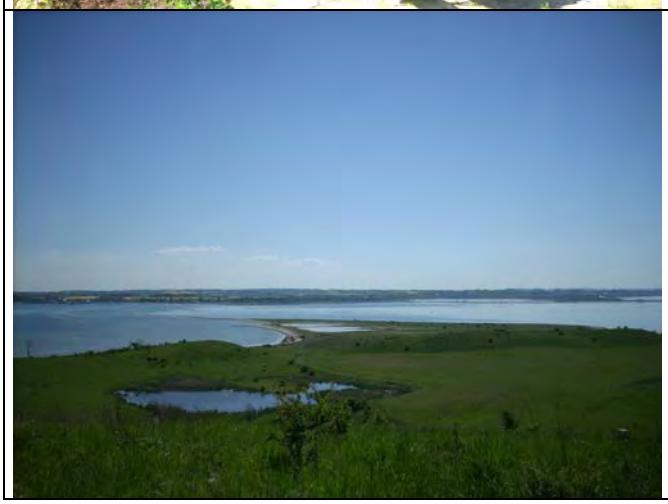	**Foto:** *10. Sydspidsen af øen der også er et reservat*

Beskrivelse af kulturmiljø

301 - 3 Eskebjerg Vesterlyng
Beskrivelse Landskabet ved Vesterlyng er specielt, idet der her findes Sjællands største hedestrækning med spredt enebevoksning. Græsningsoverdrevet med lyngheden og enebærkrattet, men også med strandenge og klitområder, indrammes af et langt stendige mod det tilstødende agerland. Dette er den sidste rest af de engang så store fælles græsningsområder langs Sejrøbugten, som de fleste steder nu er bebygget med sommerhuse. Området afgræsses fortsat om sommeren. Mod nordøst ligger den lille skov, Mareskoven, som er
præget af stævningsdrift. På området forefindes desuden en del oldtidsminder i form af gravhøje og
stendysser.
Området er aldrig blevet udskiftet og ejes således fortsat i fællesskab af en række gårde i baglandet. Landskabet er præget af Sejerøbugtens store vandflade.
Bærende
elementer
Bærende elementer og strukturer er:
- det åben hedelandskab samt strandengs- og klitområdet.
Eksist.
bevaringstiltag
Udpluk af planer og beskyttelser:
- landskabsområdet har været fredet i.h.t. naturfredningsloven siden 1945
- § 3 beskyttede naturtyper (klithede, hede, sø, overdrev, strandeng, mose, sø, vandhuller)
- mange fredede fortidsminder (primært høje med tilhørende 100 meter beskyttelseslinje og et stenkammer ved Karsemose uden beskyttelseslinje)
- beskyttede sten- og jorddiger langs hele afgrænsningen af kulturmiljøet mod landsiden.
Trusler/sårbarhed
Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- områdets karakteristiske vegetationsformer, der er udviklet ved århundreders græsning af heste og
kreaturer, kan kun bevares ved fortsat græsning og ved et passende græsningstryk
- ophør af stævningsdrift i skoven.

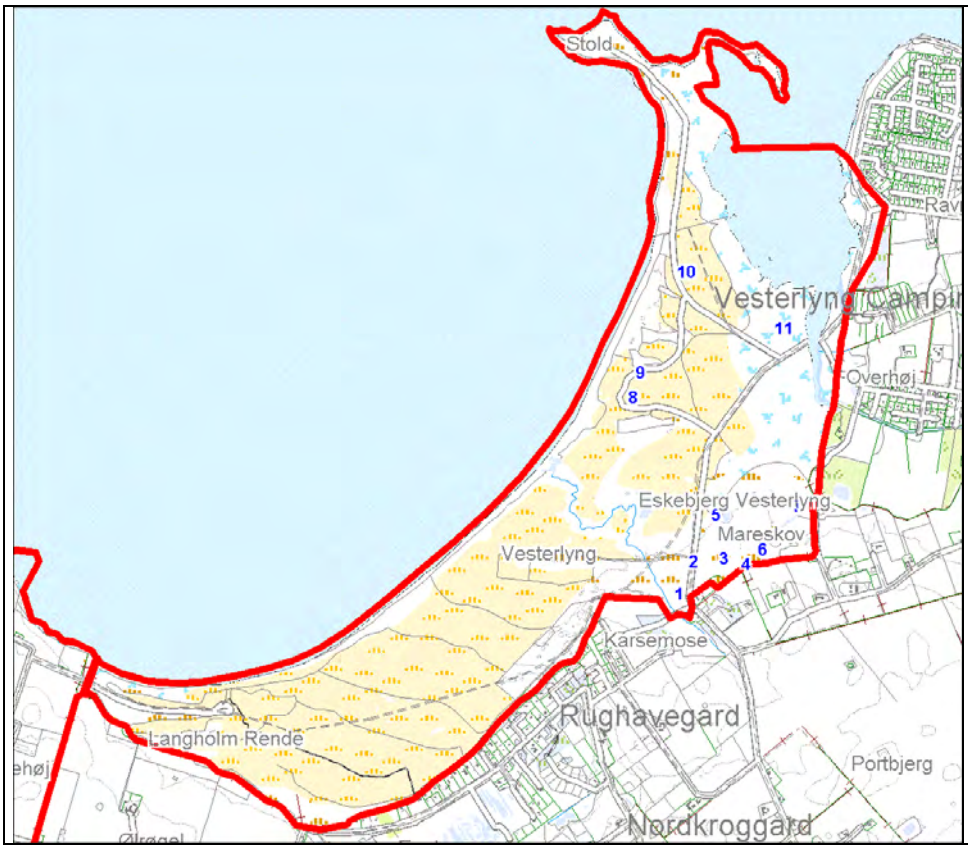

Foto: Kort: De blå tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.

Foto: 1: Set fra den sydlige indkørsel til området. Set fra øst.

Foto: 2: Set fra den sydlige indkørsel til området. Set fra sydøst.

	Foto: 3: Set fra den sydlige indkørsel til området. Set fra syd
	Foto: 4: Set fra den sydlige indkørsel til området. Set fra vest.
	Foto: 5: Kig mod Mareskov. Set fra vest.
	Foto: 6: Mareskov. Set inde i terrænet

	Foto: 7: Mareskov. Set inde i terrænet.
	Foto: 8: Parti med lyng og enebær. Set fra vest.

	Foto: 9: Græsning på Vesterlyng. Set fra syd.
	Foto: 10: Skydeterræn. Set fra syd.
	Foto: 11: Udsigt over Tranevejle. Set fra syd.

Beskrivelse af kulturmiljø

301 - 4 Alleshave ejerlav
Beskrivelse Landsbyen, der i 1682 bestod af 16 gårde, og som har ret gode jorde, blev udskiftet o. 1800 i form af en blok-udskiftning og i et sådant omfang, at den gamle landsby blev opløst. Sidenhen har
gårdene ligget jævnt fordelt ud over halvøen, placeret midt på deres dyrkningsjord, som var opdelt
og afgrænset af diger og levende hegn, hvoraf de fleste er bevaret endnu. De enkelte gårdanlæg
rummer i forskellig grad bygningsbevaringsværdige elementer. De store vandflader Saltbæk Vig og Sejerø Bugten præger det åbne flade landskab.
Bærende
elementer
Bærende elementer og strukturer er:
- områdets udskiftningsstruktur - gårdene ligger på de blokudskiftede jorder- og den opløste bykerne.
Eksist.
bevaringstiltag
Udpluk af planer og beskyttelser:
- området er naturfredet
- § 3 beskyttede naturtyper (mose, eng, kultureng, vandhuller, søer, mose, kystskrænt, overdrev og strandeng)
- et fredede fortidsminder (høj) med tilhørende 100 meter beskyttelseslinje i kulturmiljøets nordøstlige afgrænsning
- mange beskyttede sten- og jorddiger på dyrkningsjorden og langs afgrænsningen mod øst.
Trusler/sårbarhed
Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- enhver form for byggeri, anlæg mv., der bryder blokudskiftningsstrukturen
- nedrivning eller om-, til- og nybyggeri af og ved gårde og huse, der ikke harmonerer med den
eksisterende bebyggelse, samt manglende vedligeholdelse
- nybyggeri, tilplantning, fjernelse af levende hegn i dyrkningsskel eller tilgroning på agerarealerne.

Foto: Kort: De blå tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.

Foto: 1: Den gl. skole på Alleshavevej fra 1. halvdel af 1800-tallet. I dag indrettet til beboelse. Ret moderniseret. Set fra nordøst.

	Foto: 2: Robehøjgård, ved Myretykkevej. Ældre stuehus. Udlænger af både ældre og nyere dato. Set fra syd.
	Foto: 3: Jord- og stendige nær Lynggård. Set fra sydvest.
	Foto: 4: Kig mod Langbjerggård og Vesterhavegård. Set fra sydøst.
	Foto: 5: Langbjerggård. Alleshavevej 66. Sydlænge opført i bindingsværk. Et enestående eksempel på det ældste byggeri på Alleshave.

	Foto: 6: Vesterhavegård. Alleshavevej 37. Grundmurede bygninger. Stuehus fra ca. år 1860. Udlænge fra ca. År 1920.
	Foto: 7: Kyststrækning mod vest. Set fra sydøst.
	Foto: 8: Kig mod ejendommen Strandly. Alleshavevej 72. Set fra syd.
	Foto: 9: Bondegården Nærrehoved. Set fra øst.

	Foto: 10: Udsigt fra Alleshave over mod Vesterlyng, set på Alleshavevej mellem Strandly og Nørrehoved. Set fra vest.
	Foto: 11: Dige med træbevoksning. (Ca. 0,5 km. Syd for Strandly). Set fra nordvest.
	Foto: 12: Landarbejderhus på Myretykkevej fra 1800-tallet. Set fra sydøst.
	Foto: 13: Udsigt fra Myretykkevej, med kig mod Sejerø bugten. Set fra sydøst.

	Foto: 14: Udsigt fra Alleshave mod Eskebjerg – Vesterlyng og Nekselø. Set fra sydvest.

Beskrivelse af kulturmiljø

301 - 5 Landindvindingsprojektet Saltbæk Vig
Beskrivelse Projektet påbegyndtes i 1866 ved anlæg af et havdige mellem Saltbæk og Alleshave, bygning af pumpeværker og gravning af en landkanal. Efter en årrække var vigen næsten tørlagt, men
pengene slap op, og pumperne standsedes midlertidigt. En storm i 1921 gjorde definitiv ende på
projektet. I dag holdes kun en smal landstrimmel tør.
Rester af pumpemøller og arbejder- og funktionærboliger på Lille Vrøj er stadig bevaret. Den inddæmmede vig er rig på fisk, bl.a. karper og suder fra et nedlagt karpedambrug ved vigens østside. Tidligere gik båden til Sejrø fra Saltbæk Vig, senere fra Lille Vrøj. Det er stadig spor efter det tidligere landingssted. I dag er der ikke offentlig adgang til området.
Inddæmningen mislykkedes således, men til gengæld er der her i dag et værdifuldt landskabet præget af lave, sandede og lyngklædte naturområder.
Bærende
elementer
Bærende elementer og strukturer er:
- pumpemøllen og arbejder- og funktionærboliger på Lille Vrøj
- den inddæmmede vig og de omgivende enge.
Eksist.
bevaringstiltag
Udpluk af planer og beskyttelser:
- området er naturfredet
- § 3 beskyttede naturtyper (strandeng, strandoverdrev, overdrev, mose, eng, søer, strandsump, natur- og kultureng) og vandløb
- beskyttet havdige langs afgrænsningen mod syd og øst.
Trusler/sårbarhed
Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- nedrivning eller om-, til- og nybyggeri af pumpemølle og huse, der ikke harmonerer med den eksisterende bebyggelse, samt manglende vedligeholdelse
- tilgroning på grund af for lavt græsningstryk.

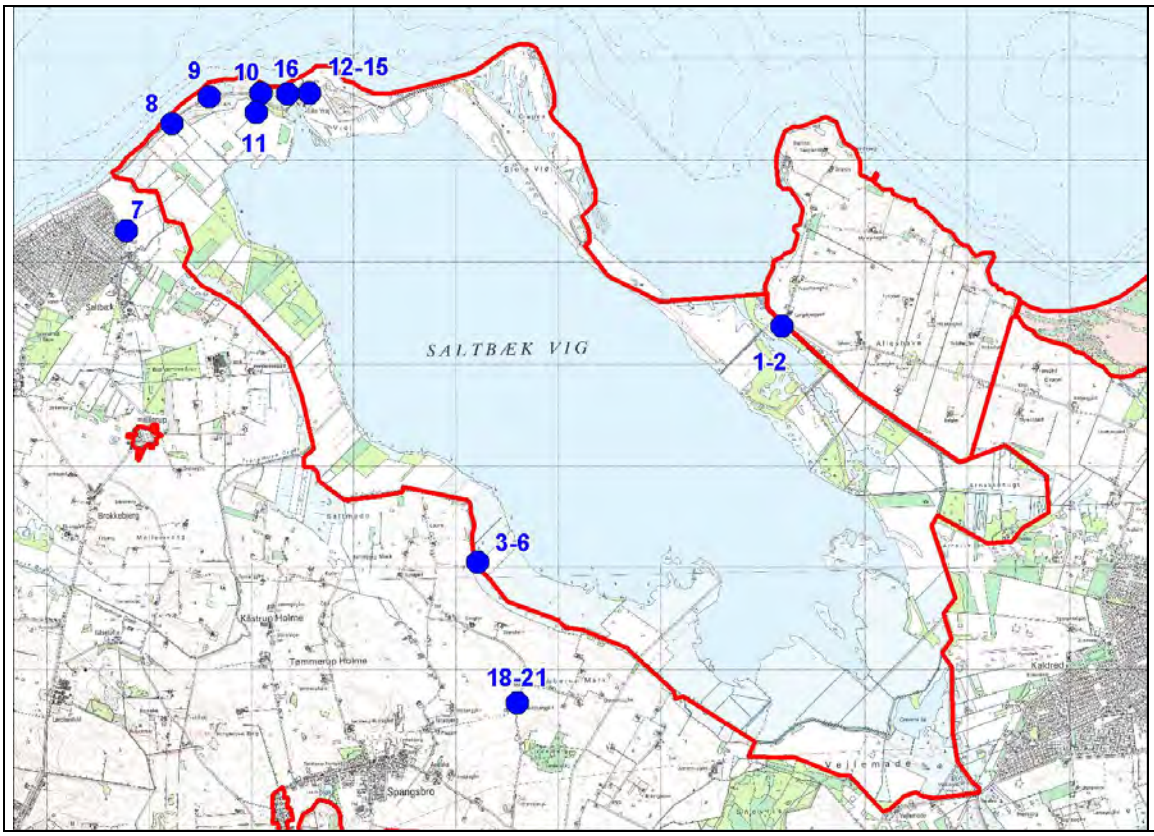

Foto: Kort: Tal og prik på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.

Foto: 1: Kanalen øst for Saltbæk Vig, på grænsen til Alleshave, syd for Langebjerggård. Set fra sydøst.

	Foto: 2: Landskabsparti set fra samme sted som foto 1, men set fra øst.
	Foto: 3: Enge ved Saltbæk Vigs vestlige bred. Set mod sydøst.
	Foto: 4: Enge ved Saltbæk Vigs vestlige bred. Set mod øst.
	Foto: 5: Enge ved Saltbæk Vigs vestlige bred. Set mod nordøst.

	Foto: 6: Enge ved Saltbæk Vigs vestlige bred. Set mod nord.
	Foto: 7: Udsigt fra Saltbæk by mod nord.
	Foto: 8: Udsigt mod sområdet Lille Vrøj. Set fra sydvest.
	Foto: 9: Udsigt over indsø, nord for Mulen. Set fra sydvest.

	Foto: 10: Udsigt over den gamle bebyggelse på Lille Vrøj. Set fra vest.
	Foto: 11: Udsigt over den gamle bebyggelse på Lille Vrøj. Set fra nordvest.
	Foto: 12: Forrådsbygning fra ca. 1870. Særdeles bevaringsværdig bygning.
	Foto: 13: Forrådsbygning fra ca. 1870. Særdeles bevaringsværdig bygning

	Foto: 14: Industriel bygning fra ca. 1930. Bevaringsværdig.
	Foto: 15: Staldbygning fra 1885. Særdeles bevaringsværdig.
	Foto: 16: Udsigt fra dæmningen vest for Lille Vrøj..Set mod vest.
	Foto: 17: Lindebjerggård, Ubberupmark 2. Gården er et fornemt eks. på bedre byggeskik. Opført år 1933, sandsynligvis efter tegning af akitekt Ivar Bentzen. Den er unik ved at der ikke er sket ødelæggende modernisering. Ligger udenfor kulturmiljøet. Stuehuset. Set fra sydvest - gadesiden.

	Foto: 18: Lindebjerggård, Ubberupmark 2. Stuehuset. Set fra nordvest havesiden.
	Foto: 19: Lindebjerggård, Ubberupmark 2. Den vestlige længe. Set fra sydvest.
	Foto: 20: Lindebjerggård, Ubberupmark 2. Udsnit af samme vestlige længe. Set fra sydvest.
	Foto: 21: Lindebjerggård, Ubberupmark 2. Nordlængen. Set fra nordvest.

Beskrivelse af kulturmiljø

301 - 6 Landsbyen Eskebjerg
Beskrivelse En oprindeligt ret stor agrar landsby (34 gårde i 1682), hvis agrare præg er næsten helt forsvundet og afløst af et stationsbypræg med mange huse og villaer (en del med butik og værksted) i
stationsbystilen fra perioden ca. 1890-1930, selv om byen først fik sin station på Hørve-Værslevbanen
i 1919, som fungerede frem til 1956. Der er da heller ikke opstået nogen særlig bebyggelse lige omkring stationen. Byen har en del funktionsbygninger fra andelstiden: missionshus, brugsforening m.m. samt et lille forsamlingshus af træ 1889, et af de mange "øvelseshuse", som
ark. Andreas Bentsen, Vallekilde Højskole, opførte i disse år. Trods en tilbygning fra ca. 1930 er
huset meget velbevaret og et af de få bevarede af Bentsens “øvelseshuse”.
Bærende
elementer
Bærende elementer og strukturer er:
- resterne af den agrare landsbystruktur mod nord og vest i form af gårde, huse og veje samt beplantning om tofter
- stationsbypræget, dvs. bygninger opført i stationsbystil fra perioden omkring 1890 til 1930
- andelstidens bygninger samt forsamlingshuset.
Eksist.
bevaringstiltag
Udpluk af planer og beskyttelser:
- enkelte beskyttede sten- og jorddiger i byafgrænsningen mod nord.
Trusler/sårbarhed
Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- nedrivning eller om-, til- og nybyggeri af og ved gårde og huse, der ikke harmonerer med den eksisterende bebyggelse, samt manglende vedligeholdelse
- opblødning af landsbyens delvis veldefinerede grønne grænse mod de omgivende marker mod nordøst og nordvest.

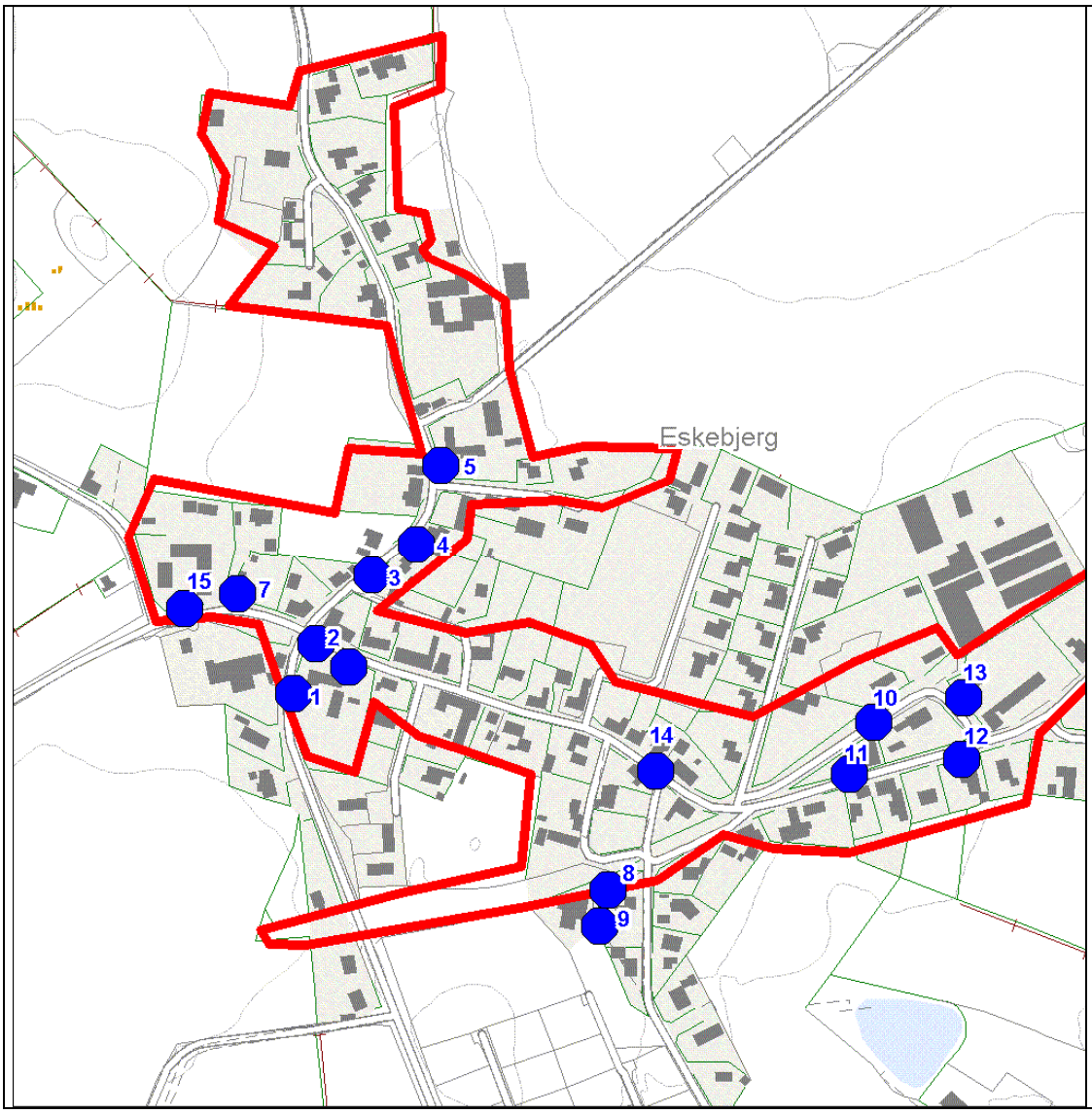

Foto: Kort: Tal og prik på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.

Foto: 1: Det nordvestlige hjørne af Eskebjergvej og Eskebjerg Strandvej. Huset er fra ca. år 1900.

Foto: 2: Det nordøstlige hjørne af Eskebjergvej og Eskebjerg Strandvej. Hjørnehus fra ca. år 1880. Med nyere etanittag. Nye vinduer i gl. stil.

Foto: 3: Eskebjerg Strandvej. Set fra sydvest. Gadehuse på østsiden, syd for den gamle skole.

Foto: 4: Eskebjerg gl. skole. Fra ca. år 1920. Det er endnu de oprindelige vinduer og døre, men bygningen er p.t. under ombygning. Set fra sydøst.

Foto: 5: Eskebjerg gl. skoles retirader.

Foto: 6: Myrerhøjgård. Stuehuset opført i bindingsværk. Ca. år 1830. Fungerer i dag som bed and breakfast. Ligger på hjørnet af Eskebjergvej og Vilhelmshøjvej.

Foto: 7: Missionshuset ”Thabor”. Bygget ca. år 1900. Moderniseret på tag og fag. I dag almindelig beboelse.

Foto: 8: Forsamlingshuset. Indgangspartiet fra år 1889. Tegnet af akitekt Ivar Bentzen.

Foto: 9: Forsamlingshuset set fra bagsiden. Huset er udvidet med knobskydning.

Foto: 10: Eskebjerg gl. station. Fra ca år 1920. Oprindeligt tag, men nyere vinduer.

Foto: 11: Villa på Eskebjergvej 32. Høj kælder med støbejernsvinduer. Indgangsparti i gavlen er i bindingsværk. Fra ca. år 1900.

Foto: 12:Villa på Eskebjergvej 28. Fra år 1925. I klassicistisk stil. Set fra sydvest.

Foto: 13: Pakhuset til Eskebjerg station. Formententlig opført i 1920érne. Set fra sydvest.

	Foto: 14: Eskebjergvej. Gadebebyggelse set fra øst.
	Foto: 15: Indkørslen til Hyldestedgård, vestligst beliggende i byen. Stuehus fra ca. år 1880. Moderniseret. Udlænge fra ca. år 1930.

Beskrivelse af kulturmiljø

301 - 7 Landsbyen Føllenslev
Beskrivelse Oprindelig en agrar landsby med 27 gårde i 1682. Det agrare præg er næsten helt fortrængt. 4-5 store gårde ligger tilbage i udkanterne af byen. I byens østlige ende ligger den middelalderlige kirke.
I øvrigt er byen - som Eskebjerg - et godt eksempel på den stationsbyagtige udvikling i en mindre
landsby, især i form af villabebyggelse med en del butikker og værksteder fra begyndelsen af 1900-
tallet, før byen fik station på Hørve-Værslev-banen (1919-56). Heller ikke her er der opstået nogen egentlig bebyggelse omkring stationen.
Bærende
elementer
Bærende elementer og strukturer er:
- resterne af landsbystrukturen bestående af gårde, huse, kirken og veje samt beplantning om tofter
- stationsbypræget, dvs. bygninger opført i stationsbystil fra begyndelsen af 1900-tallet
- den tidligere skole og det tidligere andelsmejeri.
Eksist.
bevaringstiltag
Udpluk af planer og beskyttelser:
- der er flere beskyttede sten- og jorddiger
- tre områder er omfattet af en kirkeomgivelsesfredning rundt om Føllenslev Kirke
- 300 m kirkebeskyttelseslinje rundt om Føllenslev Kirke.
Trusler/sårbarhed
Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- nedrivning eller om-, til- og nybyggeri af og ved gårde og huse, der ikke harmonerer med den eksisterende bebyggelse, samt manglende vedligeholdelse
- yderligere by- og erhvervsudvikling, som i omfang og skala ikke harmonerer med de nuværende bebyggede og ubebyggede arealer eller som slører de historiske strukturer i og omkring byen.

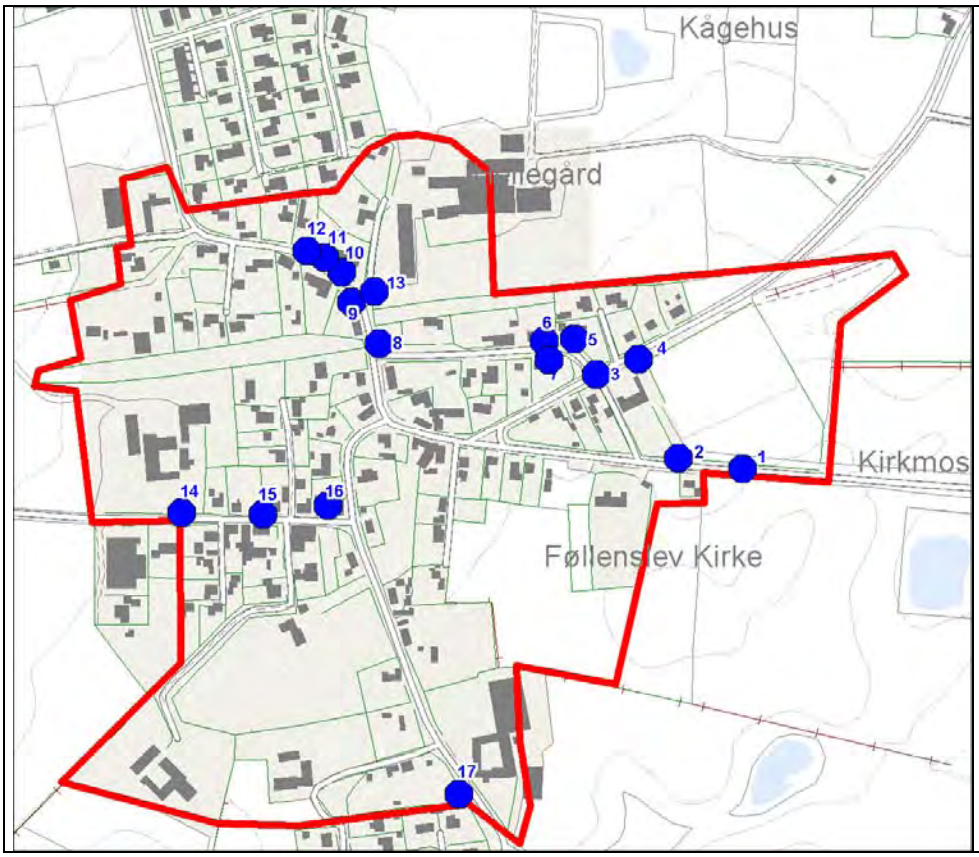

Foto: Kort: Tal og prik på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.(Billeder: d. 1/9-06)

Foto: 1: Kirken i Føllenslev. Set fra nordøst.

Foto: 2: Parti fra Kirkemosevejs sydlige side. Set fra øst.

Foto: 3: Den gl. skole fra ca. år 1940. I dag kulturhus ”Gimle”

Foto: 4: Villaer på Egemarksvej fra ca. år 1940. Set fra nordøst.

Foto: 5: Den gl. station fra 1919. I dag almindelig bolig. Nyere vinduer og dør skæmmer den ellers bevarede bygning. Set fra sydøst.

Foto: 6: Det gl. posthus fra 1919. I dag almindelig bolig.. Meget velbevaret ydre. Set fra sydøst.

Foto: 7: Historisk detalje på østgavlen af det gl. posthus.

Foto: 8: Gadehus på Havnsøvej, fra ca. år 1870. I Baggrunden det gl. andelsmejeri, fra ca. år 1920. Set fra sydøst.

Foto: 9: Det gl. andelsmejeris vestlige ende med den høje skorsten fra dets oprindelse.

Foto: 10: Stuehus på Havnsøvej 6. Nyklassicistisk stil fra ca. år 1920.

Foto: 11:Villa på Havnsøvej 8. Bedre byggeskik fra ca. år 1920. Velbevaret ydre. Meget bevaringsvarigt.

Foto: 12: Bindingsværkshuse fra ca. år 1800 ved Havnsøvej, hvor den svinger mod nord.

Foto: 13: Det gl. andelsmejeri. Set fra syd.

Foto: 14: Bybjerggård på Eskevjergvej. Udlænger er moderniseret i nyere tid. Pænt grønt anlæg ud til vejen. Set fra sydvest.

Foto: 15: Nærbilllede af Bybjerggård. Stuehus fra år 1870. Opført i blank mur – nu filset. Set fra syd.

	Foto: 16: Kig fra Eskebjergvej mod øst med kirken i baggrunden. Ældre bebyggelse med nogle minuser.
	Foto: 17: Sognefogedgården på Byvej. Stuehus i bindingsværk med grundmurede udlænger. En del ombygget.

Beskrivelse af kulturmiljø

301 - 8 Landsbyen Særslev
Beskrivelse Landsbyen har bevaret meget af sit agrare præg og af strukturen før udskiftningen (24 gårde i 1682) - i modsætning til Snertinge, som den efterhånden er vokset næsten helt sammen med. Kirken
ligger sydligt i byen, og der er flere store gårde tilbage i selve byen sammen med eksempler på
ældre gadehuse; hertil er kommet en vis bebyggelse af "aftægtsvillaer". I byens nordlige udkant er
bevaret den meget store fattiggård (med avlsbygninger) fra 1870, siden 1930 alderdomshjem. Et stykke nord for byen ligger andelsmejeriet fra ca. 1920, nu fabrik.
Bærende
elementer
Bærende elementer og strukturer er:
- den agrare landsbystruktur bestående af gårde, huse, kirke og kirkegård, veje samt beplantning om tofter
- bygningskomplekset med den tidligere fattiggård.
Eksist.
bevaringstiltag
Udpluk af planer og beskyttelser:
- der er beskyttede sten- og jorddiger i kulturmiljøets nordøstlige del
- et fredede fortidsminder (høj) nordøst for kulturmiljøet, hvor den tilhørende 100 meter beskyttelseslinje når ind i kulturmiljøet
- fem områder er omfattet af en kirkeomgivelsesfredning rundt om Særslev Kirke
- 300 m kirkebeskyttelseslinje rundt om Særslev Kirke.
Trusler/sårbarhed
Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- nedrivning eller om-, til- og nybyggeri af og ved gårde og huse, der ikke harmonerer med den eksisterende bebyggelse, samt manglende vedligeholdelse
- fjernelse af den karaktergivende beplantning i byen
- yderligere byudvikling, som i omfang og skala ikke harmonerer med de nuværende bebyggede og ubebyggede arealer eller som slører de historiske strukturer i og omkring byen.

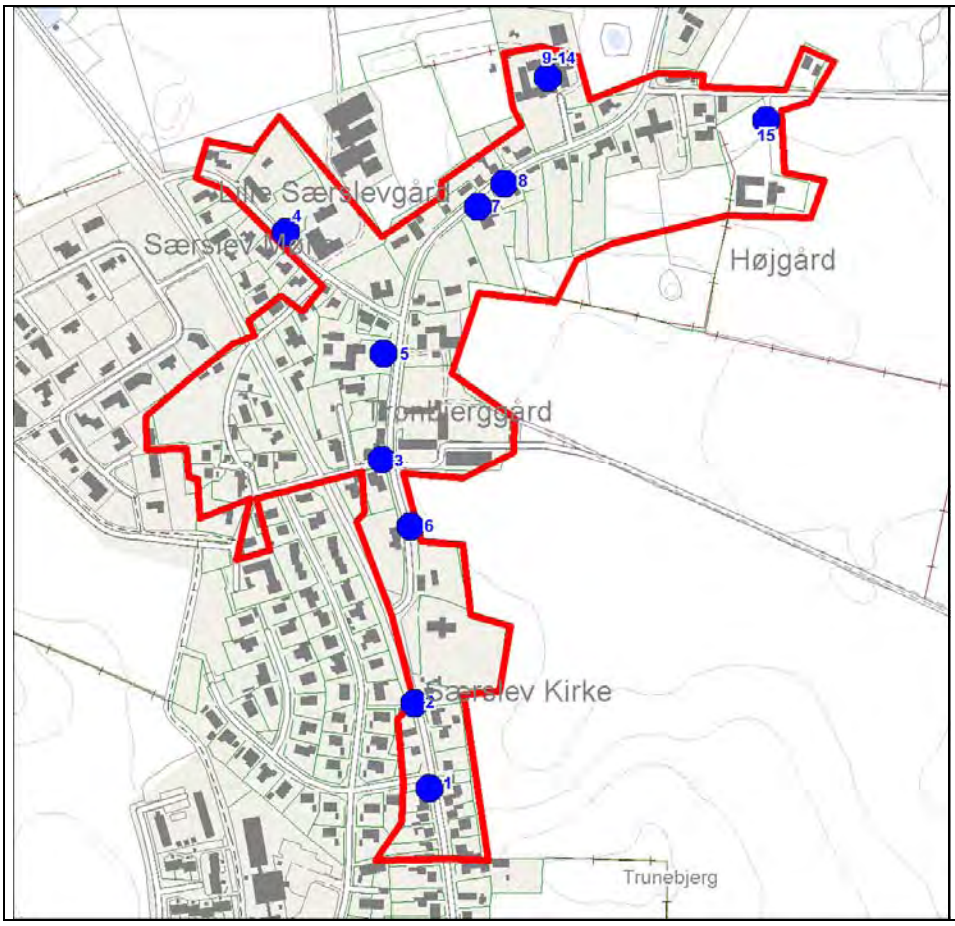

Foto: Kort: Tal og prik på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.(Billeder: d. 1/9-06)

Foto: 1: Kig mod kirken. Nyere bebyggelse af blandet værdi ved hovedlandevejen. Set mod syd.

Foto: 2: Den smukke kirke. Set fra sydvest.

Foto: 3: Gård på Skippingevej 4. Grundmurede bygninger fra ca. år 1850 og fremefter. Miljøet er som helhed meget bevaringsværdigt.

Foto: 4: Nyklassicistisk hovedbygning til Særslevgård. Opført ca. år 1920. Verranda i tagetagen skæmmer bygningen.

Foto: 5: Den gl. skole i Særslev opført ca. år 1920. I dag indrettet til andre formål og forsynet med nyere termovinduer.

Foto: 6: Kirken med ældre gadehus foran. Set fra nordvest.

Foto: 7: Bondehus med rimeligt bevaret ydre. Skippingevej 17.

Foto: 8: Gadehuse på Skippingevej. Fra slutningen af 1800-tallet. Set fra sydvest.

Foto: 9: Den gamle fattiggård på Skippingevej. Bygningskomplekset er som helhed særdeles bevaringsværdigt. Består dels af bindingsværkslænger fra ca. år 1800 og grundmurede bygninger fra ca. 1870 – 1930. Bindingsværkslænge mod øst. Set fra syd.

Foto: 10: Den gamle fattiggård på Skippingevej. Bygningskomplekset er som helhed særdeles bevaringsværdigt. Består dels af bindingsværkslænger fra ca. år 1800 og grundmurede bygninger fra ca. 1870 – 1930. Grundmuret staldlænge mod nord. Set fra sydøst.

Foto: 11: Den gamle fattiggård på Skippingevej. Bygningskomplekset er som helhed særdeles bevaringsværdigt. Består dels af bindingsværkslænger fra ca. år 1800 og grundmurede bygninger fra ca. 1870 – 1930. Gl. stuehus mod vest fra ca. år 1800. Tag og hoveddør passer ikke til bygningens alder og stil. Set fra øst.

Foto: 12: Den gamle fattiggård på Skippingevej. Bygningskomplekset er som helhed særdeles bevaringsværdigt. Består dels af bindingsværkslænger fra ca. år 1800 og grundmurede bygninger fra ca. 1870 – 1930. Den grundmurede længe mod syd. Facaden skæmmes desværre af nødudgangene og de store tagvinduer. Set fra nordøst.

Foto: 13: Den gamle fattiggård på Skippingevej. Bygningskomplekset er som helhed særdeles bevaringsværdigt. Består dels af bindingsværkslænger fra ca. år 1800 og grundmurede bygninger fra ca. 1870 – 1930. Østgavl af sydlængen med årstallet 1870. Pænt bevaret gavl.

Foto: 14: Den gamle fattiggård på Skippingevej. Bygningskomplekset er som helhed særdeles bevaringsværdigt. Består dels af bindingsværkslænger fra ca. år 1800 og grundmurede bygninger fra ca. 1870 – 1930. Havesiden af sydlængen. Dette midterparti er tilføjet i 1930 på en særdeles vellykket måde.

	Foto: 15: Højgård på Højgårdsvej. Kraftigt moderniseret stuehus. Udvidet med en veranda. Set fra nord.

Beskrivelse af kulturmiljø

301 - 9 Landsbyen Viskinge
Beskrivelse Kirken er placeret højt i byens østende og med den store, klassicistiske præstegård i den modsatte ende. Fra præstegården mod øst opleves byens oprindelige, komplicerede gadeforløb med en
udpræget agrar bebyggelse (17 gårde i 1682) med mange ældre gadehuse m.m. Parallelt med denne bebyggelse, langs den gamle landevej nord for, findes en karakteristisk stationsbyagtig bebyggelse. Nær præstegården et grundmuret forsamlingshus fra 1890´erne, øst for byen det nu
nedlagte andelsmejeri. Byen rummer således flere tydelige bebyggelseslag.
Bærende
elementer
Bærende elementer og strukturer er:
- det agrare præg består af gårde, huse, den uregelmæssige vejstruktur og de levende hegn og hække langs tofter og i byens afgrænsning mod det åbne land
- funktionsbygninger i form af smedje og skole samt kirke, kirkegård og præstegård
- stationsbypræget ses i form af jernbanedæmningen samt huse opført i forbindelse hermed
- andelstiden har sat sit præg på byen ved det nu nedlagte andelsmejeri og forsamlingshuset.
Eksist.
bevaringstiltag
Udpluk af planer og beskyttelser:
- Lokalplan nr. 1.16. Byomdannelse i Viskinge
- § 3 beskyttet naturtype (gadekær)
- områder er omfattet af en kirkeomgivelsesfredning rundt om Viskinge Kirke
- 300 m kirkebeskyttelseslinje rundt om Viskinge Kirke.
Trusler/sårbarhed
Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- nedrivning eller om-, til- og nybyggeri af og ved gårde og huse, der ikke harmonerer med den eksisterende bebyggelse, samt manglende vedligeholdelse
- opblødning af landsbyens meget veldefinerede grønne afgrænsning mod de omgivende marker mod syd og sydvest
- yderligere byudvikling, som i omfang og skala ikke harmonerer med de nuværende bebyggede og bebyggede arealer eller som slører de historiske strukturer i og omkring byen.

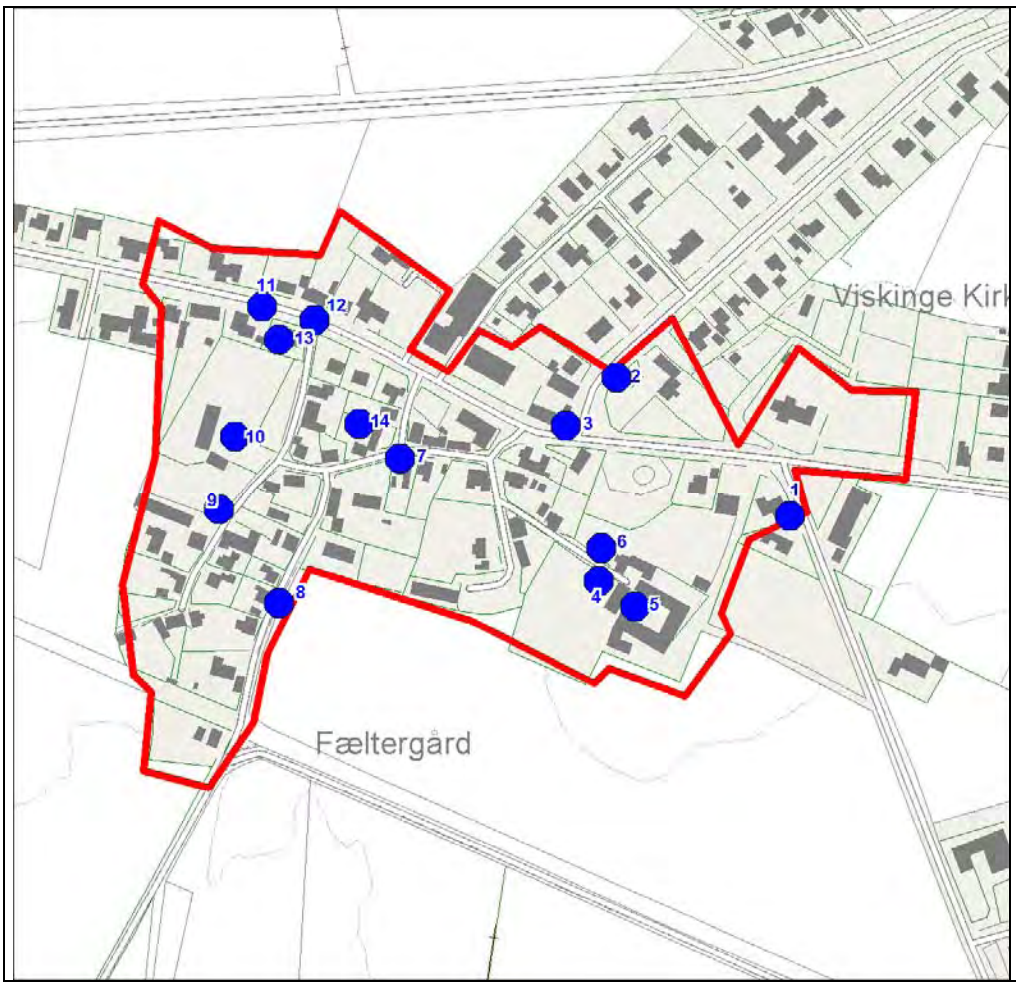

Foto: Kort: Tal og prik på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.(Billeder: d. 28/8-06)

Foto: 1: Viskinge kirke. Set fra syd.

Foto: 2: Hovedgaden 16. Udenfor det udpegede område, men en fin villa fra ca. år 1920 med velbevaret ydre. Set fra syd.

Foto: 3: Viskinge fl. Skole. Nu tilhørende Viskinge beboerforening. Hovedgaden 39. Set fra øst.

Foto: 4: Parti fra indkørsel til Feltergård, som er en velbevaret bondegård.

Foto: 5: Stuehus til Feltergård. Bygningen fra ca. år 1870. Set fra gårdspladsen med smuk bro belægning.

Foto: 6: Stuehus til Feltergård, set fra haven. Fornemt tappeparti til havedøren.

Foto: 7: Kastanjevej 4. Bliver kaldt Kastanjehuset. Bindingsværkshus fra sidst i 1700-tallet. Nyt byggeri under opførelse klods op af det gl. hus.

Foto: 8: Anonyme gadehuse på Stengårdsvej. Set fra syd.

Foto: 9: Viskinge præstegård. Stuehus i grundmur. Udhus i bindingsværk. En meget bevaringsværdig helhed. Set fra syd.

Foto: 10: Viskinge præstegård. Smuk empirebygning fra ca. år 1840. Stuehuset set fra øst.

Foto: 11: Gl. smedje på Hovedgaden 49. Set fra øst.

Foto: 12: Hovedgaden 47. Villa fra 1929. Flere oprindelige vinduer er udskiftet med termovinduer.

	Foto: 13: Samme hus set fra havesiden. Endnu velbevaret med oprindelige vinduer og døre, men udskiftning på vej.
	Foto: 14: Lindevej med Viskinge kirke i baggrunden. Set mod øst.

Beskrivelse af kulturmiljø

301 - 10 Hovedgården Aunsøgård
Beskrivelse Gården er nævnt allerede i 1231, den var indtil 1661 en kongelig jagtgård, der i hvert fald blev
benyttet af Christian III og Frederik II, dvs. i perioden 1534-88. Gården blev ødelagt under svenskekrigene og blev som så meget andet krongods solgt derefter. I årene mellem 1725 og 1750
oprettedes gården som hovedgård ved inddragelse af et antal bøndergårde. Fra 1750 til 1923 hørte
gården under Lerchenborg. Ca. 1780 er gården Svebøllegavn skilt ud som schäferi (dvs. græsningsgård med stort fårehold).
Aunsøgård ligger for enden af en ca. 200 år gammel allé, der fører fra Gl. Svebølle ned over de store skrånende herregårdsmarker til gården ved den nu delvist udtørrede Aunsø. Langs alléen enkelte landarbejderboliger til godset.
Gårdens bygninger er nyere, men beliggenheden og kirken (opført i flere faser i 1400- og 1500-
årene som herregårdskapel) antyder den middelalderlige oprindelse. Kirken gik ud af kirkeligt brug i
1934 og er i dag en slags museumskirke.
Til Aunsøgård hører en meget betydelig grusindustri, en af Vestsjællands ældste. Godset oprettede
i 1884 den første "stenplads", der fra 1899 havde et sidespor til Roskilde-Kalundborg-banen. Herfra
leveredes bl.a. grus og sten til Københavns befæstning.
Bærende
elementer
Bærende elementer og strukturer er:
- det helstøbte anlæg med gårdens bygninger, gårdsplads samt kirken
- det omgivende, åbne herregårdslandskab med allé, sø, landarbejderboliger, store dyrkningsflader og levende hegn og skove.
Eksist. bevaringstiltag
Udpluk af planer og beskyttelser:
- tre fredede fortidsminder (stenkammer og runddysse længst mod vest i kulturmiljøet) (kultsten uden beskyttelseslinje nordøst for gården) samt dele af en beskyttelseslinje længst mod øst, hvor selve fortidsmindet (stenkammer) befinder sige uden for kulturmiljøafgrænsningen
- beskyttede sten- og jorddiger i ejerlavsgrænsen mod sydvest samt nord for Avnsøgård
- § 3 beskyttede naturtyper (sø, vandhuller, mose og eng)
- et område er omfattet af en kirkeomgivelsesfredning rundt om Avnsø gamle Kirke
- 300 m kirkebeskyttelseslinje rundt om Avnsø gamle Kirke.
Trusler/sårbarhed
Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- udvidelse af områder med råstofindvinding på ejendommen, som spolerer oplevelsen af herregårdslandskabet med de store marker mv.
- om-, til- og nybyggeri af og ved gårde og huse, der ikke harmonerer med den eksisterende bebyggelse, samt manglende vedligeholdelse
- fjernelse af karaktergivende beplantning
- yderligere udtørring af Avnsø
- opførelse af bebyggelse og tekniske anlæg, som i omfang og skala ikke harmonerer med de nuværende bebyggede og ubebyggede arealer eller som slører de historiske strukturer i og omkring hovedgården.

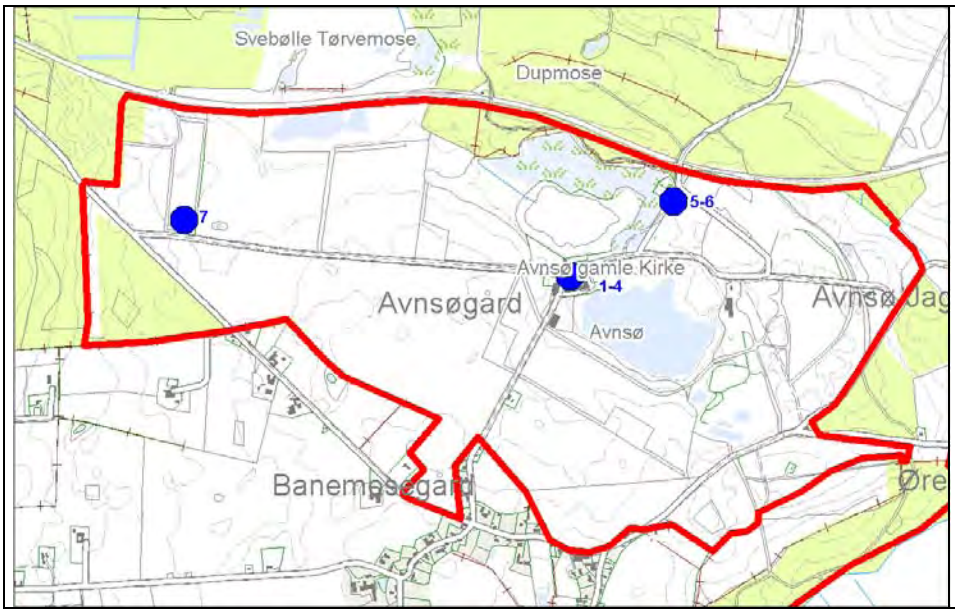

Foto: Kort: Tal og prik på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.(Billeder: d. 28/8-06)

Foto: 1: Kig fra nordøst mod Aunsø kirke og i baggrunden Avnsøgård.

Foto: 2: Kig fra sydøst fra den gamle kirkegårdsmur mod Avnsø kirke og Avnsøgård.

Foto: 3: Udsigt fra vest mod øst langs kirken.

Foto: 4: Kig mod Avnsøgård mod øst. Bygningerne er fra slutningen af 1800-tallet og senere.

Foto: 5: Udsigt fra nordøst over terrænet med mose nord for Avnsøgård.

Foto: 6: Udsigt fra nordøst over terrænet med mose nord for Avnsøgård. Set mod nordøst.

	Foto: 7: Udsigt fra vest mod øst. Grusvej tilhørende Avnsøgård.

Beskrivelse af kulturmiljø

301 - 11 Hovedgården Astrup
Beskrivelse Gården er samlet af et antal bøndergårde i første halvdel af 1700-årene og hørte da og indtil
1852 under Lerchenborg. Både hovedbygning og avlsgård er fra 1876, men meget ombyggede.
Omkring Astrup ses en del landarbejderhuse i godsets karakteristiske mørkerøde farve og med særlige navneskilte af ret ny dato. Jernbanedæmningen (København-Kalundborg), der løber tæt forbi hovedbygningen, samt Skarresø præger landskabet.
Bærende elementer
Bærende elementer og strukturer er:
- herregårdslandskabet med hovedbygning, park og avlsgård, landarbejderboliger, levende hegn, store dyrkningsflader og skovområder.
Eksist. bevaringstiltag
Udpluk af planer og beskyttelser:
- en bræmme langs Skarresø er naturfredet, desuden hører Bjergsted Bakker vest for kulturmiljøet med i fredningen
- § 3 beskyttede naturtyper (sø, vandhuller, mose og eng) og vandløb
- beskyttede sten- og jorddiger langs skovområder og i afgrænsningen mod nordvest
- et fredet fortidsminde (høj) med beskyttelseslinje i den nordvestlige del af kulturmiljøet.
Trusler/sårbarhed
Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- nedrivning eller om-, til- og nybyggeri af og ved gård og huse, der ikke er i harmoni med den eksisterende bebyggelse, samt manglende vedligeholdelse
- nybyggeri, tilplantning, fjernelse af karaktergivende beplantning eller tilgroning på agerjorden.

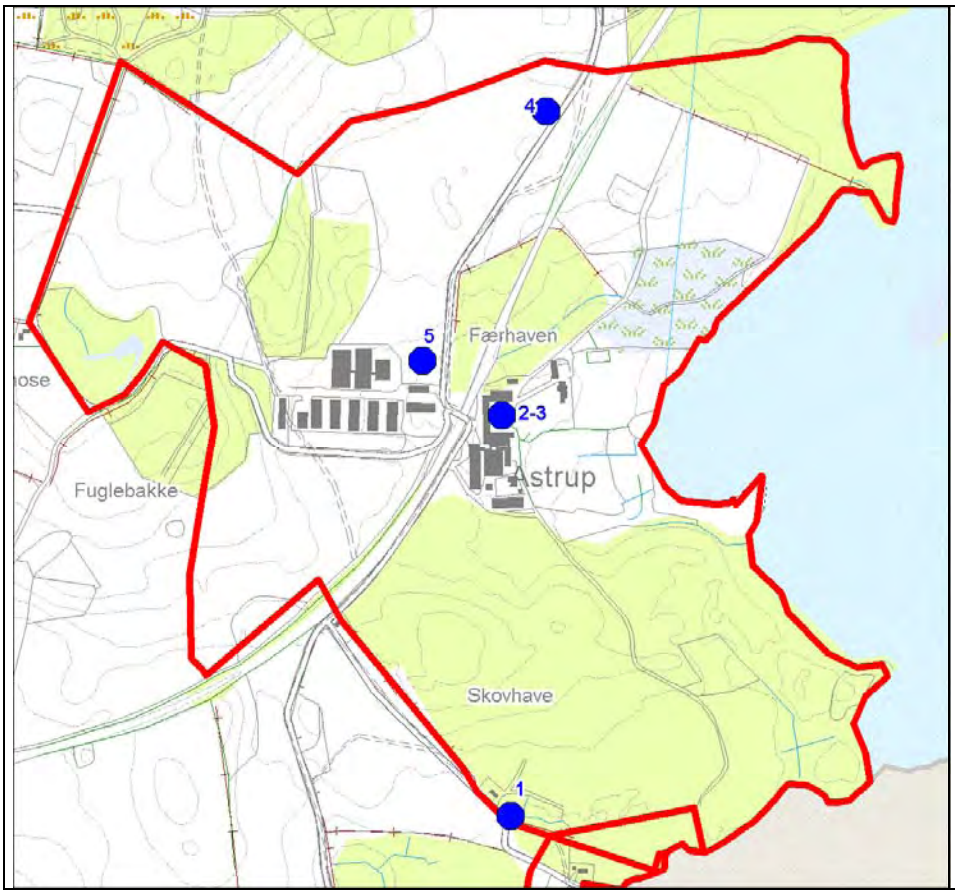

Foto: Kort: Tal og prik på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.(Billeder: d. 28/8-06)

Foto: 1: Rødmalet skovarbejderhus, kaldet "Pyromanens hus", i Skovhave ud til vejen mellem Kongens Mølle og Astrup.

	Foto: 2: Indkørselsporten til Astrup.
	Foto: 3: Hovedbygningen til Astrup. Set fra vest
	Foto: 4: Herregårdslandskabet nordvest for Astrup. Set fra landevejen.
	Foto: 5: Avlsgården til Astrup gemmer sig i en lavning i landskabet. Set mod nordvest. Stort billede

Beskrivelse af kulturmiljø

301 - 12 Kongens Møller
Beskrivelse Langs Halleby Å og afløbet fra Skarresø har ligget 5 vandmøller, alle formentlig med oprindelse i middelalderen, og alle engang udstyret med stampeværk. To af dem hørte under Lerchenborg o. år
1900:
1) Tyske Mølle (Kongens Mølle) lidt syd for Skarresø er nedlagt som mølle i 1906, men her er endnu spor af de store fiskedamme, som siden udnyttede opstemningen. Og den endnu eksisterende, rødmalede hovedbygning til møllegården er særdeles bevaringsværdig.
2) Gryde Mølle, omtalt så tidligt som 1316, blev nedlagt som mølle i 1910. Den har altid været kornmølle, fra ca. 1870 med bageri, og der findes endnu rester af den stensatte møllerende og møllens fundament. Den fik også vand fra Skarresø.
3) Øresø Mølle havde underfaldshjul. Den var som de øvrige kornmølle, men blev omdannet til savskæreri og trævarefabrik, flyttet efter brand. Af ældre bygninger findes endnu den flot mod Halleby Å beliggende direktørbolig og en bagvedliggende magasinbygning, begge meget bevaringsværdige.
4) Strids Mølle, nævnt første gang i 1336. Den var også kornmølle og den af møllerne, der fungerede længst, nemlig indtil ca. 1960. Det velbevarede møllekompleks danner en væsentlig helhed med høj fortælleværdi om dansk mølleindustri i et smukt samspil med den omgivende natur.
En ny faunapassage er indpasset nænsomt i landskabet uden at ødelægge møllens vandtilførsel.
5) Rangle Mølle: udover kornmølle også farveri, senere i 1800-tallet desuden forsynet med landbageri og købmandsbutik. Møllen blev bygget om til turbinekraft i beg. af 1900-tallet. Den var
den mest herskabelige af alle vandmøllerne med en hovedbygning i en slags nyklassicistisk stil fra
1877 med nyere etableret indkørsel, alt af høj miljøværdi. Møllen ophørte sin virksomhed i 1932. I
dag er møllen fuldstændigt ombygget, kun dammen afslører den tidligere vandmølle.
Skovområder samt åbne eng- og agerområder præger landskabet i og omkring ådalen.
Bærende
elementer
Bærende elementer og strukturer er:
- vandløbssystemet med Halleby Å med moser og enge, der som snoren i en perlekæde binder de fem mølleområder sammen
- Kongens Mølle: hovedbygningen og de tidligere fiskedamme
- Gryde Mølle: den nuværende bygning samt den tidligere møllerende
- Øresø Mølle: den tidligere direktørbolig og magasinbygning
- Strids Mølle: de tidligere mølleindustribygninger og mølledam
- Rangle Mølle: mølledam. Den tidligere hovedbygning har strukturmæssig betydning.
Eksist.
bevaringstiltag
Udpluk af planer og beskyttelser:
- § 3 beskyttede naturtyper (sø, skovsø, dam, mose, kultureng og eng) og vandløb
- et fredet fortidsminde (langdysse) med beskyttelseslinje i den nordvestlige del af kulturmiljøet. To andre fortidsmindebeskyttelseslinjer lapper ind over samme del af kulturmiljøet.
- flere beskyttede sten- og jorddiger i kulturmiljøet.
Trusler/sårbarhed

Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- indgreb som slører samspillet mellem landskabet og de historiske strukturer, idet åen og de fem mølleområder bør betragtes som et samlet hele
- manglende sikring af åens vandføring og ændring af åens naturligt slyngede forløb
- nedrivning eller om-, til- og nybyggeri af og ved de historiske bygninger, der ikke er i harmoni med den eksisterende bebyggelse, samt manglende vedligeholdelse
- nybyggeri, tilplantning eller tilgroning, herunder manglende pleje (afgræsning eller slåning) af engene, i og omkring ådalen
- opførelse af tekniske anlæg mv. i og omkring ådalen.

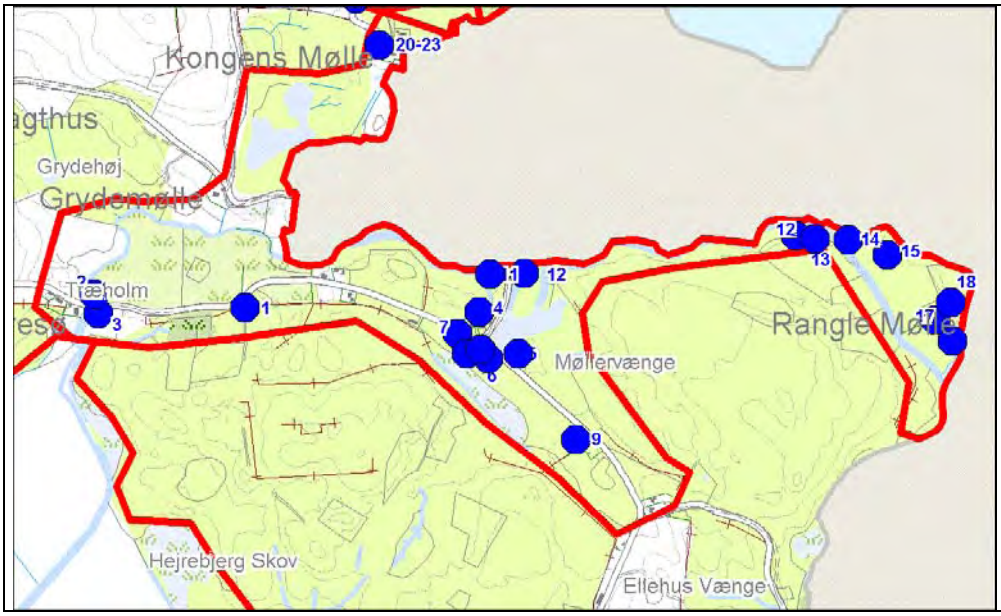

Foto: Kort: Tal og prik på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.(Billeder: d. 28/8-06)

Foto: 1: Landskab nord for vejen til Øresø, udsigt mod vest til Træholm.

Foto: 2: Øresø Mølle – med direktørbolig yderst til venstre med tilhørende bebebyggelse langs landevejen. Tilsammen et bevaringsværdigt miljø. Set fra øst.

Foto: 3: Den velbevarede direktørbolig til Øresø Mølle. Opført ca. år 1890. Set fra øst.

Foto: 4: Udsigt mod Strids Mølle.

Foto: 5: Udsigt mod Strids Mølle. Udsigt over Mølledammen.

Foto: 6: Strids Mølle. Bygningerne omkring den brostensbelagte gårdsplads.

Foto: 7: Den gamle opstemning ved hovedbygningen.

Foto: 8: Udsigt fra Strids Mølle. Set mod sydøst.

Foto: 9: Velbevaret bindingsværkshus fra ca. år1850, ved vejen sydøst for Strids Mølle.

Foto: 10: Sluse nord for Strids Mølle. Set fra nord.

Foto: 11: Kig fra slusen mod vest. Med glimt af slusehuset fra 1800-tallet som tilhører Astrup Gods.

Foto: 12: Gartneriboligen, oprindelig under Regstruplund nu under Astrup.Ca år 1850. Set fra syd.

Foto: 13: Bindingsværkshus på vejen fra Grydemølle til Regstrup, flyttet til stedet 1938.

Foto: 14: ”Stalden”, opført år 1900 i skotsk bindingsværksstil.

Foto: 15: Bondegård i bindingsværk ca. år 1800. Set fra sydøst.

Foto: 16: Indkørslen til Rangle Mølle.

Foto: 17: Rangle Mølle, set fra havesiden. Set fra sydøst.

Foto: 18: Øst for Rangle Mølle, med dige langs landevejen. Set mod nordvest.

Foto: 19: Gryde Mølle, nuværende stuehus. Set fra vejen.

Foto: 20: Udsigt fra landevejen over tidligere fiskedam ved Kongens Mølle.

Foto: 21:
Hovedbygningen til Kongens Mølle. Set fra åsiden – sydvest.

Foto: 22:
Hovedbygningen til Kongens Mølle. Set fra nordøst.

Foto: 23:
Skovarbejderhus i bindingsværk ca. år 1840. Nord for Kongens Mølle.

Beskrivelse af kulturmiljø

301 - 13 Landsbyen Bregninge
Beskrivelse Landsby på den magre hedeslette, men tæt ved de frodige enge ved Bregninge Å. I den gamle del af landsbyen med kirke og præstegård er kun et par gårde tilbage (i 1682 var der 9 gårde), og bydelen
præges stærkt af et par lange grundmurede længehuse fra omkring 1870, landarbejderboliger til
den store gård, Bregningegård, i byens vestlige udkant. Byen rummer desuden en del ældre gadehuse og omkring vejkrydset i byens østdel en mere stationsbyagtig bebyggelse med karakteristiske hjørnehuse. Her ligger også den tidligere skole fra 1907, tegnet af bygmester Andreas Bentsen, Vallekilde Højskole, med et nybarokt udseende. Landsbyen hænger (historisk) sammen med Bregninge Å og åddal vest for byen.
Bærende
elementer
Bærende elementer og strukturer er:
- Bregningegård med de tidligere landarbejderboliger
- kirke og præstegård med præstegårdshave
- den agrare landsbystruktur med gårde, huse, gadekær, veje samt den gl. skole
- de mange karaktergivende træer i byen.
Eksist.
bevaringstiltag
Udpluk af planer og beskyttelser:
- ti områder er omfattet af en kirkeomgivelsesfredning rundt om Bregninge Kirke
- 300 m kirkebyggelinje rundt om Bregninge Kirke
- § 3 beskyttede naturtyper (gadekær og kultureng) øst for kirken.
Trusler/sårbarhed
Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- nedrivning eller om-, til- og nybyggere af og ved gårde og huse, der ikke harmonerer med den
eksisterende bebyggelse, samt manglende vedligeholdelse
- udtørring eller opfyldning af gadekæret
- fjernelse af karaktergivende beplantning i landsbyen
- byudvikling o.lign., som i omfang og skala ikke harmonerer med de nuværende bebyggede og ubebyggede arealer eller som slører de historiske strukturer i og omkring byen.

Foto: Kort: Tal og prik på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.(Billeder: d. 28/8-06)

Foto: 1: Bregninge gl. skole.
Hovedbygningen set fra havesiden. Set fra vest.

Foto: 2:
Hovedindgangen til Bregninge gl. skole.

Foto: 3: Bregninge gl. skole. Fløjen mod sydøst.

Foto: 4: Bregninge gl. skole. Hovedbygningen. Set fra nordøst.

Foto: 5: Hus på Kaldredvej 5. Opført i bindingsværk sidst i 1700-tallet. Er i nyere tid udvidet / moderniseret på utraditionel måde.

Foto: 6: Kaldredvej 7-9-11. Grundmurede gadehuse fra 1900-1940. Set fra øst.

Foto: 7: Kaldredvej 12-14. Ældre bondehus fra ca. år 1850 med udhus. I baggrunden en lille pakhusbygning fra ca. år 1890. Set fra øst.

Foto: 8: Kaldredvej 17-19. Lange gadehuse fra ca. år 1860-1880. Set fra øst.

Foto: 9: Bregningegård. Stuehuset fra ca. 1925. Pænt eksempel på bedre byggeskik. Set fra sydøst.

Foto: 10: Udlænger til Bregningegård. Set fra nordøst.

Foto: 11: Kig fra nord mod Elselyst. Muren ud til vejen er resterne af en sidelænge. Stuehuset er fra ca. år 1920. Tværlænge fra 1864.

Foto: 12: Bebyggelse på det sydøstlige hjørne Kalundborgvej / Bregningevej. Grundmurede huse fra ca. år 1900.

Foto: 13: Bebyggelse fra ca. år 1900 på Kalundborgvej / Kaldredvej. Set fra sydøst.

Foto: 14: Bregninge kirke. Set fra syd.

Beskrivelse af kulturmiljø

303 - 1 Store Åmose

Beskrivelse Området er primært udpeget som arkæologisk interesseområde, men rummer også en lang række andre værdier.
Mosen rummer velbevarede levn fra slutningen af istiden til midt i bondestenalderen og er internationalt kendt bl.a. fordi bevaringsforholdene af forskellige grunde, især den høje vandstand, har været enestående gode.
Dermed er det muligt at få et usædvanligt nuanceret indblik i datidens boligforhold, redskabsforråd, ernæring m.v. Undersøgelser i 1980'erne har vist, at der fortsat er bevaret talrige stenalderlevn i tørvelagene. De fleste og de mest værdifulde er påvist i Store Åmoses østlige del, men den vestlige har også stedvis givet vigtige fund.
Sænkninger af grundvandsniveauet i mosen fremmer nedbrydningen af levnene, og denne udvikling fremskyndes ved pløjning.
I historisk tid har mosen været en vigtig ressource for de omgivende landbosamfund, især har engenes hø været vigtig for et meget stort opland af både hovedgårde og landsbyer. Hele området har således kunnet sikre godt og rigeligt vinterfoder til et stort husdyrhold og dermed bl.a. gødning til agerarealerne, men også eftergræsningen efter høslet har haft stor betydning.
Mosens tørveforekomster har været udnyttet af oplandet i århundreder, senest og i stor stil under anden verdenskrigs tørveeventyr. De udgravede tørvebassiner med åbent vand samt traceér efter tipvognsbaner og andre levn præger endnu store dele af mosen og dens nærmeste omgivelser.
De dele af mosen, der ikke er under plov, anvendes nu kun i meget begrænset omfang til høslet og eftergræsning. Det betyder, at de stort set lades uforstyrrede til glæde for et rigt dyre- og planteliv, men også at de tilbageværende engområder efterhånden springer i skov, og dermed slører de historiske strukturer i landskabet..
Bærende elementer
Bærende elementer og strukturer er:
- tykke tørvelag med levn af tidligere bosættelser
- spor af mange århundreders tørveudvinding
- Bromølle - i Holbæk Kommune - som vandstandsregulerende faktor indtil nedlæggelsen som møllested i 1700-årene
- den åbne moseflade med græssede enge, vandfyldte tørvegrave og grøfter
- kulturmiljøet er en del af et større sammenhængende kulturmiljø, der fort til Sto .
Eksist. bevaringstiltag
Udpluk af planer og beskyttelser:
- § 3 beskyttede naturtyper (skovsump, ellesump, skoveng, eng, mose, kultureng, vandhuller og askesump) og vandløb

-,udpeget som kulturarvsareal af Kulturarvsstyrelsen, pga. området er et unikt arkæologisk reservat i international sammenhæng.
Trusler/sårbarhed
Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- byggeri og anlæg
- vandstandssænkning og dyrkning
- tilplantning og tilgroning
- manglende græsning eller slåning af engarealer
- manglende fælles kommunal forvaltning og formidling af det store sammenhængende kulturmiljø - Store Åmose, som fortsætter ind i Holbæk Kommune, og som hænger sammen geografisk, landskabeligt og kulturhistorisk.

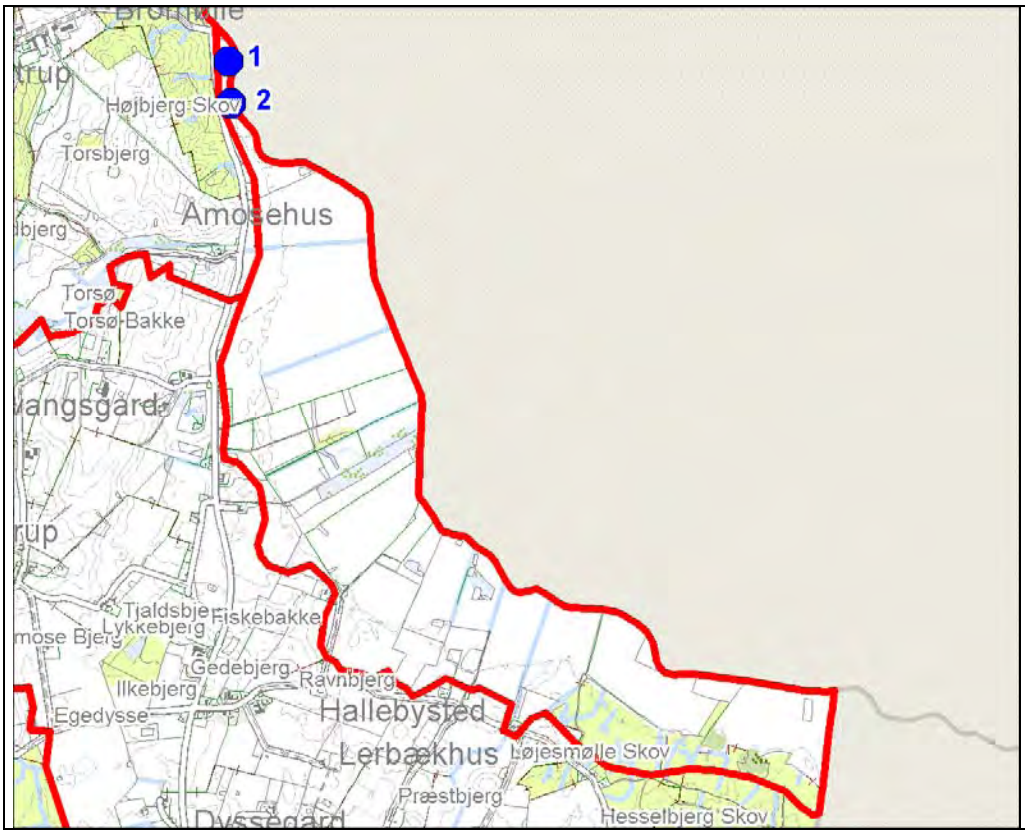

Foto: Kort: De blå tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.

Foto: 1. Bromølle Kro ved Åmose Ås udløb fra Store Åmose. Møllen blev nedlagt, da man i slutningen af 1700-årene ønskede at afvande mosen, fra syd

Foto: 2. Den voldsomt uddybede Åmose Å ved Bromølle. Den første store uddybning skete omkring 1800 og medførte en stærk sænkning af mosens grundvandsniveau, som siden er fortsat, fra nordvest

Foto: 3. Den vestlige del af Store Åmose nord for Hesselbjerg Skov, tilgroet eng med tidsler og spredt krat, fra sydøst

	Foto: 4. Græsset eng ved Ulkestrup Lyng kantet af elleog birkeskov, fra nord
	Foto: 5. Der er mange spor efter tidligere tørvegravning i dette område på Ulkestrup Lyng, nu dækket af birke- og elleskov, fra sydvest
	Foto: 6. Kongemosen, fredet og delvis sat under vand for at beskytte enestående velbevarede bopladser fra ældre stenalder, fra nord

Beskrivelse af kulturmiljø

309 - 1 Landsbyen Svallerup
Beskrivelse Landsbyen er et eksempel på den udbyggede, agrare landsby med en fin helhed omkring kirken
med stor præstegård, middelalderlig kirkelade og åben gadeplads med gadekær. Langs gaden en
del ældre gadehuse og bag og mellem gadehusene de 8 tilbageblevne gårde (24 gårde i 1682) med
bygninger fra ca. 1930-60. Byen rummer også tidligere brugsforening, købmand, et par mindre
virksomheder m.v. Svallerup Møllegård (hvis vindmølle nu er fjernet) er opført i 1862 og er et godt
eksempel på en mølle opført efter at mølleri ophørte med at være en privilegeret virksomhed, her i
forbindelse med en forholdsvis stor gård. Nordvest for byen et mindre parcelhuskvarter fra 1960'erne (uden for afgrænsningen). Træerne langs hovedvejen og de mange træer langs tofter er en beplantningsstruktur, som også fremgår på kort fra 1800-tallet.
Bærende
elementer
Bærende elementer og strukturer er:
- den gamle gadestruktur omkring kirke og gadekær og beplantningsstrukturen
- gårdenes placering i udkanterne af bebyggelsen
- de mange små gadehuse, der udfylder de udflyttede gårdes pladser.
Eksist.
bevaringstiltag
Udpluk af planer og beskyttelser:
- kirkeladen fredet efter bygningsfredningsloven (kirkeladebygningen (senmiddelalder))
- Lokalplan nr. 32. For Svallerup byområde
- § 3 beskyttede naturtyper (gadekær) og vandløb
- fire områder er omfattede af en kirkeomgivelsesfredning rundt om Svallerup Kirke
- 300 m kirkebeskyttelseslinje rundt om Svallerup Kirke.
Trusler/sårbarhed
Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- større ændringer af gadeforløbet
- opfyldning eller udtørring af gadekæret
- nedrivning eller om-, til- og nybyggeri, der ikke harmonerer med den eksisterende bebyggelse,
samt manglende vedligeholdelse
- erhvervs- og byudvikling samt opførelse af tekniske anlæg, som i omfang og skala ikke harmonerer med de nuværende bebyggede og ubebyggede arealer eller som slører de historiske strukturer i og omkring landsbyen.

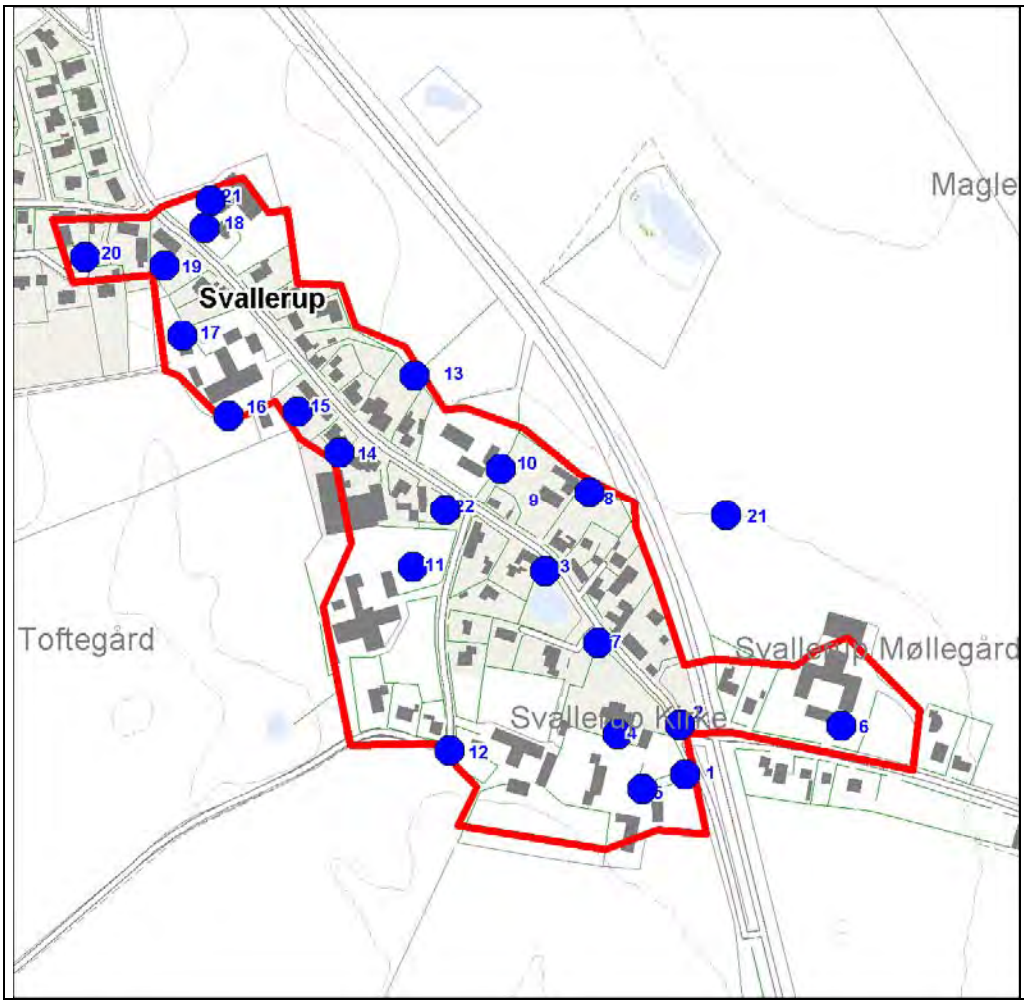

Foto: Kort: De blå tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.

Foto: 1.Svallerups middelalderlige kirke og kirkelade østligt i landsbyen, fra øst

Foto: 2.Den fredede, senmiddeladerlige kirkelade på kirkegården, fra vest

Foto: 3.Svallerup kirke bag gadekæret midt i den gamle del af landsbyen, fra nordvest

Foto: 4.Præstegårdens beboelsesbygning, fra øst

Foto: 5.Præstegårdens udbygninger, fra øst

Foto: 6.Møllegården med stuehus fra 1862 i den østlige del af landsbyen (møllen nedlagt), fra syd

Foto: 7.Nedlagt købmandshandel ved kirken, fra øst

Foto: 8.Landsbyens tidligere smedie over for kirken, fra syd

Foto: 9.Den ene af landsbyens to tidligere skoler, fra syd

Foto: 10.Lille gulstens gadehus med fine detaljer og træveranda, fra syd

Foto: 11.Stuehus og have til Toftegård vestligt i landsbyen, fra øst

Foto: 12.Lille villa i den sydlige udkant af landsbyen, fra syd

Foto: 13.Langt beboelseshus på hovedgaden, fra syd

Foto: 14.Tidligere detailhandel ved hovedgaden, fra nord

Foto: 15.Smuk, enkel bolig bag klippet hæk ved hovedgaden, fra nordøst

Foto: 16.En af landsbyens tilbageværende gårde er blevet bilhandel og værksted, fra nordøst

Foto: 17.Mindre beboelse med værksted ved hovedgaden, fra nord

Foto: 18.Gammel gård med nye bygninger, fra sydvest

Foto: 19.Lang hvidkalket længe med flere boliger og udstyret med pyntelige murdetaljer, fra øst

Foto: 20.Små villaer i den yderste del af byen mod nordvest, fra nordvest

Foto: 21.Hovedgaden (Svallerup Bygade) gennem landsbyen, forbi gadekæret, fra sydøst

Foto: 22.Den mellemste del af bygaden kantet af velklippede hække, fra sydøst

	Foto: 23.Den nordlige del af bygaden, fra nordvest

Beskrivelse af kulturmiljø

309 - 2 Stationsbyen Gørlev
Beskrivelse Byens oprindelige karakter af agrar kirkelandsby (16 gårde i 1682) er i dag næsten helt fortrængt af stationsbypræget, som i dag gør byen til et sjældent harmonisk eksempel på en levende stationsby med mange velbevarede træk fra den lange udvikling.
Gørlev station er anlagt 1898, da Slagelse-Værslev-banen blev etableret. Strækningen Høng-Gørlev var godsbane helt frem til o. 1990, men stationen og banen Gørlev-Værslev blev nedlagt 1971. Allerede før 1898 var der dog sket en vis bydannelse, især langs Kalundborg-vejen nord for vejgaffelen. I 1896 fandtes: farveri, bageri, købmandshandel, maskinfabrik og andelsmejeri samt (sydvest for byen) en vindmølle. Med baneanlægget opstod en vis bebyggelse øst for og omkring stationen med hotel, valgmenighedskirke, apotek m.v.
En afgørende vækstperiode for byen indtrådte med oprettelsen af Gørlev Sukkerfabrik i 1912-13, hvis bygninger med tilhørende direktørbolig (nu nedrevet) og klynge af funktionærboliger fortsat dominerer den sydøstlige del af byen.
Sukkerfabrikken fik dog især stærk indflydelse på store dele af det vestsjællandske landbrug (1981: 3000 kontraktavlere af sukkerroer, dvs. ca. 1/3 af amtets landbrug), og for beskæftigelsen i området (1981: 220 ansatte, 1950: 150, i kampagnen 600).
Fabrikkens placering var formentlig betinget af den eksisterende jernbane, men hertil kom det net af roebaner, som samtidig blev anlagt, og som afspejler de oprindelige interessenter i anlægget:
Lerchenborg (Hedvigslyst) i Kalundborg kommune, Flinterupgård i Hvidebæk kommune, Helsingegård i Gørlev kommune, Solbjerggård i Høng kommune samt ikke mindst Falkensteen i Hashøj kommune.
Desuden anlagdes en banelinje til Mullerup Havn.
Fabrikken blev i 1934 overtaget af De Danske Sukkerfabrikker, sener Danisco. Roebanerne blev nedlagt i 1960 og arealerne matrikulært tilbageført til de oprindelige ejere, hvilket bl. a. betyder, at der er meget få spor tilbage af dette udstrakte net af baner. Sukkerfabrikken indstillede produktionen med roekampagnen 1999. Bygningerne overgår i disse år gradvis til anden anvendelse.
Bærende
elementer
Bærende elementer og strukturer er:
- det gamle gadenet og den tætte, ofte sammenhængende bolig- og forretningsbebyggelse i bykernen
- de betydningsfulde enkeltbygninger og samlede anlæg i bydelen mellem jernbanen og Algade som stationsbygningen, apoteket, posthuset, teknisk skole, valgmenighedskirken m. fl.
- andre funktionsbygninger som f. eks. smedje, forsamlinghus og industrianlægget Coronet
- villaer og mindre boliger mellem og bag forretningsstrøgene og ved indfaldsvejene
- sukkerfabrikkens store anlæg inklusive de fabrikken (tidligere) tilhørende boliger.
Eksist.
bevaringstiltag

Udpluk af planer og beskyttelser:

- 300 m kirkebyggelinje rundt om Gørlev Kirke.

- fredet fortidsminde med tilhørende 100 meter beskyttelseslinje ved kirken
- § 3 beskyttet naturtype (sø/vandbassin e.l.) i kulturmiljøets sydlige del
- Lokalplan nr. 94 for et boligområde vest for Slagelsevej i Gørlev
- Lokalplan nr. 47A. For et boligområde vest i Gørlev by
- Lokalplan nr. 27. For regulering af mindre byggeri i bykernen i Gørlev by
- Lokalplan nr. 77. For et boligområde midt i Gørlev by
-Lokalplan nr. 503 for et boligområde ved Roevej i Grølev
-Lokalplan nr. 76. For et områdetil boligformål i Gørlev by
-Lokalplan nr. 59. For et område i Gørlev by ved Østerled/Tjørnhøjvej.
-Lokalplan nr. 69. For etablering af et tankanlæg og parkeringsplads midt i Gørlev by
-Partiel Byplanvedtægt nr.1. For en del af Ulstrup by.

Trusler/sårbarhed

Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- større ændringer i vej- og gadeforløb
- nedrivninger og om-, til- og nybygning af og ved huse og anlæg, der ikke harmonerer med den eksisterende bebyggelse i størrelse, udformning og materialer, samt manglende vedligeholdelse
- omdannelse af fabriksanlæg med tilhørende omgivelser, så de mister deres præg af industribyggeri.

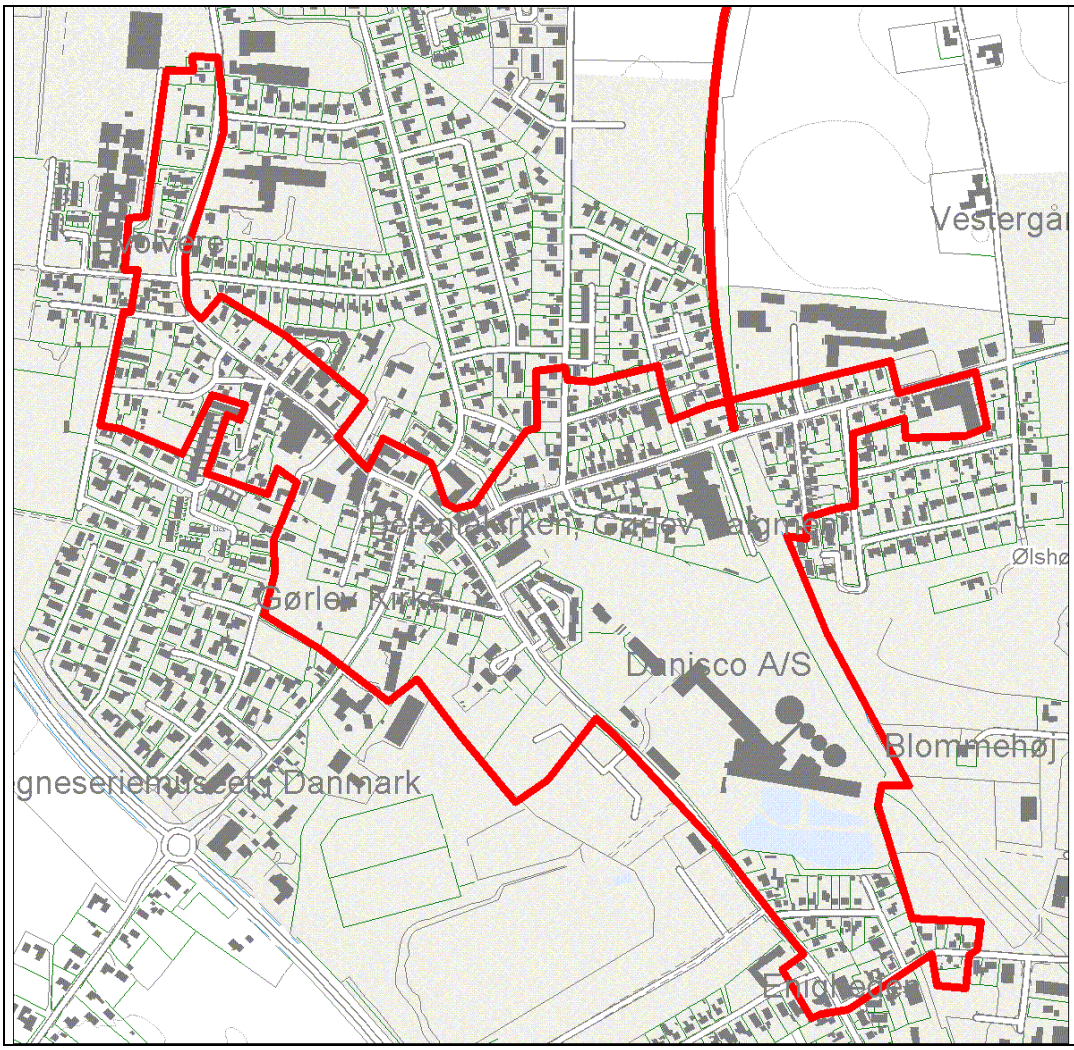

Foto: Kort: Oversigt over hele kulturmiljøet

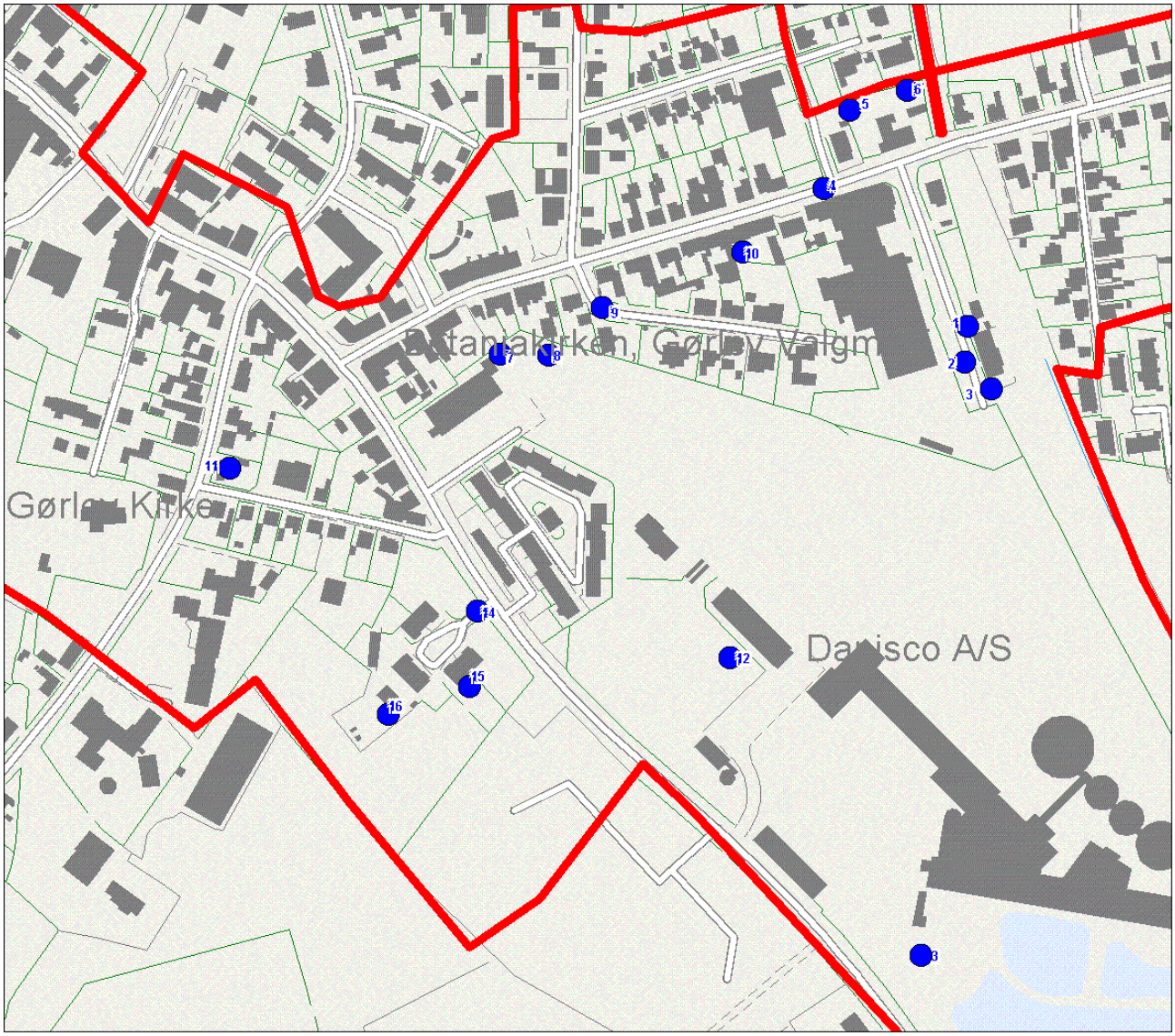
Gørlev Kirke
Danisco A/S

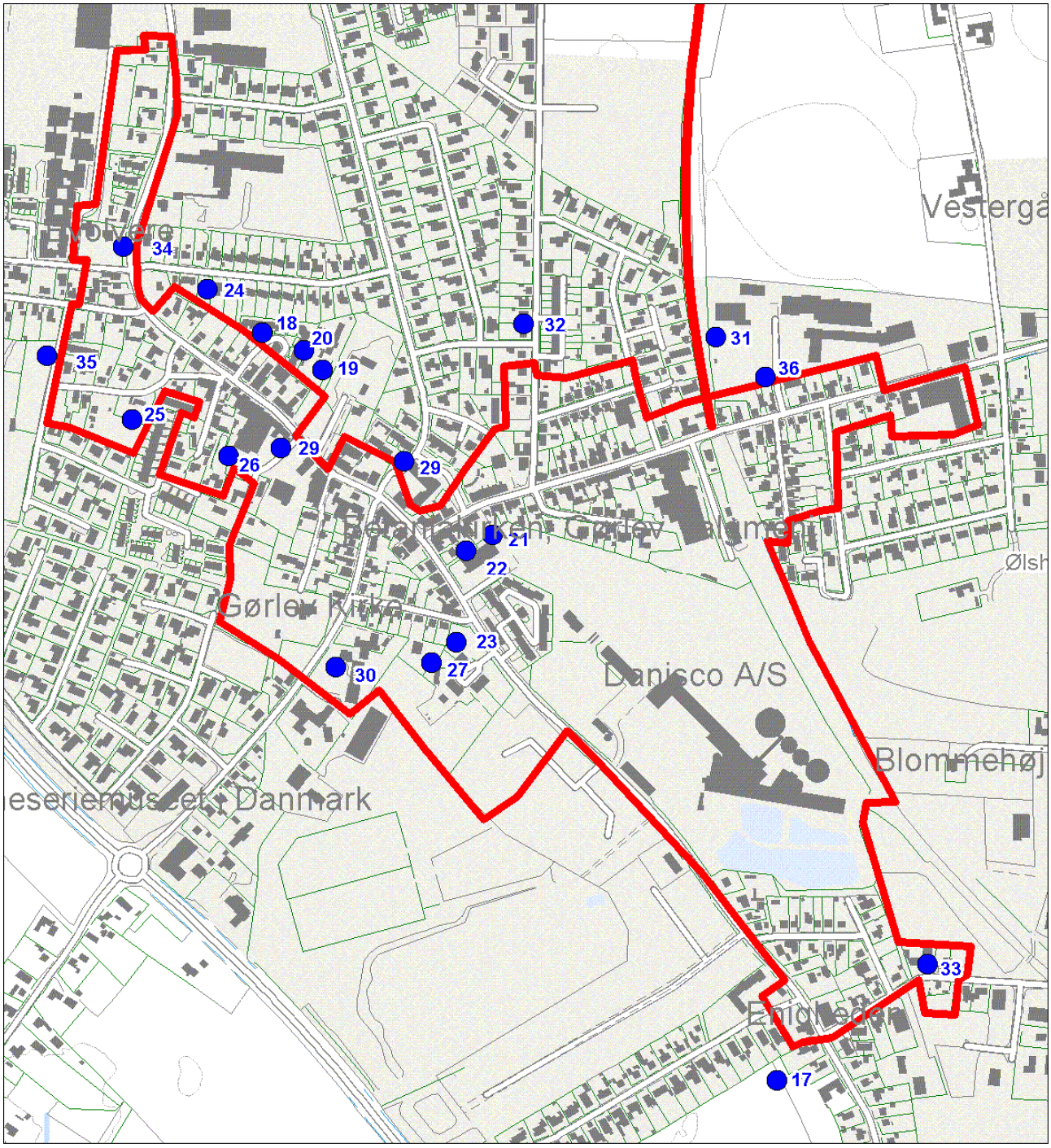
Gørlev Kirke
Danisco A/S
Blommehøj
Emigladen
Ølsh
34
24
18
20
19
35
25
26
29
29
32
31
36
21
22
23
27
30
33
17

Foto: 1.Gørlev Station anlagt 1898 efter etableringen af Slagelse-Værslevbanen (nu beboelse), fra nordvest

Foto: 2.Gørlev Station, hovedindgangen med smukke murdetaljer og fint dørparti, fra vest

Foto: 3.Gørlev Station, oprindeligt vindue i vestfacaden med mønstermuring og "romansk" vinduesstik, fra vest

Foto: 4.Det tidligere posthus (nu boliger) fra 1919-20 på Østerled, fra sydvest

Foto: 5.Det tidligere apotek (nu boliger), opført i 1908, i røde mursten med "sandstens"-gesimser og -relief i gavltrekanten over feltet med "Apotek" og med smukt bevarede vindue og hovedtrappe, fra sydvest

Foto: 6.Gørlevs tidligere apotek ved Østerled, sydfacaden, fra syd

Foto: 7.Den tidligere tekniske skole opført omkring 1920, i mange år indtil begyndelsen af 1990-erne byens bibliotek, fra syd

Foto: 8.Den tidligere tekniske skole, med velbevarede, karakteristiske, tyndsprossede vinduer, fra sydøst

Foto: 9.Den tidligere valgmenighedskirke "Bethania" fra 1898 på Sdr. Allé, fra vest

Foto: 10.Biografbygningen på nordsiden af Østerled, fra syd

Foto: 11.Gørlevs middelalderlige sognekirke i den sydlige udkant af den gamle landsby, fra sydvest

Foto: 12.Gørlev Sukkerfabrik, anlagt 1912-13 som "Sukkerfabrikken Vestsjælland" og gradvis udbygget, nu under afvikling, fra vest

Foto: 13.Gørlev Sukkerfabrik tårner sig op over byens sydlige del, fra syd

Foto: 14.Klyngen af 3 dobbelte funktionærboliger i nationalromantisk stil, opført til sukkerfabrikkens højere funktionærer i fabrikkens første tid, fra nordøst

Foto: 15.Det sydøstligste af de 3 dobbelthuse, fra nord

Foto:
16.Sukkerfabrikens funktionærboliger, gavlkvist med imiteret bindingsværk, fra nord

Foto:
17.Forsamlingshuset "Enigheden" fra 1893, udvidet i 1950, i den lille bydel syd for sukkerfabrikken, fra syd

Foto: 18.Den gamle smedie på Algade fra slutningen af 1800-årene, fra syd

Foto: 19.Bygård, "Dyrlægegården" i Algade i klassicistisk stil, fra slutningen af 1800-årene, fra syd

Foto: 20.Gårdrummet til "Dyrlægegården", med bindingsværkslænger og fint grundmuret tømrerværksted bagest, fra vest

Foto: 21.Typisk stationsbyforretningsejendom på sydsiden af Østerled, fra 1900-årenes første årtier, fra nord

Foto: 22.Solid toetagers byejendom på Østerleds nordside med spor af butiksparti, fra syd

Foto: 23.Hjørneejendommen Algade 10, fra ca. 1900, opført med udstillingsvinduer med cementindfatninger og "kvader-"udsmykning på det skråt placerede hjørneparti, fra vest

Foto: 24.Stor hvidmalet butiksbygning i Algade, fra øst

Foto: 25.Små villaer på en af de små gader (Duemosevej) på sydsiden af Algade, fra nord

Foto: 26. Den centrale del af Algade med ny husrække, der er forsøgt tilpasset de gamle huse, fra vest

Foto: 27.Stort stationsbyhus på Kirkevangen med cementpudset hjørnetårn og "sandstens-"bånd, fra sydvest

Foto: 28.Nyt butikstorv bag gadelinien over for Kirkevangens udmunding i Algade, fra syd

Foto: 29.Den nordlige del (med benzintank) af stort gennembrud i husrækkerne mellem og over for supermarkederne Brugsen og Rema 1000 i Algade, fra syd

Foto: 30.Tidligere villa, opført ca. 1912 af ejeren af den jord, som solgtes til sukkerfabrikken, nu del af rådhuset, fra vest

Foto: 31.De harmoniske små byggeforeningshuse fra 1920-erne eller 30-erne på Solager nord for ejendommene ud til Østerled, fra sydvest

Foto: 32.Klassisk villa i "Bedre Byggeskik" på Tjørnhøjsvej, fra øst

Foto: 33.Villavej (Tuborgvej) i bebyggelsen syd for sukkerfabrikken, fra øst

Foto: 34.Større villa fra 1909 på Kalundborgvej i den nordlige udkant af byen, fra øst

Foto: 35.Bevaret driftsbygning ved Søager i villakvarteret vestligst i byen, fra vest

	Foto: 36.Små beboelseshuse yderst i byen mod øst langs Ulstrupvej, fra syd
	Foto: 37.Coronets smukt bevaret fabrikskompleks østligst i byen ved Ulstrupvej med elementer fra flere byggeperioder i 1900-årene, fra vest
	Foto: 38.Coronets yngre administrationbygning, fra nordvest

Beskrivelse af kulturmiljø

309 - 3 Halvøen Reersø
Beskrivelse Reersø nævnes i Kong Valdemars Jordebog omkring 1230 som en ø med "hus, dådyr og rådyr".
Den bestod oprindelig af et antal holme, som efterhånden er vokset sammen ved lavtliggende engarealer til en ø, ligesom materialevandring langs kysten allerede i 1600-årene havde skabt en
landtange mellem Reersø og Hals på fastlandet. Her går den eneste adgangsvej til halvøen, men
tidligere brugte man også en ebbevej gennem Vejlen. Øen skal tidligere have været skovdækket (jf.
jagtdyrene i 1230), og beboerne har nydt fritagelse fra forskellige kgl. afgifter og tiende under henvisning til, at de var "fattige fiskerbønder". Iflg. sagnet skyldtes skattefriheden, at Reersøboerne
havde reddet dronning Margrete fra et skibbrud, hvorefter dronningen "kvitterede" med afgiftsfritagelse.
På den vestlige del af halvøen blev i begyndelsen af 1960'erne opført et antal store telemaster og
en radiostation. På de tidligere græsningsarealer nordligt på halvøen er nu en større sommerhusbebyggelse (uden for afgrænsningen), men de resterende eng- og strandengsarealer på
halvøen og den ejerlavet tilhørende yderste del af Hals græsses fortsat i et vist omfang ligesom
områderne omkring Flasken ved Halleby Å's udløb. Ejerlavsgrænsen på Hals ses endnu sine steder
markeret med en stensætning som hegn for kreaturerne. Ved indkørslen til Reersø står en mindesten for forfatteren Thorkild Gravlund, der i sit forfatterskab (på sjællandsk) beskriver livet på
Reersø.
Bærende
elementer
Bærende elementer og strukturer er:
- halvøens bølgede agerland uden udflyttede gårde og husmandssteder
- den tætte, afgrænsede bebyggelse i landsbyen og langs vejen mod havnen
- strandengene omkring Vejlen og Flasken og på Skifterne
- resterne af stendiget, der afgrænser strandengene fra Hals.
Eksist.
bevaringstiltag
Udpluk af planer og beskyttelser:
- Reersø Vejle, Skifterne, Flasken og det yderste af Hals er fredet efter naturbeskyttelsesloven
- der befinder sig fire fredede fortidsminder (stenkammer og to dyssekammre) med tilhørende 100 meter beskyttelseslinjer i kulturmiljøet: to syd for byen, et på nordvestsiden af halvøen og et syd for Flasken
- Lokalplan nr. 31 - For Reersø by
- § 3 beskyttede naturtyper (overdrev, kultureng, strandeng, eng, vandhuller, sø, strandovedrev, strandsump, strandsø) samt vandløb i kulturmiljøet
- 300 m kirkebyggelinje rundt om Reersø Kirke
- meget få sten- og jorddiger.

Trusler/sårbarhed
Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- bebyggelse uden for den afgrænsede landsby
- tilplantning og tilgroning på de ubebyggede arealer

- manglende afgræsning eller for lavt græsningstryk af strandengene
- ændring af vejstrukturen og af belægning. Opstilling af vejudstyr mv.

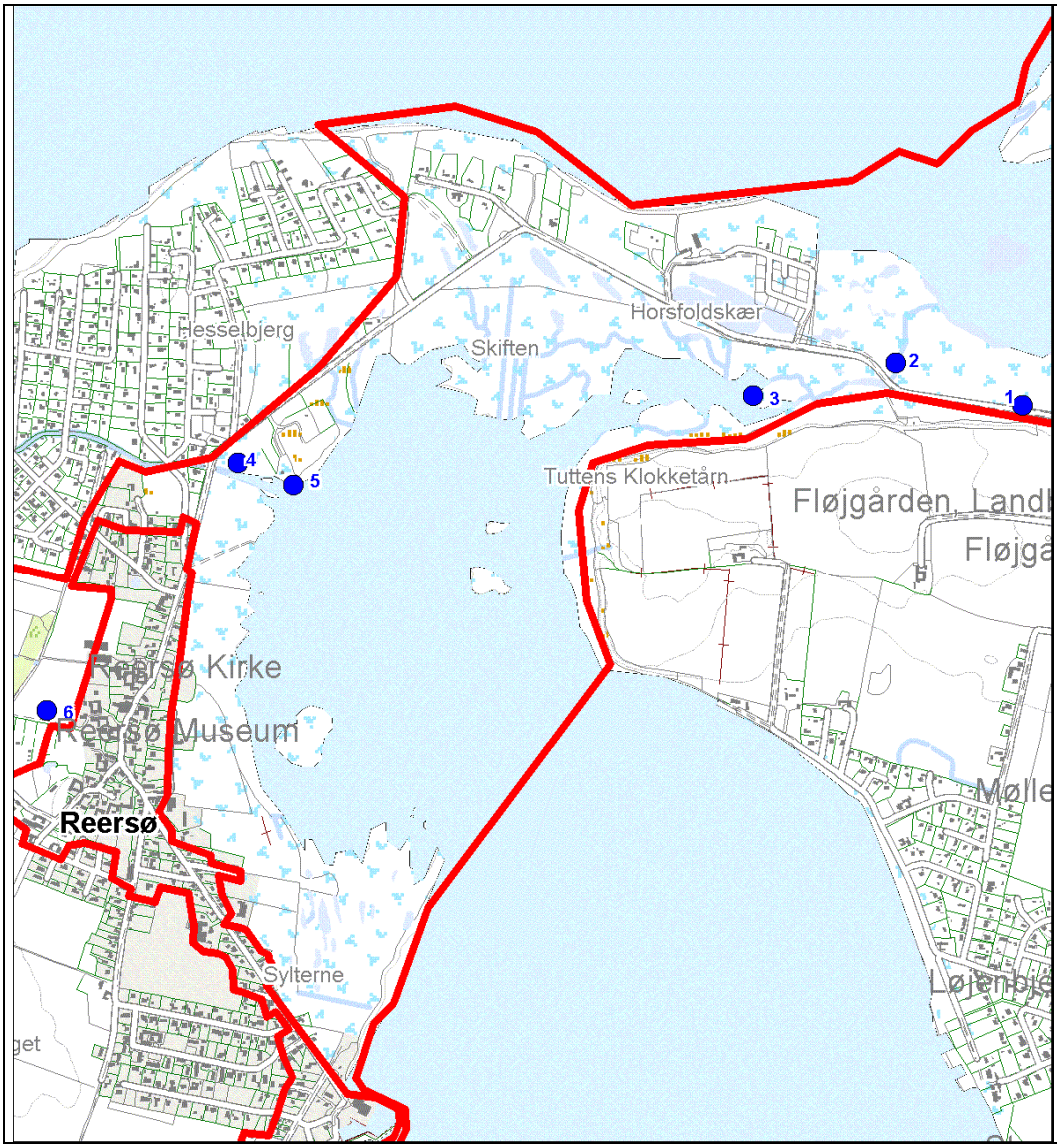

Foto: Kort: De sorte tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.

to: 1.Strandengene ved Flasken, hvor Halleby Å løber ud i Storebælt, fra syd

Foto: 2.Rester af stengærdet ved Gnibe Led, der markerer grænsen mellem Vinde Helsinges jorder på Hals og strandengene på Skiften, der hører til Reersø, fra øst

Foto: 3.De græssede strandenge på Skiften med Reersø by i horisonten, fra nordøst

Foto: 4.Strandgårdens runde, stråtækte kampestensfårehus fra ca. 1907 på strandoverdrevet ned mod Vejlen nord for landsbyen, fra syd

Foto: 5.Landsbyen Reersø set hen over strandengsbræmmen på vestsiden af Vejlen, fra nordøst

	Foto: 6.Halvøens bølgede agerland med radiomaster fra 1960-erne sydvest for landsbyen, fra nordøst
	Foto: 7.Mindesten over forfatteren Thorkild Gravlund, som skrev og virkede på Reersø, bl. a. oprettede han museet, fra øst

Beskrivelse af kulturmiljø

309 - 4 Landsbyen Reersø
Beskrivelse Den store landsby er usædvanlig med sine mange store, tætliggende bindingsværksgårde (16
gårde i 1682) i et uregelmæssigt gadeforløb med åbne pladser og smalle smøger mellem gårdene.
Landsbyen fremtræder som en sjællandsk landsby før landboreformerne, og der er da heller ikke
sket den sædvanlige udflytning af en del af gårdene fra landsbyen. Dette skyldes bl. a. at landsbyens gårdmænd i 1801 købte landsbyens jord under ét af Helsingegård. Først i 1822 udskiftedes halvdelen af gårdene af landsbyfællesskabet og så sent som i 1862 de resterende gårde. Udskiftningen blev foretaget, så gårdene fik deres jorder på op til 9 forskellige steder, hvorved en udflytning ikke blev hensigtsmæssig.
I 1914 omdannedes fiskerbøndernes landingsplads til en egentlig fiskerihavn, hvorved en vis erhvervsspecialisering i hhv. landbrug og fiskeri opstod. Langs vejen til havnen opstod en bebyggelse af småvillaer til fiskeriets folk.
Bærende
elementer
Bærende elementer og strukturer er:
- den tætte bebyggelse af gårde og huse, overvejende i bindingsværk, omkring et net af krogede
gader og smøger i den centrale del af landsbyen
- bebyggelsen af overvejende villaer i røde sten fra de første årtier af 1900-årene langs Strandvejen
mod havnen
- havnen med bassin, moler, slæbested og stranden med optrukne småbåde samt havnens fiskerirelaterede bygninger
Eksist.
bevaringstiltag
Udpluk af planer og beskyttelser:
- 4 gårde (Skansevej 10, Mortensgård, Strandvejen 38 og Hans Petersens gård) samt museets bygning er bygningsfredede
- 300 m kirkebyggelinje rundt om Reersø Kirke
- et område er omfattet af en kirkeomgivelsesfredning rundt om Reersø Kirke
- Lokalplan nr. 40 - Bevaringsplan - For Reersø by
- Lokalplan nr. 31 - For Reersø by
- § 3 beskyttede naturtyper (gadekær og vandhul).
Trusler/sårbarhed
Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- ændringer i gadestrukturen
- nedrivning eller om-, til- og nybygning af og ved gårde og huse, der ikke harmonerer med den
eksisterende bebyggelse
- bebyggelse og tilgroning eller tilplantning på ubebyggede arealer mellem og bag gårde og huse,
bag husrækken mod havnen og omkring denne
- udbygning langs randen af byens gamle del, som slører indtrykket af kompakt, gammel, uudflyttet
landsby
- turisme- og sommerhusbebyggelser, byudvikling samt opførelse af tekniske anlæg, som i omfang og skala ikke harmonerer med de nuværende bebyggede og ubebyggede arealer eller som slører de historiske strukturer i og omkring landsbyen.

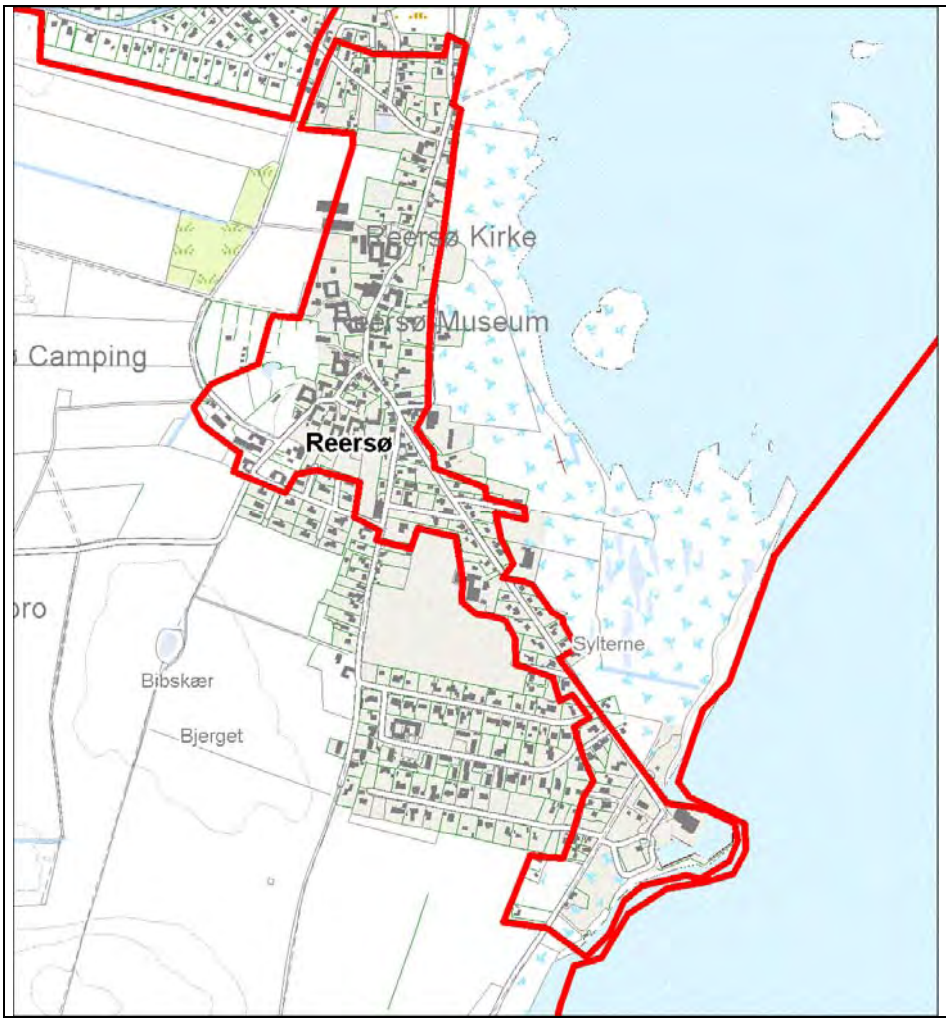

Foto: Kort: De blå tal på kortet
viser numre på fotografierne og
hvor fotografierne er taget fra.

Sylterne
13
12
10
11

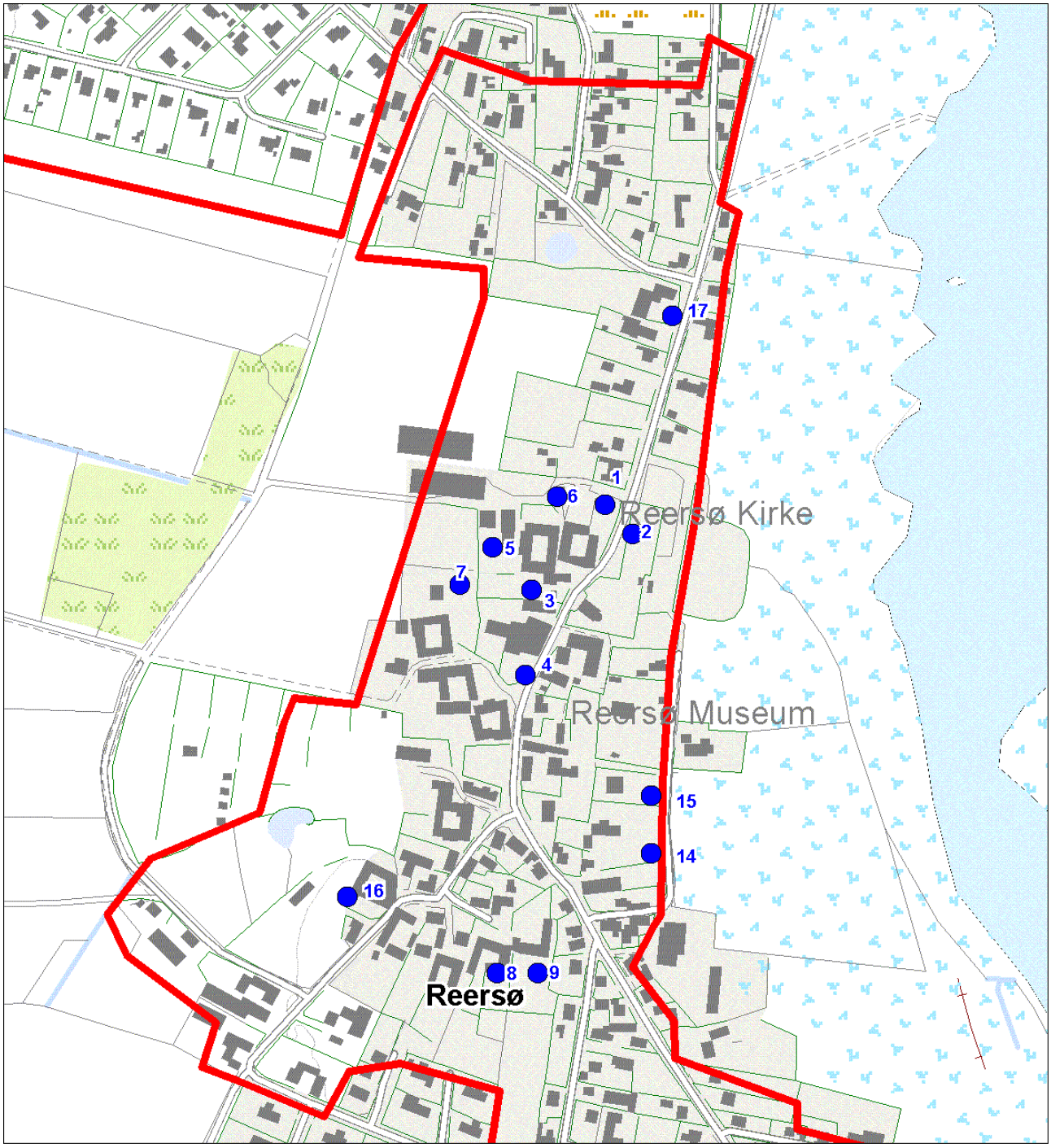
17
1
6
Reersø Kirke
2
5
7
3
4
Reersø Museum
15
14
16
8
9
Reersø

to: 1.Den lille kirke fra 1903-4 på østskrænten nordøstligt i landsbyen, fra nord

Foto: 2.Mindesten nord for kirkegården over øens erhvervelse af selveje til jorden i 1801, fra vest

Foto: 3.Den store krogård midt i landsbyen, fra syd

Foto: 4.Smedien med bolig midt i landsbyen over for kroen, fra nordvest

Foto: 5.Den nordligste af landsbyens store firelængede gårde i bindingsværk (her overkalket) med stråtag. Gården er bygningsfredet,stuehuset og portfløjen fra 1750-60, vest- og nordlængen yngre, fra syd

Foto: 6.Gårdene ligger tæt i den uudflyttede landsby, der er kun en smal smøge mellem de to nordlgste gårde, fra syd

Foto: 7.Tætliggende bindingsværksgårde i bymidten, den fjerneste (Strandvejen 52) er bygningsfredet, fra nordvest

Foto: 8.Lille velbevaret gadehus ved forten i den sydlige del af den gamle landsby, fra syd

Foto: 9.Den fredede, (nu) trelængede bindingsværksgård, Mortensgård, i den sydøstlige del af den gamle landsby, fra vest

Foto: 10.Slæbestedet i den lille fiskerihavn fra 1914, fra sydøst

Foto: 11.Fiskerihavnen med kølehus og fiskeudsalg, fra sydvest

Foto: 12.Lille grundmuret bygning ved den gamle landingsplads ved havnen, fra syd

Foto: 13.De fine villaer, de fleste i blank mur, langs Strandvejen mellem havnen og byen, fra sydøst

Foto: 14.Hvor bygaden (Strandvejen) bliver til vejen mod havnen, fra nord

Foto: 15.Villa på hjørnet af Strandvejen og den tidligere forte (Skansevej), fra sydøst

Foto: 16.Den meget tætte bykerne i den gamle landsby, den fredede museumsbygning fra 1700-årene til venstre, fra syd

	Foto: 17.Skolebygning i den nordlige del af landsbyen, fra øst

Beskrivelse af kulturmiljø

309 - 5 Landsbyen Kirke Helsinge
Beskrivelse Landsbyen er et godt eksempel på en agrar kirkelandsby, som efterhånden har fået et stærkt
stationsbypræg, skønt byen ikke har station. Der er endnu enkelte gårde i landsbyen (27 gårde i
1688), men de fleste er flyttet ud i det store ejerlav. Byen rummer desuden en udbygning med små
bebeboelseshuse fra ca. 1900-1914, især langs landevejen, hvor også brugsforening og forsamlingshus er placeret, dels en omfattende villabebyggelse fra 1920 og fremefter, der også strækker sig langs vejen til Gørlev, og som formentlig er opstået som følge af sukkerfabrikkens etablering i 1912-13. Parcelhusudbygningen fra 1960'erne og fremad er hovedsagelig placeret syd
for byen (uden for afgrænsningen), hvis ældre lag og udviklingsfaser endnu kan erkendes ret klart. Byen rummer en del karaktergivende træer.
Bærende
elementer
Bærende elementer og strukturer er:
- det gamle, let krogede landevejsforløb gennem byen, Søndergade og Helsingevej
- den gamle del af bebyggelsen omkring kirken og præstegården
- bybebyggelsen langs landevejen vest og nord for den gamle bydel
- mejeribygningerne og de få tilbageblevne gårde i udkanten
- de små villaer langs Østergade, Vestergade og Nørregade og de større villaer langs den nordligste (Helsingevej) og sydligste (Søndergade) del af det gamle landevejsforløb gennem byen
Eksist.
bevaringstiltag
Udpluk af planer og beskyttelser:
- Lokalplan nr. 30. For Kirke Helsinge by
- 300 m kirkebyggelinje rundt om Kirke Helsings Kirke
- et område er omfattet af en kirkeomgivelsesfredning rundt om Kirke Helsings Kirke.
Trusler/sårbarhed
Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- større ændringer i vej- og gadeforløb samt i den karaktergivende beplantningsstruktur
- nedrivning eller om-, til- og nybygning af og ved huse og gårde, der ikke harmonerer med den
eksisterende bebyggelse, samt manglende vedligeholdelse.

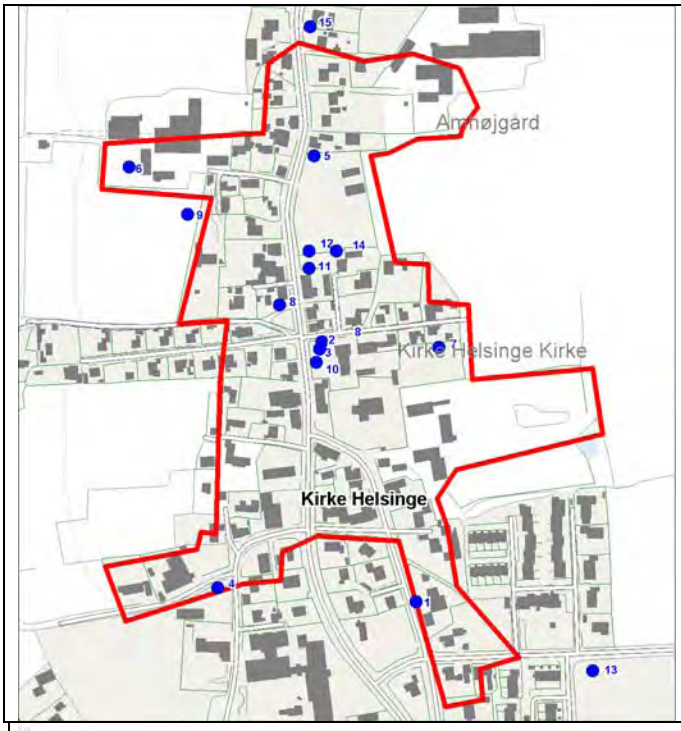

Foto: Kort: De blå tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.

Foto: 1.Den store middelalderlige sognekirke
dominerer den gamle del af landsbyen, fra syd

Foto: 2.Landsbyens nu nedlagte skole, oprindelig fra 1908 med senere ombygninger, er
nabo til kirken, fra vest

	Foto: 3.Byens forsamlingshus ligger over for kirken, fra vest
	Foto: 4.Det nedlagte andelsmejeri er opført i den sydvestlige udkant af byen, fra sydøst
	Foto: 5.Lægeboligen med staldbygning ligger i sin store have nord for bymidten, fra vest

	Foto: 6.En af de få tilbageblevne gårde i byen, Dragedyssegård, i den nordloge udkant, fra øst
	Foto: 7.Ældre bebyggelse af små villaer på de tværgående gader Østergade og Vestergade, fra øst
	Foto: 8.Lille gulstenshus fra 1915 på hjørnet af Østergade og Helsingevej, fra sydvest

	Foto: 9.Små, hvidkalkede beboelseshuse i Nørregade bag bygaden, fra nord
	Foto: 10.Bebyggelsen af overvejende lave længehuse langs bygaden (Helsingevej), fra syd
	Foto: 11.Rækken af fine, enkle gadehuse på vestsiden af bygaden nord for anlægget, fra sydøst

	Foto: 12.Mindesten rejst for en af byens sønner i det lille anlæg på hjørnet af Vestergade og Helsingevej, fra øst
	Foto: 13.Solid rødstensvilla i den sydligste del af landsbyen, fra vest

	Foto: 14.Hvidkalket villa nord for husrækken i Østergade, fra sydvest
	Foto: 15.Villabebyggelse langs Helsingevejs østside i den nordligste del af byen, fra sydvest

Beskrivelse af kulturmiljø

309 - 6 Ladepladsen Mullerup Havn
Beskrivelse Det store kornmagasin (genopført som kro efter brand i 1995), et af oprindelig 2, står som et ydre
udtryk for den spekulationsprægede kornsalgsperiode i dansk landbrug ca. 1830-60 med stor eksport af kornvarer. De to magasiner blev i denne periode bygget af to konkurrerende købmænd i
hhv. Slagelse og Kalundborg. Havnen havde især betydning for Slagelse, som ejede anlægget med
lodseri og toldstation fra 1904. Bygningerne findes nord for den gamle tilkørsel til havnen, ligeledes
findes bygninger fra en skibsproviantering og et kalkbrænderi stadig. Gørlev Sukkerfabrik ejede
havnen fra ca. 1930 til ca. 1960. I 1980´erne etableredes et værft for motorbåde, værftet er siden
lukket og har efterladt en stor betonhal. Havnen fungerer nu som lystbådehavn.
Bærende
elementer
Bærende elementer og strukturer er:
- havnebassin med slæbested og moler
- bygninger med tilknytning til havnen og dens aktiviteter som pakhus, toldassistentbolig, lodshus m.fl.
Eksist.
bevaringstiltag
Udpluk af planer og beskyttelser:
- Lokalplan nr. 91. For feriecenter ved Mullerup Havn
- § 3 beskyttede naturtyper (overdrev og strandoverdrev).
Trusler/sårbarhed
Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- udvidelse af havnen og ændring af karakteren af brugshavn/ladeplads
- bebyggelse ud over den havnerelaterede og husrækken langs den gamle adgangsvej mellem stranden og denne (Mågestien)
- tilplantning eller tilgroning af de åbne arealer
- turisme- og sommerhusbebyggelser, byudvikling samt opførelse af tekniske anlæg, som i omfang og skala ikke harmonerer med de nuværende bebyggede og ubebyggede arealer eller som slører de historiske strukturer i og omkring havnen.

	Foto: Kort: De blå tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.

	Foto: 1.Ladepladsen Mullerup Havn med små bygninger med tilknytning kalkbrænderiet og det (genopførte) af de oprindelig to kornpakhuse, fra sydvest
	Foto: 2.Ladepladsens havn fungerer nu mest som lystbådehavn og har fået en række fritidshuse i "havnestil" yderst mod Storebælt, fra syd

	Foto: 3.Havnens slæbested inderst i havnebassinet, fra øst
	Foto: 4.Det ene af de tidligere to store kornpakhuse er genopført efter en brand og fungerer nu som restaurant, fra sydvest
	Foto: 5.To små bygninger på havnen, der tidligere havde tilknytning til stedets kalkovne, fungerer nu som hhv. havnekontor og toilet, fra sydvest

	Foto: 6.Den tidligere toldassistentbolig med udlænger oven for havnen, fra nordvest
	Foto: 7.Lille gulkalket hus med kvadratisk grundplan og pyramidetag oven for havnen, fra vest
	Foto: 8.Lang gulkalket længe med flere arbejderboliger, formentlig tidligere tilknyttet kalkværket, fra syd

	Foto: 9.Det tidligere lodshus (med ombygninger) ved stranden syd for havnen, fra vest

Beskrivelse af kulturmiljø

309 - 7 Landsbyen Mullerup
Beskrivelse I byen ligger stadig 4-5 af gårdene (19 gårde i 1682) på landsbyens oprindelige plads langs
Mullerupvej og Toelstangsvej, men langs landevejen (Mullerupvej) er der yderligere vokset en del
servicefunktioner frem, hvoraf nogle bygninger (men ikke funktionerne) endnu eksisterer: to købmænd (den ene tidligere brugsforening), smedje, skole, telefon- og telegrafstation, postkontor,
bageri, kro og syd for byen Mullerup Dampmølle. Byen rummer flere steder karaktergivende beplantning i naboskel og i landsbybyafgrænsningen.
Bærende
elementer
Bærende elementer og strukturer er:
- det gamle. L-formede vejforløb gennem landsbyen og gadekæret ved Toelstangsvej
- de tilbageværende gårde langs vejene
- de mange mindre huse og husmandssteder mellem gårdene
- gadekæret
- skolens bygninger ved Skolebanken og Mullerup Mølles bygninger ved landevejen.
Eksist.
bevaringstiltag
Udpluk af planer og beskyttelser:
- § 3 beskyttede naturtyper (gadekær).
Trusler/sårbarhed
Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- større ændringer af det gamle vejforløb samt sløjfning af gadekæret
- nedrivning eller om-. til- og nybygning af og ved gårde og huse, der ikke harmonerere med den
eksisterende bebyggelse, samt manglende vedligeholdelse
- nybyggeri på åbne arealer eller i landsbyens periferi, der bryder den klare afgrænsning mod det
omgivende agerland, herunder fjernelse af karaktergivende beplantning.

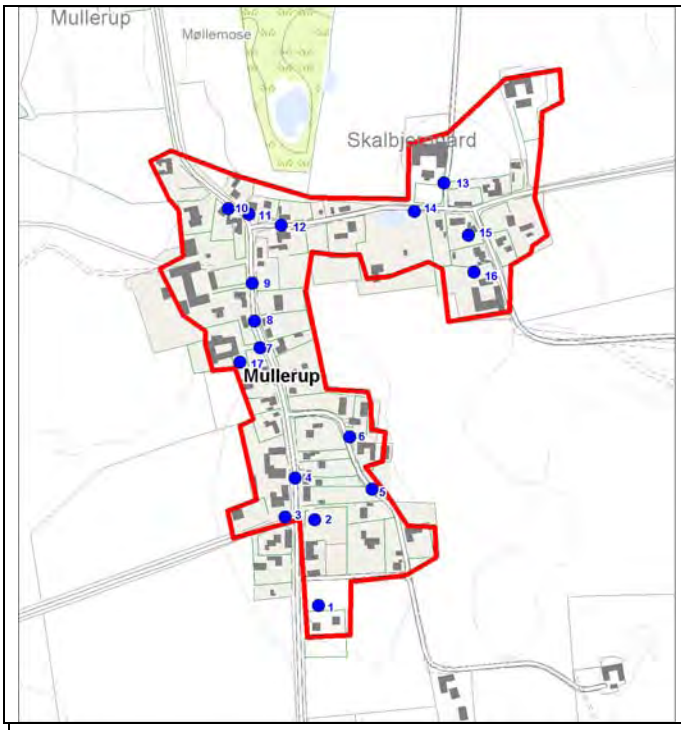	Foto: Kort: De blå tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.
	Foto: 1. Den tidligere Mullerup Mølle med møllehus og bolig, fra nord
	Foto: 2.Hvidkalket længehus (bageri?) på hjørnet over for kroen sydligst i landsbyen ved Mullerup Strandvej, fra nordøst

	Foto: 3.Nyere hjørneejendom (tidligere postkontor?) ved Mullerup Strandvej, fra sydvest
	Foto: 4.Trelænget, hvidkalket gård beliggende på vestsiden af bygaden (Mullerupvej), fra øst
	Foto: 5. Lille husmandssted syd for skolen på Skolebanken, fra syd

	Foto: 6.Den tidligere skole på Skolebanken østligst i byen, fra sydvest
	Foto: 7.En af de tilbageblevne gårde i byen vest for bygaden, fra øst
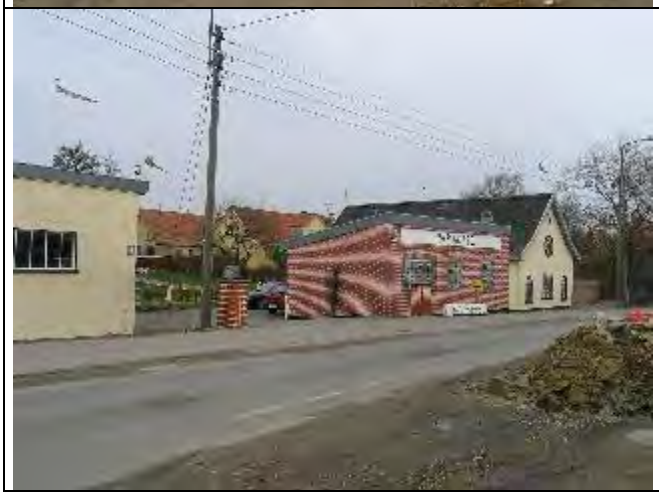	Foto: 8.Den tidligere smedie midt i byen, fra sydøst

	Foto: 9.Den nordligste gård på vestsiden af bygaden, Kragedyssegård, fra øst
	Foto: 10.Små gadehuse på vestsiden af bygaden i den nordligste del af byen, fra nord
	Foto: 11.Lille hus på hjørnet af bygaden (Mullerupvej) og Toelstangsvej, tidligere missionshus?, fra syd

	Foto: 12.Tidligere butik på Toelstangsvej nær hjørnet af bygaden, fra nordvest
	Foto: 13.En af landsbyens tilbageværende gårde nordligt i byen ved Toelstangsvej, fra syd
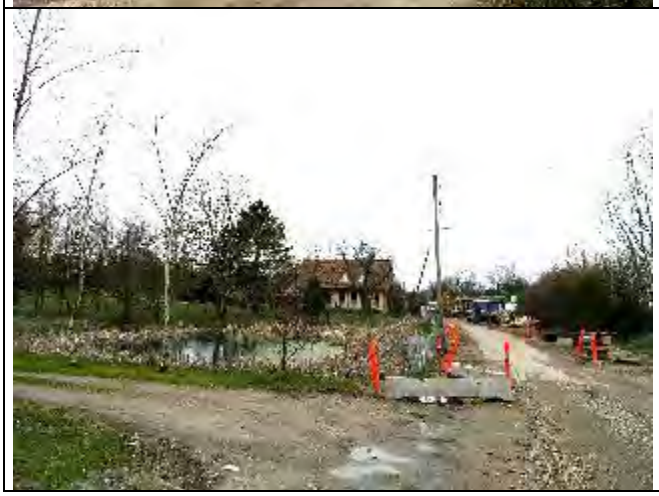	Foto: 14.Landsbyens gadekær ved Toelstangsvej, fra øst

	Foto: 15.Gadeforløb østligt i byen, fra øst
	Foto: 16.Net hvidkalket husmandssted fra begyndelsen af 1900-årene i den nordøstlige del af byen, fra nord
	Foto: 17.Den mellemste del af bygaden (Mullerupvej), fra nord

Beskrivelse af kulturmiljø

317 - 1 Ubberup Højskole m. valgmenighedskirke
Beskrivelse I 1899 oprettedes Ubberup Højskole i den tidligere fattiggård, som blev suppleret med bl. a.
gymnastiksal tegnet af Th. Bindesbøl og lærerboliger af Ivar Bentsen i "Bedre Byggeskik"-stil.
Udlængerne i kampesten rummede tidligere skolens landbrug.
Højskolemiljøet omfattede også valgmenighedskirken "Bethlehemskirken" i nabosognet (Kalundborg
kommune), opført i 1872-73 efter tegninger af Andreas Bentsen med senere tårn af Ivar Bentsen.
Hertil hører præstegård, kapellanbolig, forsamlingssal og rejsestald (opført af egnens bønder i 1870'erne). På kirkegården ligger bl.a. højskolens grundlægger og første forstander, J. Lindbæk,
begravet.
Højskolen og valgmenigskirken m. m. udgør en helhed, som er udtryk for grundtvigianismens gennemslag på Kalundborgegnen.
Bærende
elementer
Bærende elementer og strukturer er:
- højskolens gårdanlæg med de tidligere avlslænger, gårdsplads, gymnastiksal og stor have
- lærerboliger i det omgivende højskolemiljø
- kirken, kirkegården og de spredtliggende, men karakterfulde bygninger i området ved kirken
- de store grønne plæner mellem bygningerne og den fine præstegårdshave
- Bøgebjergs kuplede højdedrag med gravhøj og flagstang mellem højskolen og kirken samt eng-og
overdrevsområdet øst for Bøgebjerg.
Eksist.
bevaringstiltag
Udpluk af planer og beskyttelser:
- Ubberup Højskoles jorder er fredet som landskabsområde
- kirkebyggelinje rundt om Ubberup Valgmenigheds kirke
- § 3 beskyttede naturtyper (eng og kultureng) øst for kirken
- beskyttet sten- og jorddige nord og syd for kirken.
Trusler/sårbarhed
Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- nedrivning eller om-, til- og nybyggeri af og ved bygningerne, der ikke harmonerer med den eksisterende bebyggelse, samt manglende vedligeholdelse
- yderligere bebyggelse, fjernelse af karaktergivende beplantning, tilplantning eller tilgroning på de åbne arealer.

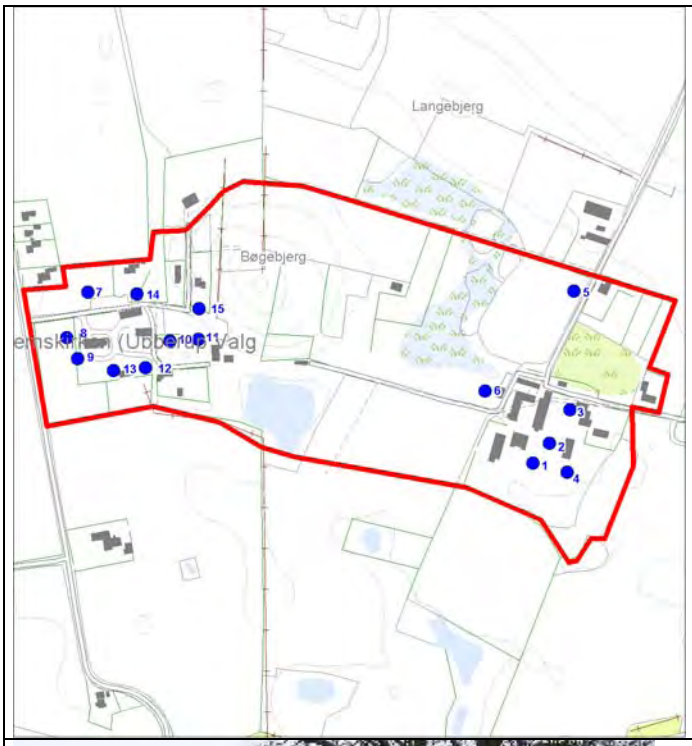	Foto: Kort: De blå tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.
	Foto: 1.Ubberup Højskole, etableret i 1899 i den tidligere fattiggård, hovedbygningen, der er blevet forhøjet med en etage, fra vest
	Foto: 2.Højskolens gymnastiksal, tegnet af Th. Bindesbøll, fra nord

	Foto: 3.Højskolens gymnastiksal, facaden mod haven, fra syd
	Foto: 4.Højskolens store, parkagtige have med tårnagtigt lysthus i hjørnet, fra nordvest
	Foto: 5.En af højskolens lærerboliger, tegnet af Ivar Bentsen, fra vest

	Foto: 6.Det markante højdedrag Bøgebjerg mellem højskolen og valgmenighedskirken, fra øst.
	Foto: 7.Valgmenighedskirken "Bethlehemskirken" vest for højskolen. Kirken (1872-73) tegnet af Andreas Bentsen, det senere tårn af Ivar Bentsen, fra nord
	Foto: 8.Valgmenighedskirken omgivet af sin store kirkegård, fra vest

	Foto: 9.J. Lindbæk, højskolens grundlægger og første forstander, er begravet på kirkegården, fra vest
	Foto: 10.Valgmenighedskirken s præstegård, fra vest
	Foto: 11.Præstegården har en stor, romantisk have med et lille vandløb og bro, fra sydøst

	Foto: 12.Valgmenighedskirken s tidligere graverbolig mellem præstegården og kapellanboligen, fra nordvest
	Foto: 13.Valgmenighedskirken s kapellanbolig, fra vest
	Foto: 14.Valgmenighedskirken s rejsestald fra 1870-erne nordøst for kirken, fra nordvest

	Foto: 15.Valgmenighedskirken , menighedens forsamlingshus til venstre og rejsestalden til højre, set fra stien op ad Bøgebjerg, fra øst

Beskrivelse af kulturmiljø

317 - 2 Landsbyen Værslev
Beskrivelse Lille landsby, hvor næsten alle gårde (17 gårde i 1682) er flyttet ud, men med harmonisk
indpassede nyere huse i landsbymiljøet. Mange karaktergivende træer. Stor lavtliggende forte med gadekær i sydvest danner
åben plads i byens midte og ligger omgivet af veje og gadehuse fra forskellige perioder, funktionsbygninger og enkelte gårde. Den sydlige del med kirke og nærmeste omgivelser med kapel og stor, herskabelig præstegård udgør en helhed med fine enkeltelementer.
Bærende
elementer
Bærende elementer og strukturer er:
- den åbne forte kranset af huse, villaer og enkelte gårde
- kirken og den imposante præstegård
- gadekæret i sit lille anlæg ved kirkemuren
- brugsbygningen med lagerbygning
- den herregårdslignende Aldersro med sin store, parklignende have på højdedraget over byen.
Eksist.
bevaringstiltag
Udpluk af planer og beskyttelser:
- lokalplan nr . 5.2 - Boligområde vest for Værslev Kirke
- to områder er omfattet af en kirkeomgivelsesfredning rundt om Værslev Kirke
- 300 m Kirkebyggelinje rundt om Værslev Kirke
- fredet fortidsminde med tilhørende 100 meter beskyttelseslinje sydøst for Aldersro
- forten er registreret som § 3 beskyttet naturtype (eng)
- beskyttet sten- og jorddige i den nordvestelige afgrænsning af kulturmiljøet.
Trusler/sårbarhed
Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- erhvervs- og byudvikling samt opførelse af tekniske anlæg, som i omfang og skala ikke harmonerer med de nuværende bebyggede og ubebyggede arealer eller som slører de historiske strukturer i og omkring landsbyen
- nedrivning eller om-, til- og nybyggeri af og ved gårde og huse, der ikke harmonerer med den
eksisterende bebyggelse, samt manglende vedligeholdelse
- nybyggeri, tilplantning, fjernelse af karaktergivende beplantning eller tilgroning på den centrale forte og på agerarealerne omkring den klart afgrænsede landsby.

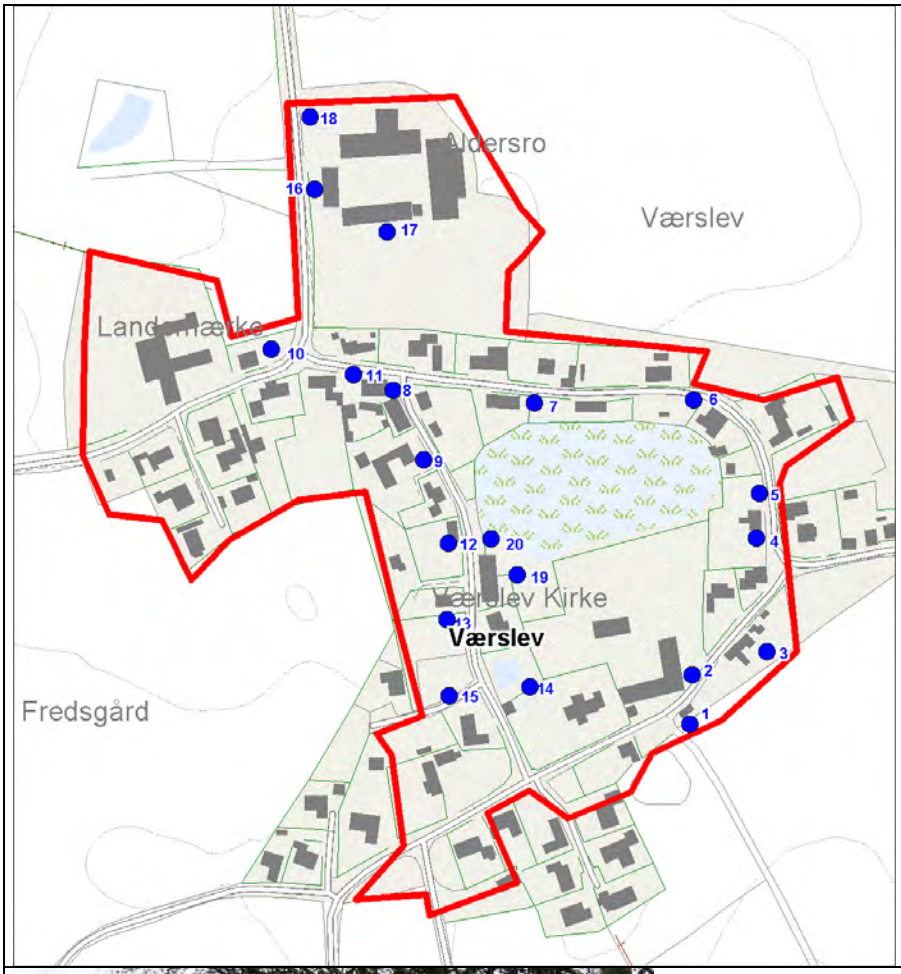

Foto: Kort: De blå tal på kortet
viser numre på fotografierne og
hvor fotografierne er taget fra.

Foto: 1.Værslevs middelalderlige sognekirke og præstegårdens portfløj, fra sydøst

	Foto: 2.Præstegårdens herskabelige beboelsesfløj, fra syd
	Foto: 3.Den store præstegård, fra øst
	Foto: 4.Imposant villa i "Bedre Byggeskik"-stil på hjørnet af Værslev Bygade og Værslevvej, fra syd

	Foto: 5.Ombygget frugtpakhus mellem villa og frugtplantage ved Værslevvej, fra vest
	Foto: 6.Den nordlige del af Værslev Bygade, fra øst
	Foto: 7.Tidligere smedie ved den nordlige del af bygaden, fra vest

	Foto: 8.Den tidligere Værslev Brugsforening på hjørnet af bygaden og Langemosevej, fra nordvest
	Foto: 9.Den tidligere brugs' lagerbygning, fra nord
	Foto: 10.Den vestligste af de få tilbageblevne gårde i byen, fra øst

	Foto: 11.Den nordlige del af bygaden, fra vest
	Foto: 12.Håndværkervilla med bagvedliggende værksted ved den vestlige del af bygaden, fra øst
	Foto: 13.Gadekæret i hjørnet mellem kirkegården og præstegårdshaven, fra vest

	Foto: 14.Mindesten ved gadekæret, fra vest
	Foto: 15.Stuehuset fra den sydvestligste gård i byen, fra øst

	Foto: 16.Den smukke hovedbygning i "Bedre Byggeskik" til den store proprietærgård, Aldersro, i byens nordlige udkant, fra nordvest
	Foto: 17.Den søjleindrammede indkørsel til gårdspladsen på Aldersro, fra vest
	Foto: 18.Aldersro med udlænger i gule sten og kamp fra slutningen af 1800-årene, fra nordvest

	Foto: 19.Den sydlige del af den store, fugtige forte i landsbyens midte, fra nordvest
	Foto: 20.Den nordlige del af den store, fugtige forte i byens midte, fra vest

Beskrivelse af kulturmiljø

317 - 3 Hovedgården Saltofte
Beskrivelse Gården, der ligger midt i sit ejerlav, var i middelalderen en hovedgård, men i 1682 blot en større
enestegård. Den har i lange perioder ligget under Vesterbygård, men har også været tilknyttet Lerchenborg. I 1845 blev den genoprettet som avlsgård under Vesterbygård, hvorfra den solgtes i
1913.
Hovedbygningen er en trefløjet bindingsværksbygning i 1 stokværk fra 1844 med samtidige avlsbygninger bevaret, heraf er en af længerne i træ. Bygningerne indgår i et fint samspil med have og skov.
Bærende elementer
Bærende elementer og strukturer er:
- det samlede hovedgårdsanlæg med hvide mure og røde tage beliggende alene imellem agre og
skov
- de små, røde godshuse spredt ved vejene på godsets område
- de store herregårdsmarker omgivet af diger med gamle bevoksninger
- den velafgrænsede Saltofte Skov og dens karakter af ældre løvskov.
Eksist.
bevaringstiltag
Udpluk af planer og beskyttelser:
- flere beskyttede sten- og jorddiger på agerjorden, langs Saltofte Skov og i ejerlavsgrænsen
- to fredede fortidsminder med tilhørende 100 meter beskyttelseslinjer i den sydligste del af kulturmiljøet.

Trusler/sårbarhed
Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- nedrivning eller om-, til- og nybyggeri af og ved gård og huse, der ikke er i harmoni med den eksisterende bebyggelse, samt manglende vedligeholdelse
- nybyggeri, tilplantning eller tilgroning på agerjorden
- udskiftning af løvskovsarealer med skovbryn til agerjorden med nåleskov.

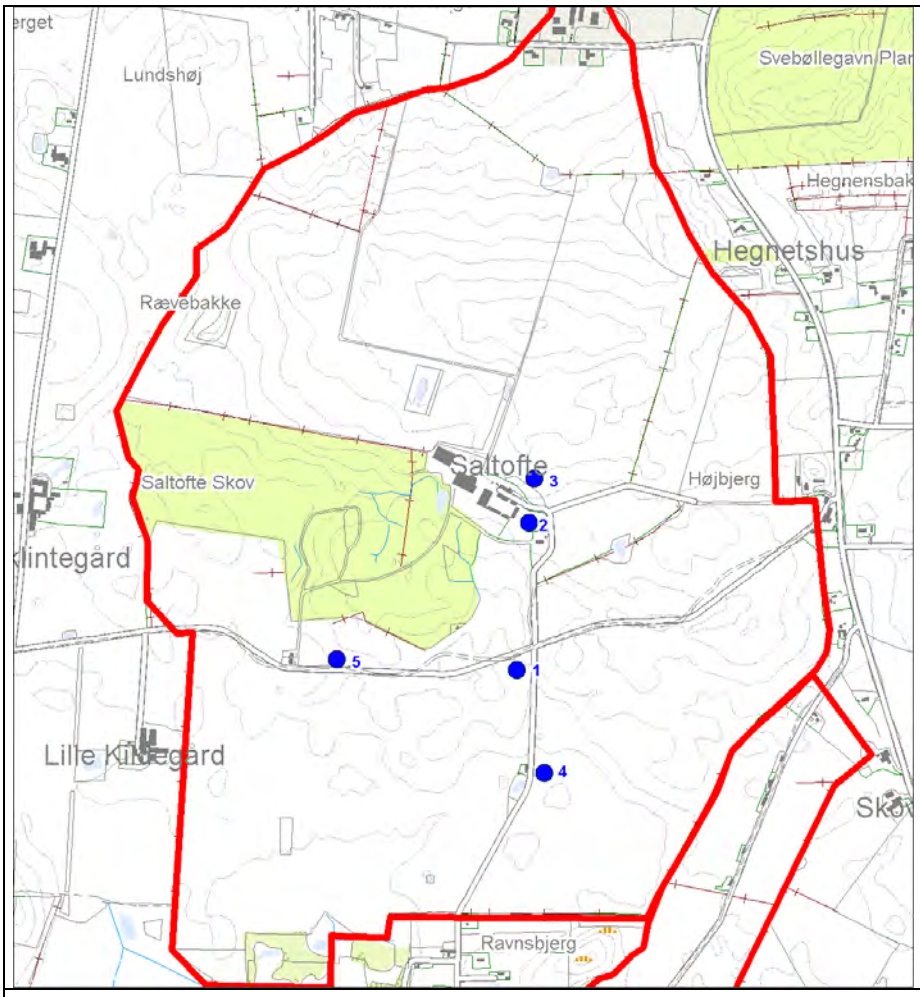

Foto: Kort: De blå tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.

Foto: 1.Hovedgården Saltofte midt i sit let kuperede ejerlav, fra syd

	Foto: 2.Saltoftes hovedbygning i bindingsværk fra 1844, fra øst
	Foto: 3.Saltoftes smukt brolagte gårdsplads med fin teglhængt udlænge i træ, fra nordøst
	Foto: 4.Lille godshus på den sydlige del af Saltoftes jorder, fra nord

	Foto: 5.To af Saltoftes rødmalede landarbejderboliger ved Saltoftevej, fra øst

Beskrivelse af kulturmiljø

317 - 4 Hovedgården Vesterbygård
Beskrivelse
Oprindelig en middelalderlig hovedgård, som i sin lange historie har været både bispegods, krongods og adelsgods. I 1719 blev gårdens jorder udvidet med 4 nedlagte gårde i Vesterby og
nabogården Saltofte. Fra 1750 til 1843 lå gården under Lerchenborg, men blev atter solgt fra. Hovedbygningen i sen-empire er opført 1844-46 i én etage med tegltag. I parken lysthus og voldgrave, som også fremgår af kort fra 1800-tallet, og i
området i øvrigt alleer, godshuse, smedje, store herregårdsmarker og hovedgårdsdiger, der omslutter størstedelen af jorderne.
Bærende
elementer
Bærende elementer og strukturer er:
- det storslåede hovedgårdsanlæg med hovedbygning, avlsgård, brolagt gårdsplads og kørearealer
samt stor, delvis muromkranset park med voldgrave og firesidet herregårdsplads(?), alléer og lysthus
- små landarbejderhuse og smedjen med dam og bolig
- store herregårdsmarker omgivet af diger og gamle, levende hegn og de velafgrænsede skove.
Eksist.
bevaringstiltag
Udpluk af planer og beskyttelser:
- flere beskyttede sten- og jorddiger på agerjorden, rundt om det meste af Stumpeskov, på vestsiden af Askeskov og i langs det meste af ejerlavsgrænsen
- voldgravene er registreret som § 3 beskyttede naturtyper (søer) og vandløb
- to fredede fortidsminder med tilhørende 100 meter beskyttelseslinjer i Stumpeskov nord for hovedgården.
Trusler/sårbarhed
Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- nedrivning eller om-, til- og nybyggeri af og ved gård og huse, der ikke harmonerer med den eksisterende bebyggelse, samt manglende vedligeholdelse
- nybyggeri, tilplantning, fjernelse af levende hegn og karaktergivende beplantning og tilgroning på agerjorderne og i parkområdet.

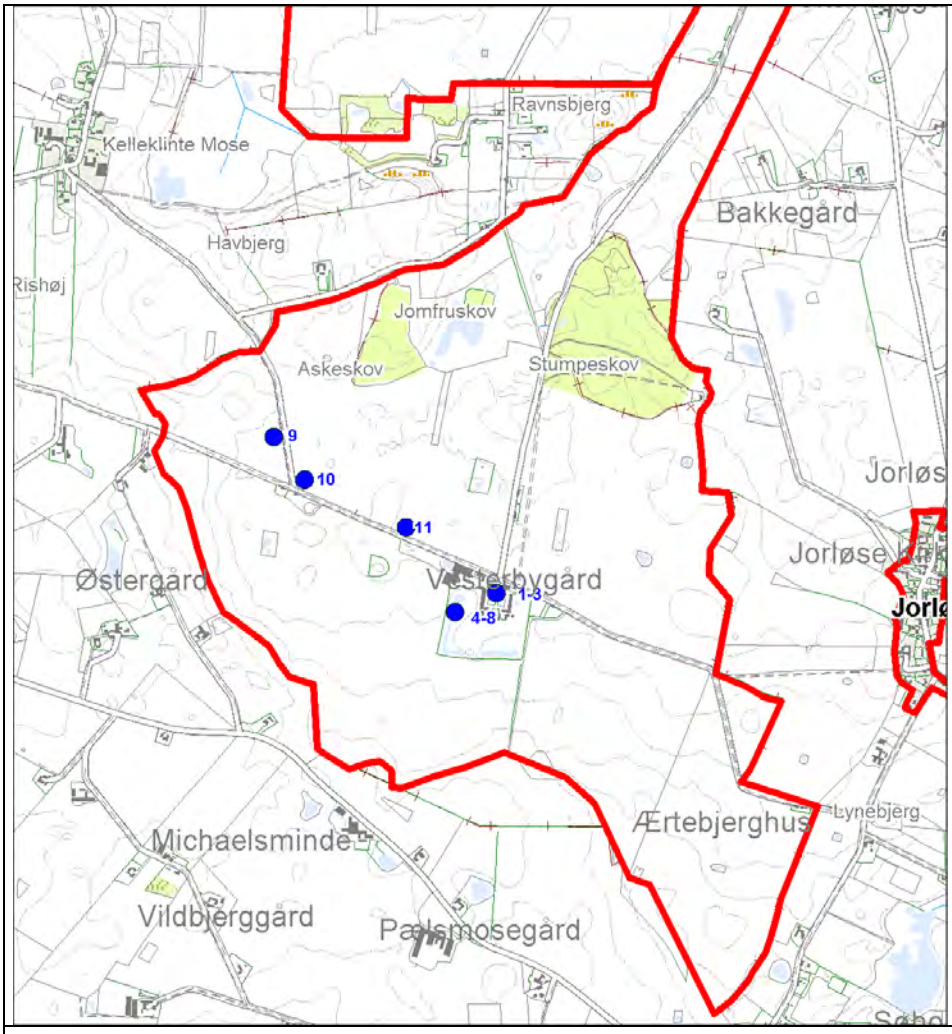

Foto: Kort: De blå tal på kortet
viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.

Foto: 2.Den lange portfløj, der udgør nordlængen i Vesterbygårds gårdsanlæg, fra nordvest

	Foto: 3.Vesterbygårds enkle empirehovedbygning fra 1844-46, fra nord
	Foto: 4.Den vestlige del af Vesterbygårds avlsbygninger bærer årstallet 1904, fra nord
	Foto: 9.Et stykke vest for hovedbygningen ligger gårdens smedie og smedens hus ved en lille dam, fra nord

	Foto: 10.Den fine, grundmurede smedie fra 1903 har en række ringe siddende i muren til at fastgøre heste til, fra nordøst
	Foto: 11.To af gårdens landarbejderhuse ved vejen op til Jorløse Tved, fra sydvest
	Foto: 12.Ærtebjerghus, et tidligere ledhus ved Vesterbygårds led mod øst, fra nordvest

Beskrivelse af kulturmiljø

317 - 5 Landsbyen Jorløse
Beskrivelse En langstrakt, men sluttet landsby med kirken beliggende i udkanten mod nordvest. Endnu ligger en række på
5-6 uudflyttede gårde (15 gårde i 1682), hvoraf flere med bindingsværkslænger, langs bygaden. De uudflyttede gårde er placeret mellem mange ældre og nyere gadehuse, hvoraf nogle er tidligere stuehuse fra udflyttede gårde. I byen ses fortsat en del tidligere håndværkerværksteder som smedje, snedker o. lign. med bolig. Præstebolig, forsamlingshus og en tidligere skole ligger på østsiden af bygaden.
Bærende
elementer
Bærende elementer og strukturer er:
- den gamle, let krogede bygade forbi kirken med rækken af gårde bag gadehusene
- funktionsbygninger som smedje, forsamlingshus og forretning i bymidten.
Eksist.
bevaringstiltag
Udpluk af planer og beskyttelser:
- 300 m kirkebyggelinje rundt om Jorløse Kirke
- fire områder er omfattet af en kirkeomgivelsesfredning rundt om Jorløse Kirke.
Trusler/sårbarhed
Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- erhvervs- og byudvikling samt opførelse af tekniske anlæg, som i omfang og skala ikke harmonerer med de nuværende bebyggede og ubebyggede arealer eller som slører de historiske strukturer i og omkring landsbyen
- nedrivning eller om-, til- og nybyggeri af og ved gårde og huse, som ikke harmonerer med den
eksisterende bebyggelse
- tilplantning eller tilgroning af åbne arealer og de omgivende agerjorder.

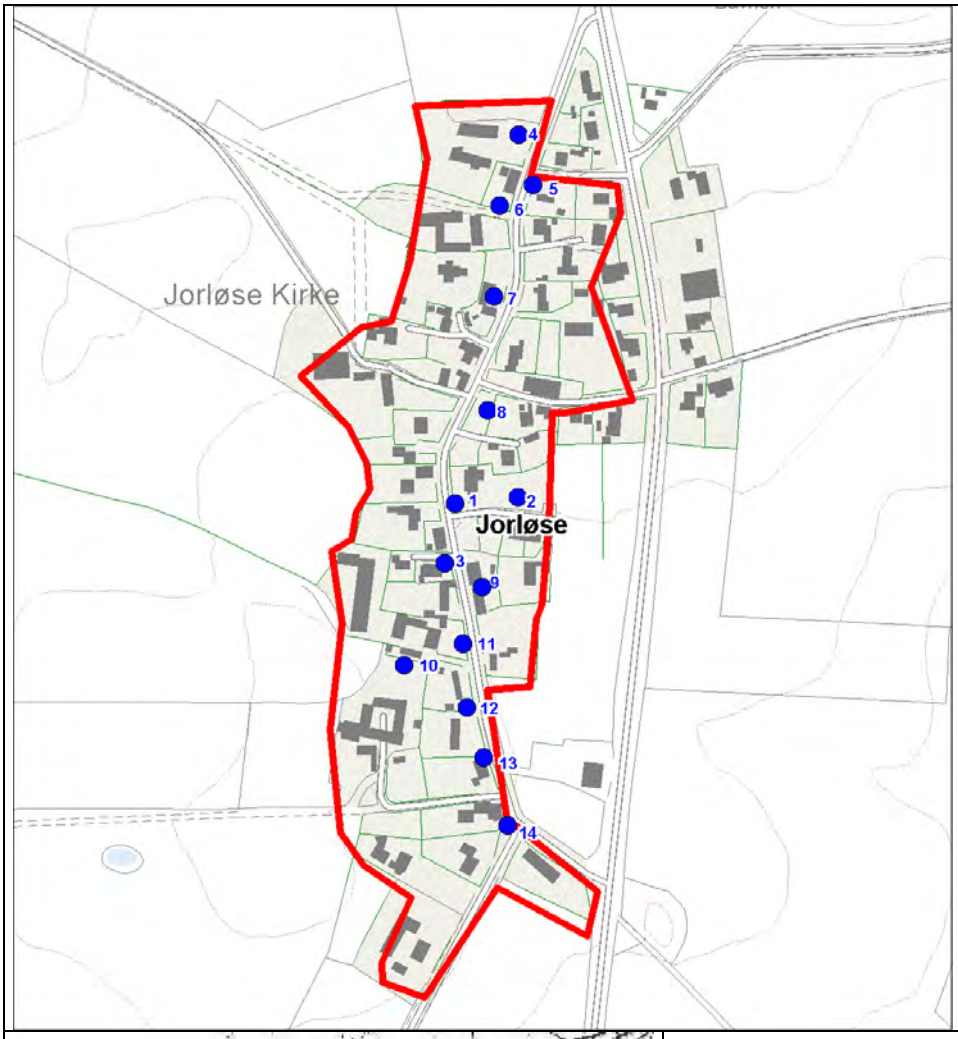

Foto: Kort: De blå tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.

Foto: 1.Landsbyens smedie på vestsiden af forten, fra sydøst

	Foto: 2.Jorløse Forsamlingshus over for smedien, fra vest
	Foto: 3.Den resterende del af landsbyens centrale forte er nu asfalteret og fungerer som pplads, fra vest
	Foto: 4.Den nordligste af de tilbageblevne gårde i landsbyen, fra øst

	Foto: 5.Solid "murermestervilla" fra 1930-erne nordligst i landsbyen, fra sydvest
	Foto: 6.Den nordlige del af bygaden (Jorløse Byvej), fra nord
	Foto: 7.Gård lige nord for kirken i den nordlige del af byen, fra øst

	Foto: 8.Den mellemste del af bygaden, fra nord
	Foto: 9.Villa med tidligere butiksbygning på vestsiden af bygaden midt i byen, fra sydøst
	Foto: 10.Den næstsydligste af de tibageværende gårde i landsbyen, fra øst

	Foto: 11.Den midterste del af bygaden, fra syd
	Foto: 12.Lille husmandssted på østsiden af den sydlige del af bygaden, fra syd
	Foto: 13.Stuehus fra tidligere gård på vestsiden af den sydligste del af bygaden, fra nordøst

	Foto: 14.Den sydligste del af bygaden, fra syd

Beskrivelse af kulturmiljø

317 - 6 Lille Åmose
Beskrivelse Stort mose- og engområde på begge sider af Halleby Å fra Øresø Mølle til Tissø. Området rummer
mange forskellige bevaringsinteresser.
På grund af den relativt høje vandstand og begrænsede opdyrkning af de lavtliggende arealer er
bevaringsforholdene for især levn af organisk materiale i mosen usædvanligt gode. Dette indebærer, at bopladslevn o. lign. fra ældre og yngre stenalder er usædvanligt velbevarede. Der er
kun foretaget få arkæologiske undersøgelser i området, men resultaterne har været meget lovende.
Det er derfor væsentligt, at vandstanden fortsat er høj - evt. forhøjes yderligere - og at jordbehandling undgås.
I historisk tid har mosen og engene primært været anvendt til høslet og derved forsynet et stort
opland, herunder flere hovedgårde, med vinterfoder og eftergræsning til husdyrene. I nyere tid har
der endvidere været gravet tørv i dele af mosen, især de vestlige. Endelig har mosens trægrupper
og krat leveret råmaterialer til småhåndværk og brændsel for beboerne i kanten af området.
Fiskeriet i Madesø har været af en vis betydning, som kan aflæses af fiskerhuset på østbredden.
Mosaikken af græssede enge, moser, tørvegrave med åbent vand og krat giver mulighed for et rigt
plante- og dyreliv.
Bærende
elementer
Bærende elementer og strukturer er:
- den store, åbne moseflade med græssede enge, krat, vandfyldte tørvegrave og grøfter
- Madesøs vandflade delvis omgivet af en rand af træer og buske
- den spredte bebyggelse af små huse og husmandssteder i kanten af mosen.
Eksist.
bevaringstiltag
Udpluk af planer og beskyttelser:
- § 3 beskyttede naturtyper (sø, eng, mose, tørvegrav og overdrev) og vandløb
- udpeget som kulturarvsareal af Kulturarvsstyrelsen, p.g.a. det er et unikt arkæologisk reservat i international sammenhæng.
Trusler/sårbarhed
Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- vandstandssænkning og opdyrkning eller anden jordbehandling
- manglende græsning eller slåning af engene
- tilplantning eller tilgroning af de åbne eng- og moseområder
- nedrivning eller om-, til- og nybyggeri af og ved huse og husmandssteder, der ikke harmonerer
med den eksisterende bebyggelse, samt manglende vedligeholdelse.

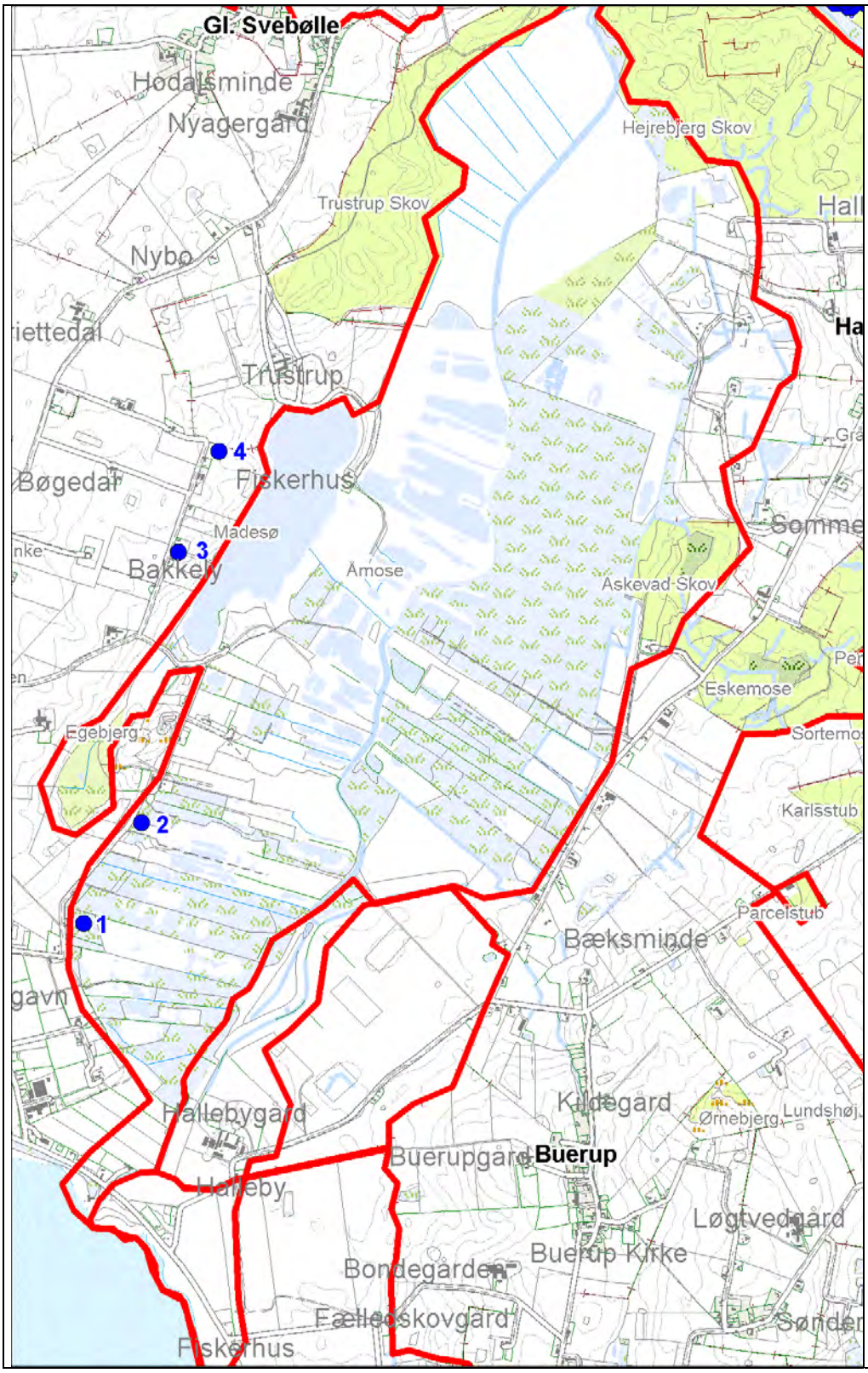

Foto: Kort: De blå tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.

	Foto: 1.Engstrækninger med enkelte åbne, vandfyldte tørvegrave i den sydlige del af mosen, som har hørt under landsbyen Jorløse, fra vest
	Foto: 2.Lille bebyggelse i vestkanten af mosen, fra sydvest
	Foto: 3.Madesø og Lille Åmose, som er delvis oversvømmet efter en regnfuld periode, fra vest

	Foto: 4.Madesø afgrænset mod Åmosen af Drøsselholm, hvor Fiskerhuset er beliggende (lidt til venstre for billedets centrum), fra vest

Beskrivelse af kulturmiljø

317 - 7 Landsbyen Lille Fuglede
Beskrivelse Ganske lille kirkelandsby med kun 2-3 gårde (16 gårde i 1682) og nogle mindre huse samlet ved
kirken, som ligger mod syd. I landsbyens nordlige udkant tidligere smedje og ved søen den lille
fiskerihavn, som bruges af fiskeren, der driver erhvervsfiskeri på Tissø. Tidligere lå fiskerihavnen i
søens nordøstlige ende i nærheden af Hallby Ås udløb.
Bærende
elementer
Bærende elementer og strukturer er:
- de firelængede gårde, lave huse og gadekæret ved bygaden
- de levende hegn rundt om gårdtofter og huse
- den lille fiskerihavn ved søbredden
- den klare grænse for landsbyen mod vest og syd.
Eksist.
bevaringstiltag
Udpluk af planer og beskyttelser:
- 300 m kirkebyggelinje rundt om Lille Fuglede Kirke
- to områder er omfattet af en kirkeomgivelsesfredning rundt om Lille Fuglede Kirke
- § 3 beskyttede naturtyper (gadekær, eng, mose, vandhul, sø) i kulturmiljøet.
Trusler/sårbarhed
Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- erhvervs- og byudvikling samt opførelse af tekniske anlæg, som i omfang og skala ikke harmonerer med de nuværende bebyggede og ubebyggede arealer eller som slører de historiske strukturer i og omkring landsbyen
- nedrivning eller om-, til- og nybyggere af og ved gårde og huse, der ikke harmonerer med den
eksisterende bebyggelse, samt manglende vedligeholdelse
- udtørring eller opfyldning af gadekæret
- fjernelse af karaktergivende beplantning i landsbyen
- større udbygning af havnen, der ændrer havnens nuværende beskedne skalaforhold
- bebyggelse på eller tilplantning og tilgroning af de åbne arealer ned mod søen og omkring byen.

Foto: Kort: De blå tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.

Foto: 1.Den hvidkalkede sognekirke hæver sig højt over landsbyens lave huse, fra sydvest

	Foto: 2.Kirken er bygget på en højning sydligt i landsbyen, fra syd
	Foto: 3.Gården Søagergård mellem kirken og søbredden, fra nordvest
	Foto: 4.Den store Anneksgård midt i landsbyen, fra vest

	Foto: 5.Lille gadehus med baghus og velplejet køkkenhave, fra øst
	Foto: 6.Erhvervsfiskerens lille havn ved Lille Fuglede, tidligere fiskedes fra søens nordøstlige ende, der fanges især ål og gedder, fra vest
	Foto: 7.Gadekæret midt i landsbyen på østsiden af bygaden, fra nord

		Foto: 8.Lille hvidkalket husmandssted på vestsiden af bygaden, fra syd
		Foto: 9.Bygadens nordlige del med den tidligere smedie på hjørnet til højre, fra nordøst

Beskrivelse af kulturmiljø

317 - 8 Tissø-bopladsen -Akæologisk interesseområde
Beskrivelse
Løsfund og udgravninger i de senere år har bragt en usædvanligt rig handelsplads fra yngre jernalder og vikingetid frem i lyset. Fundene daterer pladsen til 600-1100 e. Kr. Nedre Halleby Å fungerede i jernalder og vikingetid som forbindelse mellem den internationale sejlrute gennem Storebælt og Kalmargårdsområdet, der var et central- og handelspladskompleks inde ved søen. Omkring Tissøen på dette sted og langs åløbet er desuden lokaliseret bopladser og gravpladsområder.
Bærende elementer
Bærende elementer og strukturer er:
- de åbne ubebyggede arealer og den markerede hustomt.
Eksist.
bevaringstiltag
Udpluk af planer og beskyttelser:
- en del af området er erhvervet af staten for at bevare og formidle de arkæologiske værdier. En af
de udgravede hustomter er markeret, og der er opført en udstillingsbygning, hvor før Fugledegård
lå samt et fugletårn ved søbredden
- udpeget som kulturarvsareal af Kulturarvsstyrelsen p.g.a. områdets indhold af nationalt og internationalt unikke aristokratiske og sakrale bopladser fra jernalder og vikingetid
- § 3 beskyttede naturtyper (eng, og mose) samt vandløb i kulturmiljøet.
Trusler/sårbarhed
Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- dybdepløjning og andre former for dybere jordbearbejdning.

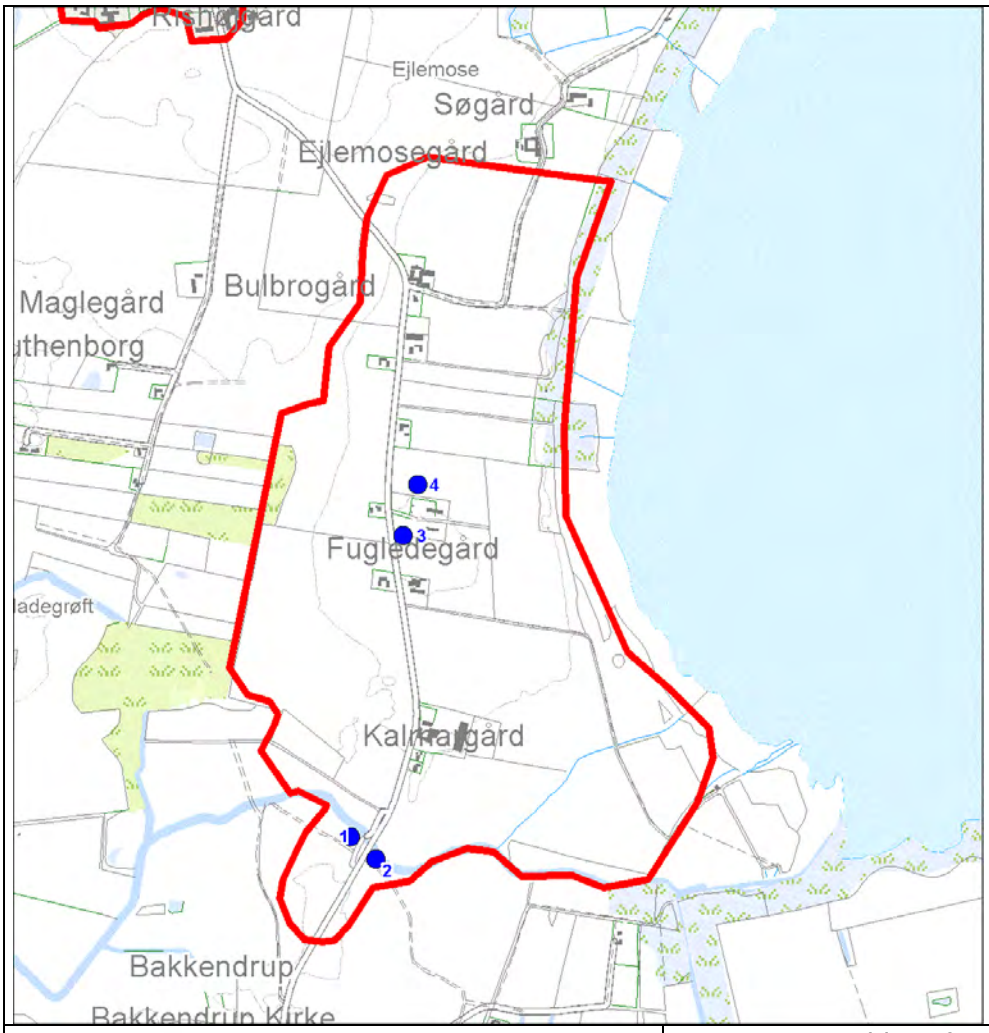

Foto: Kort: De blå tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.

Foto: 1.Den ældre af de to broer over (Nedre) Halleby Å, der giver adgang til holmen, der har rummet vikingetidsbebyggelsen, fra syd

	Foto: 2.Nedre Halleby Å, der afgrænser bopladsområdet mod syd, fra vest
	Foto: 3.Det nyopførte besøgscenter, hvor tidligere Fugledegård lå, og hvor der skal være udstilling om bopladsudgravningerne , fra vest
	Foto: 4.Tekstplanche i besøgscentret om fundene i området

Beskrivelse af kulturmiljø

317 - 9 Landsbyen Store Fuglede
Beskrivelse Kirken og de tilbageværende 6-7 gårde (16 gårde i 1682), nogle delvis i bindingsværk, ligger fordelt
på begge sider af landsbygaden, og de tomme pladser efter udflyttede gårde er udfyldt af huse og
(nedlagte) butikker, f. eks. høkerforretningen i gul grundmur fra 1915. Præstegården i gul grundmur
- med stor, pyntelig glasveranda - ligger for sig selv i den store præstegårdshave, og forsamlingshuset fra 1923 er opført i byens sydøstlige udkant.
Bærende
elementer
Bærende elementer og strukturer er:
- de to gårdrækker bag gadehusene langs landsbygaden
- de karaktergivende træer i landsbyen
- de tidligere butikker i den centrale del af byen
- gadekæret i den vestlige del.
Eksist.
bevaringstiltag
Udpluk af planer og beskyttelser:
- 300 m kirkebyggelinje rundt om Store Fuglede Kirke
- tre områder er omfattet af en kirkeomgivelsesfredning rundt om Store Fuglede Kirke
- § 3 beskyttet naturtype (gadekær).
Trusler/sårbarhed
Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- nedrivning eller om-, til- og nybyggeri af og ved gårde og huse, der ikke harmonerer med den
eksisterende bebyggelse
- udtørring eller opfyldning af gadekæret
- fjernelse af karaktergivende træer
- udfyldende byggeri på eller tilplantning af åbne arealer og præstegårdshaven.

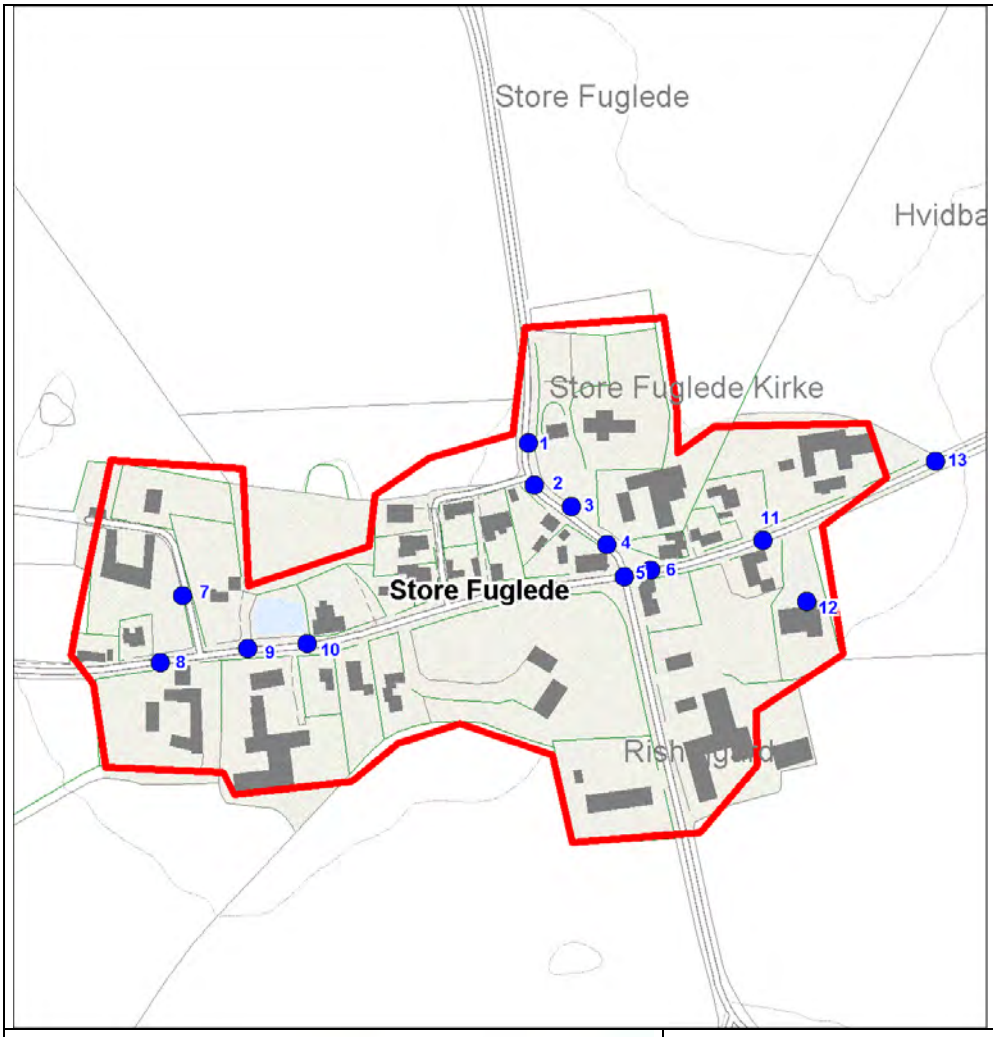

Foto: *Kort: De blå tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.*

Foto: *1.Den højtliggende sognekirke nordligst i landsbyen, fra syd*

	Foto: *2.Den harmoniske præstegård i gul grundmur med fornem træveranda i den meget store, parkagtige have, fra øst*
	Foto: *3.Den nedlagte høkerforretning på et hjørne ved det centrale vejkryds i byen, fra sydøst*
	Foto: *4.Høkerforretningens pakhus, fra nord*

	Foto: *5.Pyntelig hjørneejendom over for høkerbutikken, fra nordvest*
	Foto: *6.Gården umiddelbart syd for kirken, fra sydvest*
	Foto: *7.Den nordvestligste af de tilbageværende gårde i landsbyen, fra sydøst*

	Foto: *8. Gadekæret i den vestlige del af byen, fra vest*
	Foto: *9.Den næstvestligste af gårdene på sydsiden af bygaden, fra nord*
	Foto: *10.Fint længehus med butik i østenden på nordsiden af bygaden, fra sydvest*

	Foto: *11.Den østlige del af bygaden, fra vest*
	Foto: *12.Forsamlingshuset fra 1923 østligst i byen, fra nord*
	Foto: *13.Den østlige del af landsbyen, fra øst*

Beskrivelse af kulturmiljø

319 - 1 Hovedgården Kattrup

Beskrivelse Hovedgården lå i middelalderen i en landsby af samme navn. Den blev i 1339 af dronning Margrete
skænket til Sorø Kloster, og i 1444 blev den mageskiftet til Roskilde bispestol. Efter reformationen
blev gården krongods, og i 1561 mageskiftedes den til Laurids Iversen Serlin sammen med 4 gårde
i Kattrup. Senere indlemmedes 3 gårde i Kuserup og før 1682 gårdene i landsbyen Kattrup i hovedgårdsjorden. Gården havde betydelige engarealer i Lille og Store Åmose samt vandmøllerne
Vandfaldsmølle sydøst for gården og Rangle Mølle (en af Kongens Møller, se 301-12) samt del i græsningen på overdrevet Halleby Ore.
Den gamle hovedbygning med sidefløje i bindingsværk fra midten af 1700-årene blev nedrevet i
1898, og i 1925 opførtes en nyklassistisk hovedbygning i ét stokværk over høj kælder.
Avlsbygninger og forpagterbolig er fra anden halvdel af 1800-årene. Lindealleer, trærækker og godshuse
præger området sammen med de store marker og inddigede skove.

Bærende elementer

Bærende elementer og strukturer er:
- hovedgårdsanlægget med hovedbygning, side- og avlslænger, forpagterbolig, gårdsplads, parkanlæg med allétræer m.v.
- de mange små arbejder- og funktionærboliger på godsets jorder
- de store marker mellem større og mindre løvskovsområder, levende hegn og sten- og jorddiger
- den åbne græsningsskov Præsteskov med meget gamle løvtræer
- den lille skov Parcelstubs karakter af gærdselsskov med store gamle ege og hassel som underbevoksning.

Eksist. bevaringstiltag

Udpluk af planer og beskyttelser:
- fredet fortidsminde (stenkammer) med tilhørende 100 meter beskyttelseslinje syd for hovedgårdsanlægget
- mange beskyttede sten- og jorddiger rundt om skove, i dyrkningsskel og langs store dele af ejerlavsgrænsen
- § 3 beskyttede naturtyper (skovsø, vandhuller, vandbassin, søer, skovsump, mose og eng) og vandløb.

Trusler/sårbarhed

Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- nedrivning eller om-, til- og nybyggeri af og ved huse og hovedgårdsanlæg, der ikke er i harmoni
med den eksisterende bebyggelse, eller manglende vedligeholdelse
- tilplantning eller tilgroning af de åbne marker
- fjernelse af alleer og trærækker
- udskiftning/omdannelse af gl. løvskov til nåleskov
- nedlæggelse af gennemgående veje.

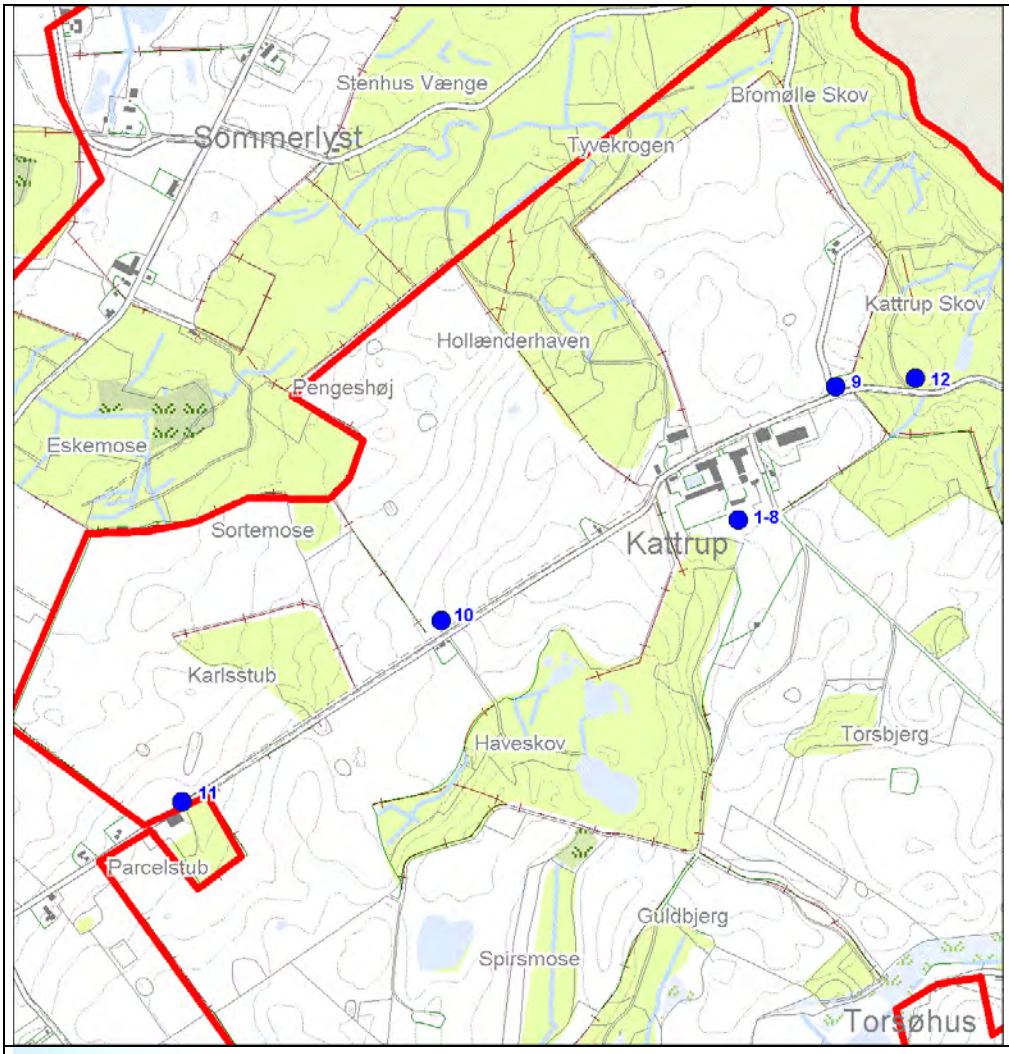

Foto: *Kort: De blå tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.*

Foto: *1. Den nyklassisistiske hovedbygning på Kattrup, opført i 1925 (arkitekt Jens Ingwersen), efter at den gamle hovedbygning fra midten af 1700-årene var blevet nedrevet i 1898, fra nord*

	Foto: *2. De to nordligste avlslænger på Kattrup, fra hhv. 1896 og 1852, fra nordøst*
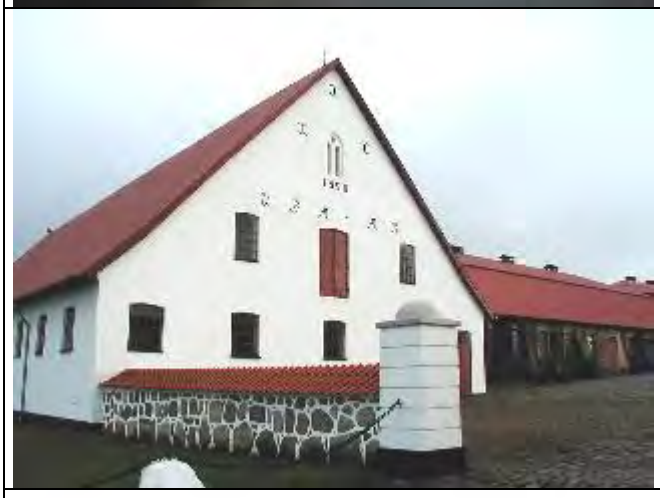	**Foto:** *3. Den nordøstligste længe i Kattrups avlsgård, opført af grev U.J.A. Bernstorff-Mylius i 1896, fra vest*
	Foto: *4. Den vestligste længe i avlsgårdsanlægget, forvalterboligen fra 1877, og 1898-1925 bolig for ejeren U.J.A. Bertstorff-Mylius, fra vest*

	Foto: *5. Kattrups smedie vest for avlsgården, fra nordvest*
	Foto: *6. Harmonisk længehus ved Kattrups avlsgård, fra syd*
	Foto: *7. De klippede lindealléer i Kattrups haveanlæg kan ses videnom, fra vest*

	Foto: *8. Udsigten fra Kattrups brolagte gårdsplads henover vejen og stendigerne omkring de store marker og skove mod nordvest, fra sydøst*
	Foto: *9. Lille skovløberhus i kanten af Kattrup Skov ved Kattrup, fra sydvest*
	Foto: *10. Lille godshus, Smedens Hus, under Kattrup, fra nord*

		Foto: *11. Den lange, næsten snorlige vej op over Kattrups jorder kantet af diger og gamle træer, fra sydvest*
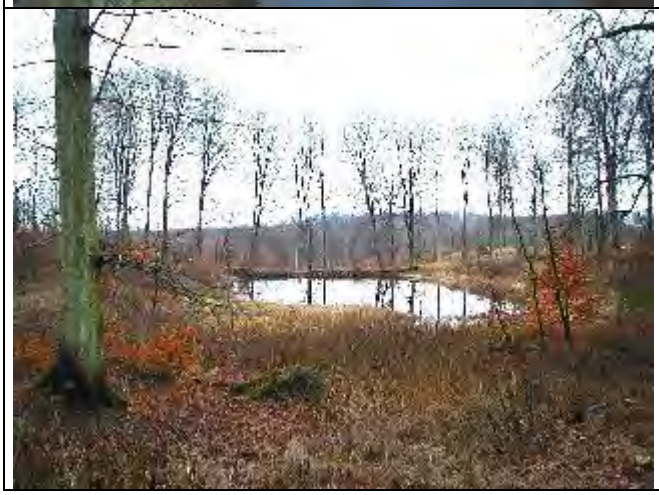		**Foto:** *12. Kunstigt opdæmmet sø (karpedam?) med tilløb fra kilde i Kattrup Skov, fra syd*

Beskrivelse af kulturmiljø

319 - 2 Herregården Hallebygård

Beskrivelse Lille herregård dannet ved sammenlægning af Store og Lille Hallebygård samt resterne af landsbyen Halleby i begyndelse af 1800-årene. Her blev oprettet et større gårdmejeri i slutningen af 1800-årene - sikkert på grund af de rigelige vinterfodermængder fra engene i Lille Åmose.
Hovedbygningen er en høj rødstensbygning i to stokværk med trappegavle, som ligger i haven i nogen afstand fra avlsgården. Avlsgården er et trelænget anlæg i gule mursten med gulkalket underetage og trempel i blank mur fra slutningen af 1800-årene, det åbner sig mod hovedbygningen i haven. Flere driftsbygninger og anlæg er kommet til efterhånden.

Bærende elementer

Bærende elementer og strukturer er:
- det samlede anlæg med hovedbygning og avlsgård
- de mindre arbejder- og funktionærbygninger på gårdens jorder.

Eksist. bevaringstiltag

Udpluk af planer og beskyttelser:
- § 3 beskyttede naturtyper (vandhuller, søer og eng) og vandløb
- et beskyttet sten- og jorddige i ejerlavsgrænsen.

Trusler/sårbarhed

Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- nedrivning eller om-, til- og nybyggeri, der ikke harmoner med den eksisterende bebyggelse, eller manglende vedligeholdelse
- tilplantning eller tilgroning af gårdens åbne marker i kanten af Lille Åmose.

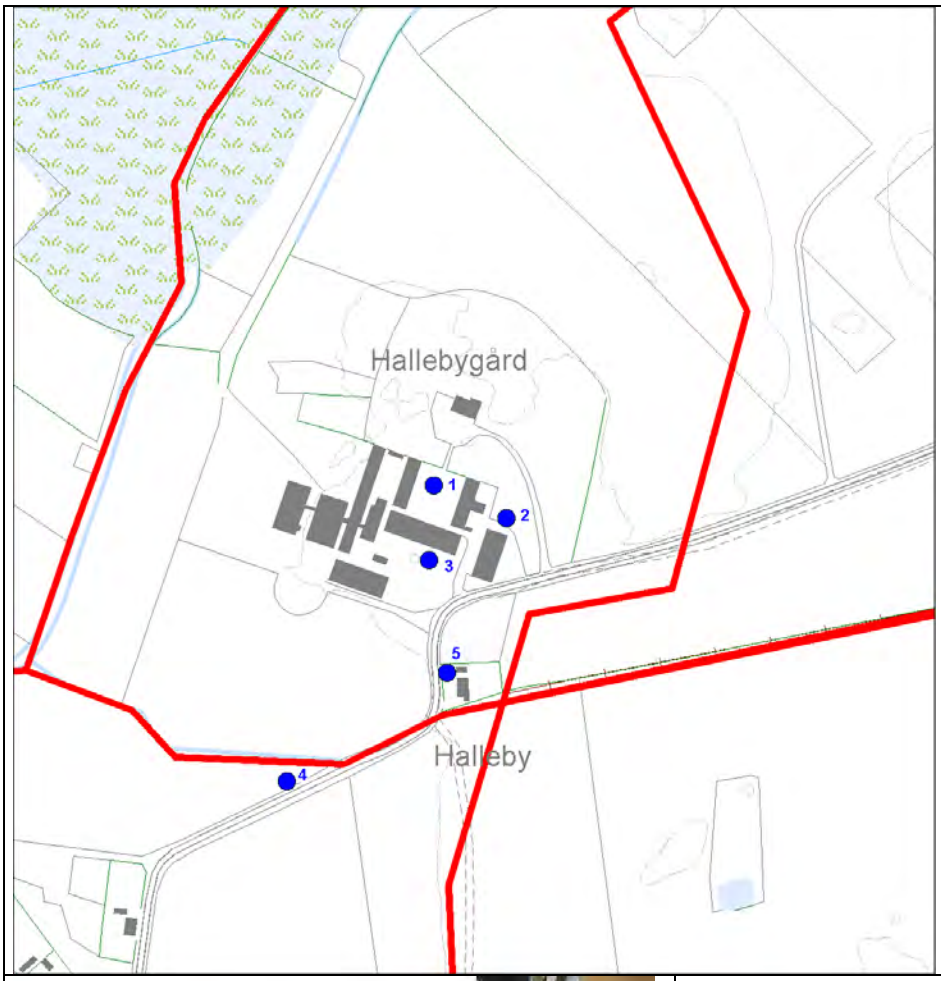

Foto: *Kort: De blå tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.*

Foto: *1. Hallebygårds hovedbygning anbragt aksialt i forhold til avlsgården, fra syd*

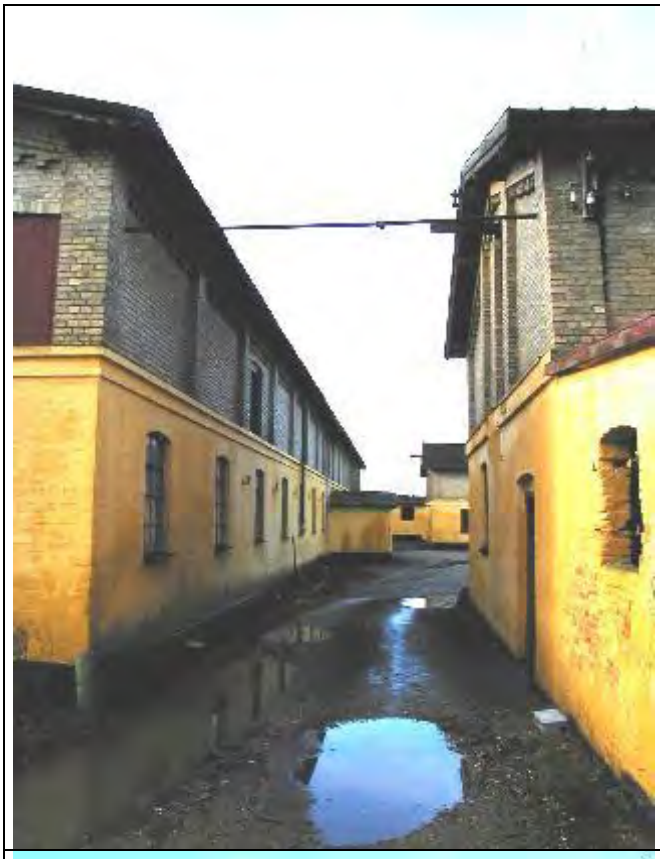	**Foto:** *2. Hallebygårds avlgård står med gulkalkede underetager og trempel i gule sten, fra øst*
	Foto: *3. Den sydlige staldlænge i Hallebygårds avlsgårdsanlæg, fra sydøst*

	Foto: *4. Hallebygård med ældre og yngre avlslænger, fra sydvest*
	Foto: *5. Villaen Halleby, tidligere lægebolig under Hallebygård, fra vest*
	Foto: *6. To arbejder- eller funktionærboliger under Hallebygård, Kildehuset (til venstre) og Teglværkshuset (til højre), fra vest*

Beskrivelse af kulturmiljø

319 - 3 Hovedgården Selchausdal

Beskrivelse En middelalderlig hovedgård, som indtil 1799 hed Gundetved, nævnt første gang i
1339. Gården har tilsyneladende altid været privat gods, aldrig hverken kirke- eller krongods. Gården blev udvidet ved nedlæggelse af gårde i nærliggende landsbyer både i 16- og 1700-årene, sidst med landsbyen Frendveds 6 gårde i begyndelsen af 1700-årene.
Hovedbygningen er opført i 1856 i nederlandsk renæssancestil på det firesidede voldsted med vandfyldte grave. Gammel lindealle fører fra Tissø til avlsgården, nye lindetræer er plantet langs den lige vej forbi gården. Området præges af store marker og små godshuse, herunder Klintehuset og Fiskerhuset ved Tissø. Ved søkanten lå tidligere fiskeriforpagterens landings- og havneplads. På hovedgårdens mark opførtes i 1896 en stiftelse for 12 ældre kvinder (nu feriekoloni).

Bærende elementer

Bærende elementer og strukturer er:
- hovedgårdsanlægget med hovedbygning på voldstedet, avlsgården nord for og det store haveanlæg og nyttehaven syd for samt alléen mod søen
- de mange små og større arbejder- og funktionærboliger på gårdens jorder
- den tidligere stiftelse i den sydlige del af godsets areal
- det gamle bugtende hovedgårdsdige, der afgrænser jorderne mod øst og syd samt levende hegn
- de store hovedgårdsmarker mellem gamle løvskove og skrænten mod Tissø med den store åbne søflade.

Eksist. bevaringstiltag

Udpluk af planer og beskyttelser:
- hovedbygningen er fredet efter bygningsfredningsloven (den trefløjede hovedbygning (1857 af J.D. Herholdt, istandsat 1941 af Axel Maar)
- tre fredede fortidsminder (jættestue, høj, voldsted og voldgrave) med tilhørende 100 meter beskyttelseslinjer
- mange beskyttede sten- og jorddiger rundt om skove. Hovedgårdsdiget langs dele af ejerlavsgrænsen er ligeledes beskyttet
- § 3 beskyttede naturtyper (eng, rørsump, mose, sø, vandhuller) og vandløb
- bræmmen mellem landevejen og søbredden er naturfredet mod ændringer.

Trusler/sårbarhed

Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- nedrivning eller om-, til- og nybyggeri af og ved huse og hovedgårdsanlæg, der ikke er i harmoni med den eksisterende bebyggelse, eller manglende vedligeholdelse
- nedlæggelse af diger og levende hegn
- tilplantning eller tilgroning af de åbne marker.

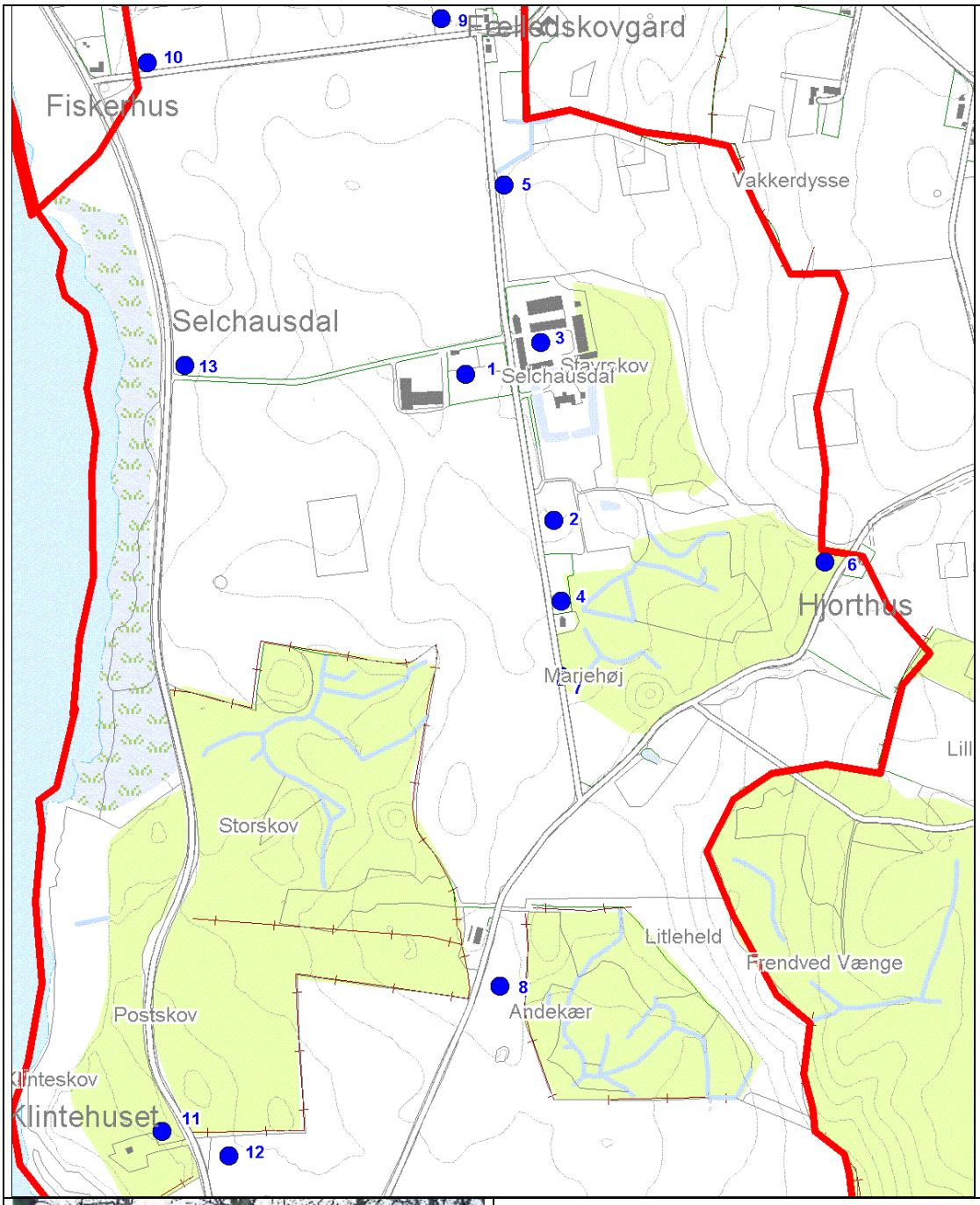

Foto: *Kort: De blå tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.*

Foto: *1.*
Selchausdals hovedbygning, opført i 1856 på den Senmiddelalderlige borgplads omgivet af voldgrave, af Christian Selchau i en moderniseret nederlandsk Renæssancestil (arkitekt J.D. Herholdt), fra vest

	Foto: *2. Selchausdals fredede hovedbygning i det vidtstrakte parkanlæg, fra sydvest*
	Foto: *3. Avlsgårdens sydlige længer og broen over voldgraven til hovedbygningen, fra sydvest*
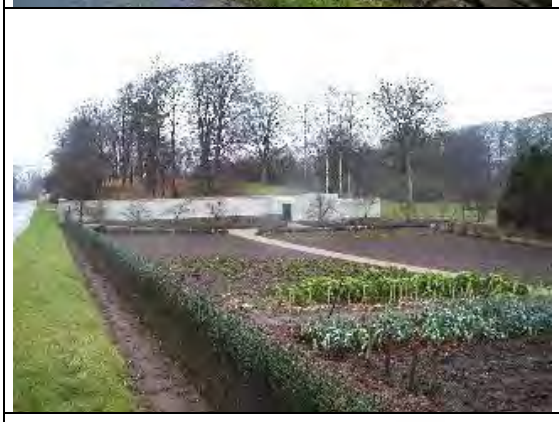	**Foto:** *4. Selchausdals velbevarede og velholdte køkkenhave syd for parken, fra syd Hovedgården Selchausdal*
	Foto: *5. Den gamle lindeallé fra landevejen langs Tissø op til hovedgården, fra nordøst*

	Foto: *6. Lille skovløberhus, Hjorthus, ved ejerlavsskellet mellem Nøragers hovedgårdsjorder og Buerups landsbyjorder, fra sydvest*
	Foto: *7. Lille godshus (gartnerbolig?) i den sydligste udkant af Selchausdals store, velholdte køkkenhave og parkanlæg, fra sydvest*
	Foto: *8. Den milde stiftelse for 12 ældre kvinder, som i 1896 opførtes af ejeren af Selchausdal, Michelle Christiane Selchau, fra nordøst*
	Foto: *9. To landarbejder- og ledhuse ved skellet mellem Selchausdals hovedgårdsjorder og Buerups landsbyjorder, fra vest*

	Foto: *10. Fiskerhuset under Selchausdal, hvorfra fiskeriet i Tissø blev drevet i mange år, før fiskerihavnen flyttedes til Lille Fuglede, fra sydøst*
	Foto: *11. Det tidligere skovfogedsted (nu skovbørnehave), Klintehuset, i Klinteskoven under Selchausdal. Stedet på bredden af Tissø var i perioder også et populært traktørsted om sommeren, fra øst*
	Foto: *12. Klintehuset i Selchausdals karakteristiske røde farve, er et fint lille hus med kvadratisk grundplan, hjørnepilastre og pyramidetag, fra syd*
	Foto: *13. Den frodige engstribe langs Tissø giver græsning for både husdyr og store flokke af gæs, fra syd*

Beskrivelse af kulturmiljø

319 - 4 Hovedgården Nørager

Beskrivelse Nørager nævnes første gang i 1429, hvor Nørager og Nørager fang blev mageskiftet
fra kronen til Jørgen Rud sammen med Vedbygård. Omkring 1630 udskiltes gården fra Vedbygård og i 1722 blev den udvidet med landsbyen Nøragers 6 gårde. Gården er i en periode siden 1939 drevet sammen med Konradineslyst.
Hovedbygningen er fra 1868-73 i italiensk villastil, avlsgården syd herfor er opført i 1914 efter en brand. Området er præget af alleer, store marker, mange gl. hegn og diger, vandhuller, skove og
små godshuse.

Bærende elementer

Bærende elementer og strukturer er:
- hovedgårdsanlægget med den villalignende hovedbygning i den store have og den nærliggende avlsgård
- de små arbejder- og funktionærboliger på godsets område
- det gamle hovedgårdslandskab med store, åbne marker delt af diger og levende hegn, slyngede alléer og løvskove, omgivet af det gamle hovedgårdsdige.

Eksist. bevaringstiltag

Udpluk af planer og beskyttelser:
- § 3 beskyttede naturtyper (askesump, skovsø, sø, vandhuller) og vandløb
- rigtig mange beskyttede sten- og jorddiger rundt om skove samt i ejerlavsgrænsen.

Trusler/sårbarhed

Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- nedrivning eller om-, til- og nybyggeri af gårde og huse, der ikke harmonerer med den eksisterende bebyggelse, samt manglende vedligeholdelse
- tilplantning af agerjord, nedlæggelse af diger og levende hegn samt fjernelse eller manglende pleje af allétræer og karaktergivende beplantning og naturområder.

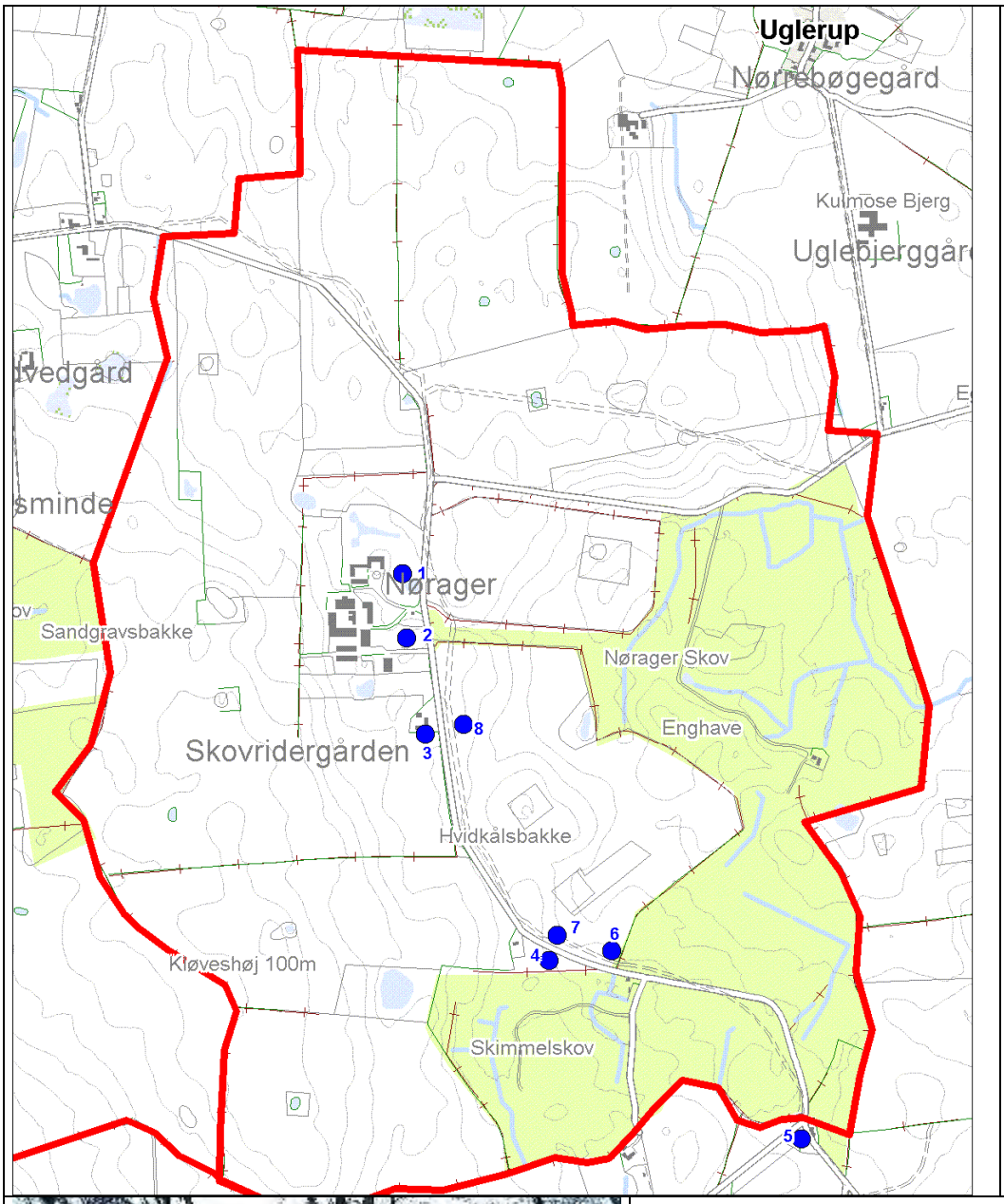

Foto: *Kort: De blå tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.*

Foto: *1. Nøragers hovedbygning i nærmest italiensk renæssance-villastil opført 1868-73 af grev A.G.E.H. Moltke, ved Henning Wolff, fra øst*

	Foto: *2. Nøragers indkørselsparti med hegn, låger, hække og portnerloge, fra øst*
	Foto: *3. Nøragers skovridergård ved alléen syd for hovedgårdsanlægget, fra sydøst*
	Foto: *4. Et af Nøragers små land- og skovarbejderhuse, Hvidkålshus, ved alléen nord for Skimmelskov, fra nord*

	Foto: *5. Lille skovløberhus i Skimmelskov under Nørager, fra nordvest*
	Foto: *6. Et af de mange velbyggede stendiger på Nøragers jorder, her langs Skimmelskovs sydlige skovbryn, fra sydøst*
	Foto: *7. Den lange, velbevarede allé gennem herregårdslandskabet fra syd op mod selve Nørager, omgivet af store marker, diger og gamle løvhegn, fra syd*

	Foto: *8. Den smukke allé gennem Nøragers jorder, på den mellemste strækning kantet af stengærder, fra nord*
	Foto: *9. Lille hus i det yderste hjørne af Nøragers jorder mod Uglerup og Sønderød, formentlig oprindelig anlagt som ledhus ved et af leddene i Nøragers hovedgårdsdige, fra sydvest*

Beskrivelse af kulturmiljø

319 - 5 Hovedgården Frihedslund

Beskrivelse Den lille hovedgård Frihedslund er oprettet som avlsgård under Sæbygård omkring
1790 og solgt fra i 1797.
Det harmoniske hovedgårdsanlæg udgøres af hovedbygning og avlsgård i gule sten omkring en smukt brolagt gårdsplads omkring et plæneparti med store træer. Hovedbygningen er i ét stokværk over en høj kælder med gennemgående frontspids. Området er præget af mange års hovedgårdsdrift med store marker, diger og levende hegn samt små landarbejderboliger. Tissø store åbne søflade præger landskabet.

Bærende elementer

Bærende elementer og strukturer er:
- hovedgårdsanlægget med hovedbygning avlsgård, gårdsplads og have
- godshusene ved Tissø
- de store hovedgårdsmarker afgrænset af diger og levende hegn.

Eksist. bevaringstiltag

Udpluk af planer og beskyttelser:
- landskabsbræmmen mellem landevejen og søbredden er naturfredet
- et fredet fortidsminde (hellekiste) vest for hovedgården samt en runddysse i kulturmiljøets østlige del. Begge med tilhørende 100 meter beskyttelseslinjer
- et beskyttet sten- og jorddige øst for hovedgården. Et skovdige langs Frihedslund samt hovedgårdsdiger langs dele af ejerlavsgrænsen er ligeledes beskyttede
- § 3 beskyttede naturtyper (mose, rørsump og vandhuller) og vandløb.

Trusler/sårbarhed

Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- nedrivning eller om-, til- og nybyggeri af og ved gård og huse, der ikke er i harmoni med den eksisterende bebyggelse
- tilplantning eller tilgroning af marker samt fjernelse af diger og levende hegn.

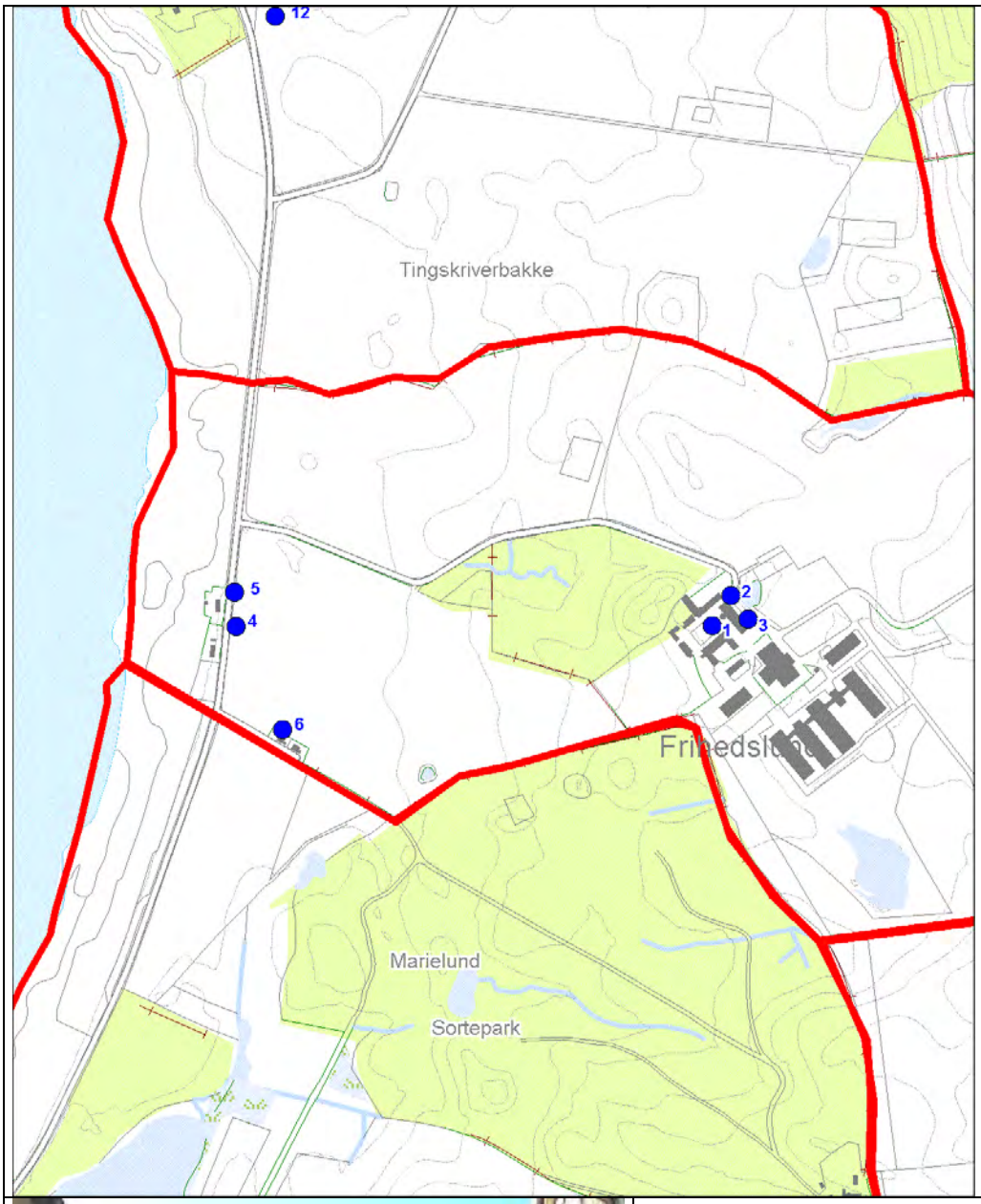

Foto: *Kort: De blå tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.*

Foto: *1. Frihedslunds hovedbygning og avlsgård, fra nordøst*

	Foto: *2. Indkørslen til gårdspladsen på Frihedslund, fra nordøst*
	Foto: *3. Bakkedraget nordøst for gården Frihedslund, fra sydvest*

	Foto: *4. Et af Frihedslunds landarbejderhuse ved Tissø, oprindelig med flere boliger, fra nordøst*
	Foto: *5. Et af Frihedslunds landarbejderhuse, den tidligere smedie, fra sydøst*
	Foto: *6. De store marker og skove omkring Frihedslund, fra sydvest*

Beskrivelse af kulturmiljø

319 - 6 Hovedgården Sæbygård

Beskrivelse Betydelig middelalderlig hovedgård, som sammen med den fine, romanske kirke ved søen skal have været ejet af Esbern Snare af den såkaldte Hvideslægt i 1100-årene. Gården var derefter i kronens eje fra slutningen af 1300-årene til 1664. I denne lange periode sad en række af rigets betydeligste mænd som lensmænd på Sæbygård. Hovedgårdsjorden blev i slutningen af 1500-årene udvidet med 5 gårde af landsbyen Kapel-Sæby og senere med jord fra Sæby by. Omkring 1790 oprettedes avls- eller parcelgårdene Frihedslund og Falkenhøj, som senere skiltes fra gården.

Den tidligere hovedbygning var opført omkring 1770. Det bestod af en hovedfløj med et højere og et lavt stokværk over en høj kælder samt to sidefløje. Bygningen, som var del af en aksefast gård- og parkudformning, blev nedrevet i 1972. Avlsgårdens store lade er fra 1737, de øvrige bygninger fra 1881. Store herregårdsmarker, lindealleer, mange vandhuller, skove og små godshuse samt ikke mindst Tissø præger området.

Bærende elementer

Bærende elementer og strukturer er:

- hovedgårdsanlægget med avlsgården, som omslutter en del af den store gårdsplads
- haven med alléer og sigtelinje til Sæby Kirke
- huse til godsets ansatte
- kirken med graverbolig
- alléen fra landevejen (Sæbyvej) til Frihedslund
- de store hovedgårdsmarker, skove, vandhuller og diger.

Eksist. bevaringstiltag

Udpluk af planer og beskyttelser:

- landskabsbræmmen mellem landevejen og søbredden er naturfredet
- Lokalplan nr. 49. For et erhvervsområde i Sæby
- flere fredede fortidsminder (høje) i skoven Marielund, en fredet høj vest for hovedgården samt en runddysse i kulturmiljøets vestlige del. Alle med tilhørende 100 meter beskyttelseslinjer
- et beskyttet skovdige langs Marielund samt hovedgårdsdiger langs dele af ejerlavsgrænsen er ligeledes beskyttede
- § 3 beskyttede naturtyper (eng, mose, sø og vandhuller) og vandløb
- et område er omfattet af en kirkeomgivelsesfredning rundt om Sæby Kirke
- 300 m kirkebeskyttelseslinje rundt om Sæby Kirke.

Trusler/sårbarhed

Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:

- nedrivning eller om-, til- og nybyggeri af og ved gård og huse, der ikke harmonerer med den eksisterende bebyggelse
- tilplantning eller tilgroning af de åbne marker
- erhvervs- og byudvikling samt opførelse af tekniske anlæg, som i omfang og skala ikke harmonerer med de nuværende bebyggede og ubebyggede arealer eller som slører de historiske strukturer i og omkring

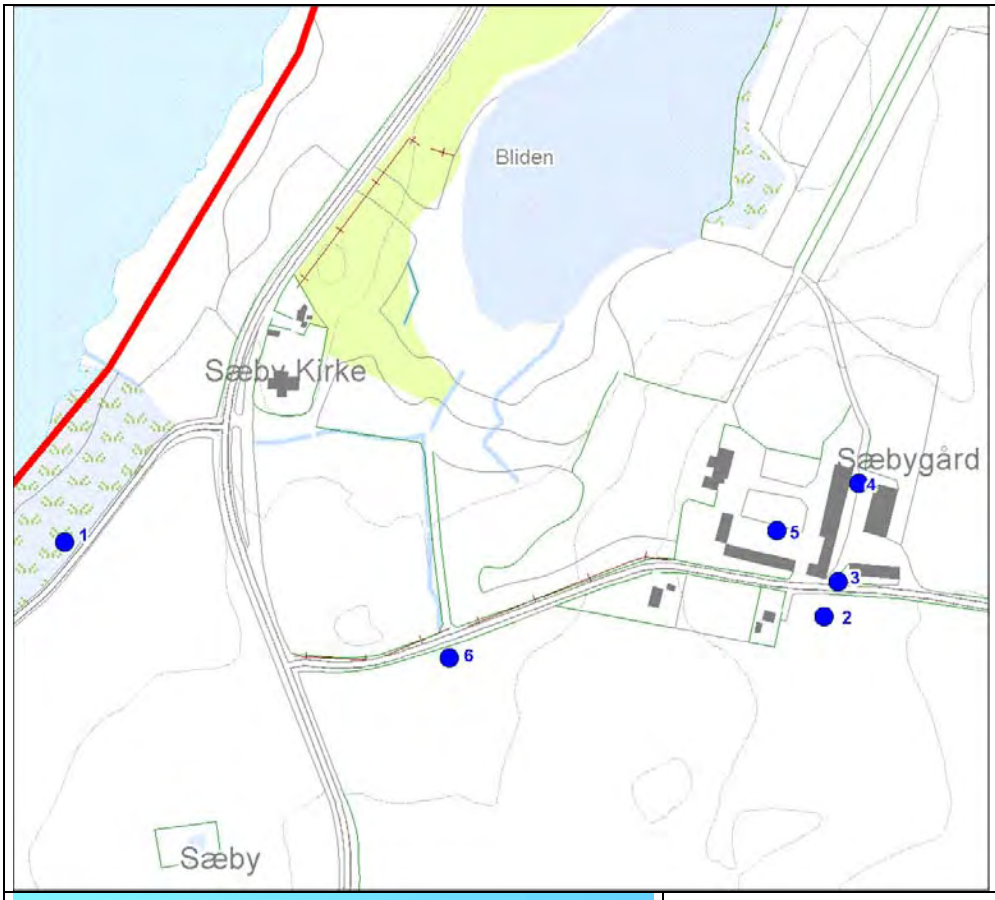

Foto: *Kort: De blå tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.*

Foto: *1. Den middelalderlige Sæby Kirke ligger ensomt ved Tissø ca. 500 m fra Sæbygård, fra sydvest*

	Foto: *2.* *Sæbygårds sydlige avlsgårdslænger, fra sydøst*
	Foto: *3.* *Sæbygårds store ladebygning, opført af konferensråd Lars Benzon i 1737, afslutter avlsgården mod øst, fra syd*
	Foto: *4.* *Avlsgårdens store ladebygning fra 1737, ombygget i 1881, fra syd*

	Foto: *5. Sæbygårds moderne hovedbygning fra 1970-erne, beliggende omtrent hvor den tidligere hovedbygning fra omkring 1770 lå vest for avlsgården, aksialt i det stærkt skrånende parkanlæg med udsigt over Sæby Kirke og Tissø, fra sydøst*
	Foto: *6. Gammel allé i Sæbygårds store haveanlæg, fra syd*

Beskrivelse af kulturmiljø

319 - 7 Hovedgården Falkenhøj

Beskrivelse Den lille hovedgård er oprindelig oprettet som avls- eller parcelgård under Sæbygård omkring 1790 og solgt fra denne i begyndelsen af 1800-årene. Hovedbygningen var fra gårdens første tid, men er nu erstattet af en ny villa i haven. Området er præget af dets tilhørsforhold til gammelt herregårdsområde med store marker og diger med levende hegn, der viser jordens opdeling og drift i det såkaldte kobbelbrug med et ulige antal ensartet store marker.

Bærende elementer

Bærende elementer og strukturer er:
- den karakteristiske avlsgård, delvis i kvadersten, med afrundede hjørner
- de lange, bevoksede diger fra kobbelinddelingen af markjorderne omkring 1800.

Eksist. bevaringstiltag

Udpluk af planer og beskyttelser:
- flere beskyttede sten- og jorddiger på dyrkningsjorden samt hovedgårdsdiger langs dele af ejerlavsgrænsen
- § 3 beskyttede naturtyper (sø og vandhuller).

Trusler/sårbarhed

Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- nedrivning eller om-, til- og nybyggeri, der ikke harmonerer med den eksisterende bebyggelse, samt manglende vedligeholdelse
- nedlæggelse af diger og levende hegn.

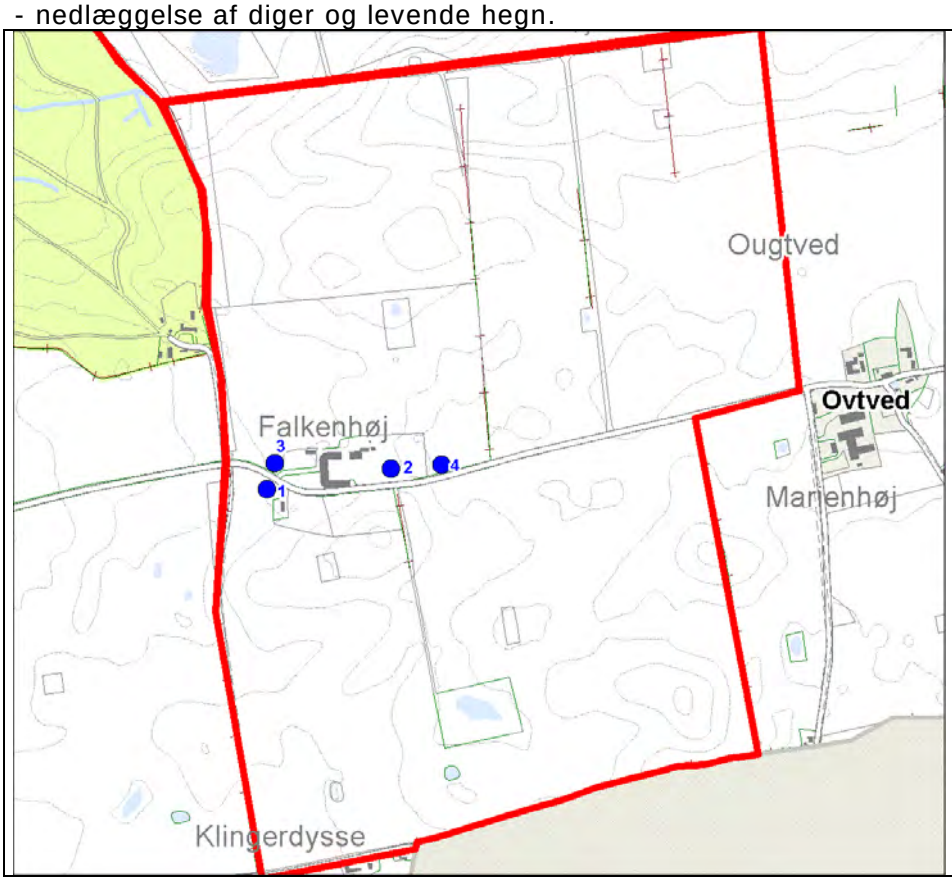

Foto: *Kort: De blå tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.*

	Foto: *1. Falkenhøjs afrundede kampestenslænger omkring portåbningen til gården, fra vest*
	Foto: *2. Falkenhøjs moderne hovedbygning i haven øst for avlsgården, fra sydøst*
	Foto: *3. Lille godshus ved Falkenhøj*

	Foto: *4. De lange marker adskilt af diger med bevoksning af træer og buske fra oprettelsen af kobbelbrug på Sæbygårds og senere Falkenhøjs jorder omkring 1800, fra sydvest*

Beskrivelse af kulturmiljø

319 - 8 Landsbyen Reerslev

Beskrivelse Landsbyen er en større, agrar kirkelandsby med mange velbevarede funktionsbygninger. Byens ældre lag består af 5 uudflyttede gårde med bygninger fra hver sin byggeperiode: bindingsværk, grundmur ca. 1850 (præstegården), grundmur ca. 1890 og grundmur
fra 1950'erne. Oprindelige landsbyhåndværk er repræsenteret med en smedje i bindingsværk. Øst for byen ligger den tidligere fattiggård, opført ca. 1890. Skolevæsenet er repræsenteret ved den ældste, tæt ved kirken, og næstældste skolebygning, i brug 1909 til ca. 1965. Andelsperiodens nye funktioner er repræsenteret med andelsmejeri (senere metalvarefabrik), forsamlingshus, missionshus (1906, sekskantet), alderdomshjem og sparekasse (1873).
Endelig er der mange huse, en del af dem i bindingsværk, samt en del fra perioden ca. 1890-1920. Af de sidstnævnte har flere haft butik. Der er ingen egentlig parcelhusudbygning, men der har dog
været en vis udbygning gennem 1900-årene. De mange udflyttede gårde (i alt 24 gårde i 1682) præger byens opland.

Bærende elementer

Bærende elementer og strukturer er:
- den nordlige bydel med kirke, ældste skole, gadekær og præstegård
- den lange bygade med de tilbageværende gårde, smedjen og smedens bygninger, andre ældre gadehuse i bindingsværk samt grundmurede beboelseshuse og forretninger
- andelsperiodens repræsentanter med forsamlingshuset og andelsmejeriet i den lave del af byen ved åen (nu rørlagt)
- den nye bydel med skolen, fattiggården og de ensartede villaer mod øst
- de velafgrænsede baghaver med mange enkelttræer, hække og levende hegn, som giver landsbyen en skarp grænse mod agerlandet.

Eksist. bevaringstiltag

Udpluk af planer og beskyttelser:

- § 3 beskyttede naturtyper (gadekær i bymidten og eng mod øst) og vandløb
- 300 m kirkebyggelinje rundt om Reerslev Kirke
- otte områder er omfattede af en kirkeomgivelsesfredning rundt om Reerslev Kirke.

Trusler/sårbarhed

Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- nedrivning eller om-, til- og nybyggeri af og ved gårde og huse, der ikke harmonerer med den eksisterende bebyggelse, samt manglende vedligeholdelse
- opblødning af landsbyens veldefinerede grænser mod de omgivende marker.

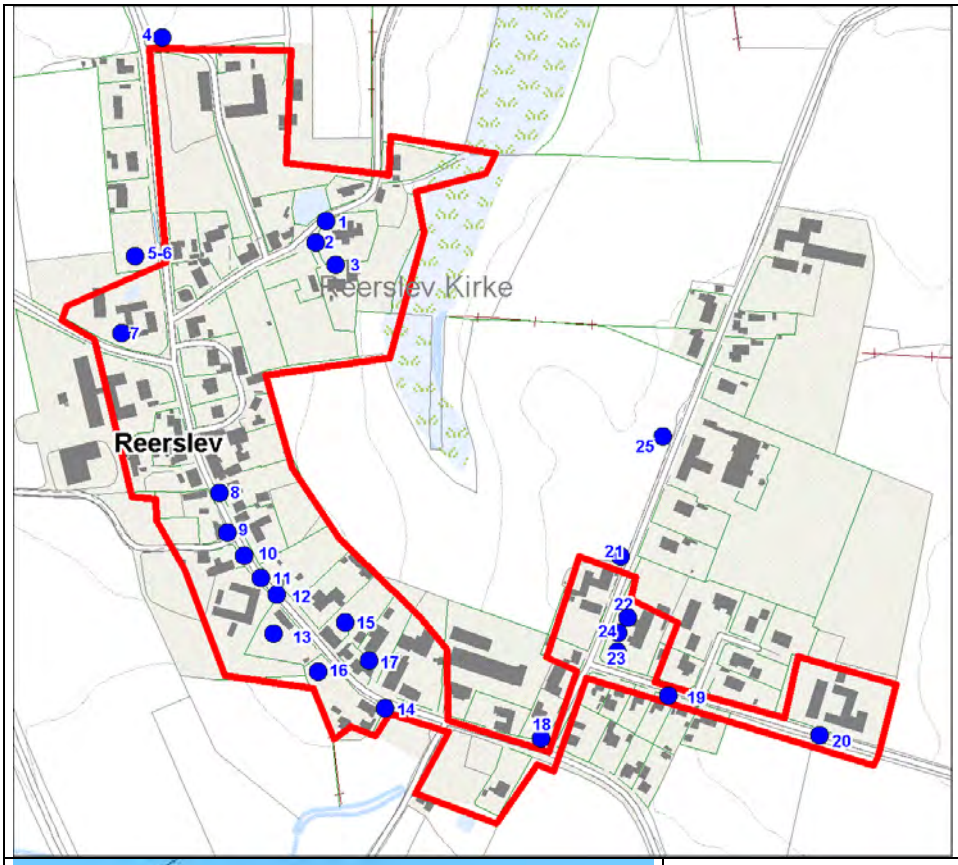

Foto: *Kort: De blå tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.*

Foto: *1. Reerslev kirke i den ældste del af landsbyen vest for ådalen, fra vest*

	Foto: *2. Landsbyens ældste skole umiddelbart syd for kirkegården, fra vest*
	Foto: *3. Den lange alle fra præstegården til pladsen foran kirken, fra syd*
	Foto: *4. Reerslevs grundmurede, hvidkalkede præstegård fra ca. 1850 ligger højt allernordligst i landsbyen med vidt udsyn til alle sider, fra nordvest*

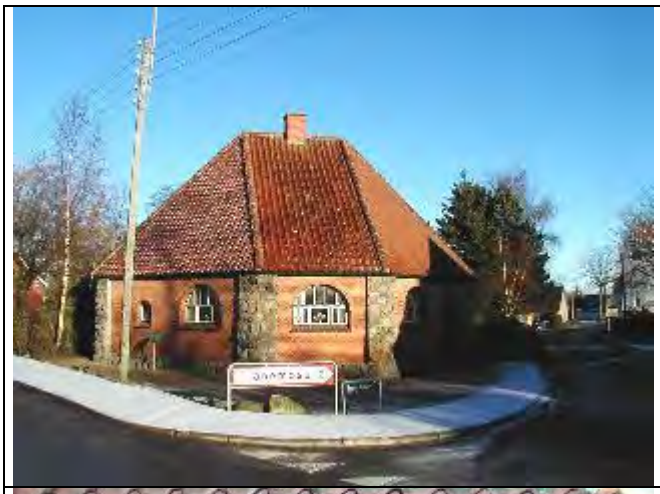	**Foto:** *5. Det lille karakterfulde, sekskantede missionshus fra 1906 (arkitekt Holger Jacobsen) ligger på hjørnet af Reerslevvej og Tranemosevej og skylder den lille hjørnegrund sin særprægede form, fra sydvest*
	Foto: *6. Missionshusets dør med udskæringer, fra syd*

	Foto: *7. Én af de gårde, der blev liggende i landsbyen ved udflytningen, fra øst*
	Foto: *8. Den nordlige del af landsbygaden (Reerslevvej) med huse fra forskellige perioder, fra syd*
	Foto: *9. Meget velbevaret bindingsværkshus (med overkalket bindingsværk og stråtag) med parallelt liggende udlænge på vestsiden af landsbygaden, fra sydøst*

	Foto: *10. Den velbevarede smedie i overkalket bindingsværk sydligt i den gamle del af landsbyen, fra sydøst*
	Foto: *11. Firelænget, grundmuret gård sydligt i landsbyen, fra nordvest*
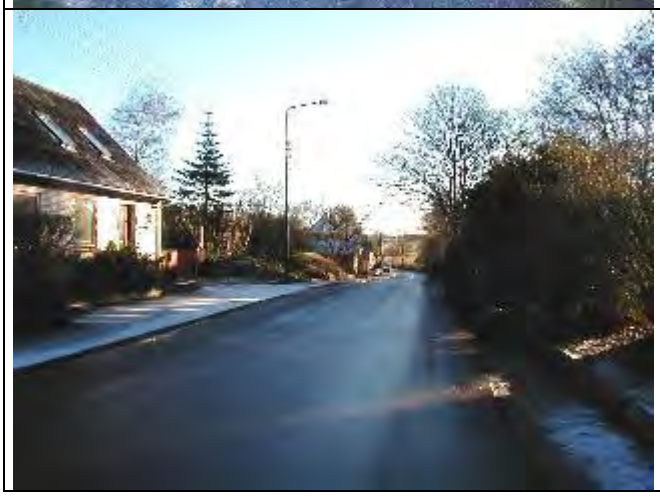	**Foto:** *12. Den sydlige del af landsbygaden (Reerslevvej), fra nordvest Landsbyen*

	Foto: *13. Langt gadehus i bindingsværk på sydvestsiden af landsbygaden, fra sydøst*
	Foto: *14. Gadehus i bindingsværk på sydsiden af landsbygaden sydligst i byen, fra øst*
	Foto: *15. Landsbyens forsamlingshus bag mejeriet mellem den nyere del af landsbyen og den gamle, fra øst*

	Foto: *16. Det tidligere andelsmejeri (nu metalvarefabrik) med tilhørende bolig, fra sydvest*
	Foto: *17. Den nederste rest af det tidligere mejeris skorsten på bagsiden af mejeribygningen, fra nordvest*

	Foto: *18. Villabebyggelsen i landsbyens sydøstlige del fra begyndelsen af 1900-årene, fra vest*
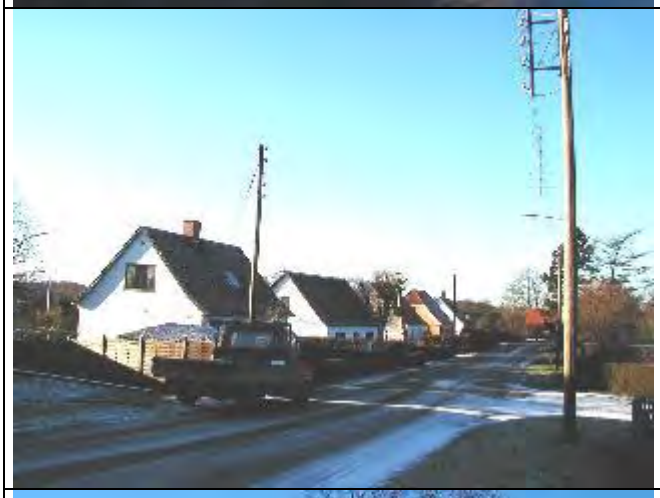	**Foto:** *19. Rækken af små villaer langs sydsiden af Risbjergvej, fra øst*
	Foto: *20.Sognets tidligere fattiggård og senere alderdomshjem og sognegård fra ca. 1890 øst for den gamle del af landsbyen, fra sydvest*

	Foto: *21. Mindre trelænget gård over for den yngre skole på Kongstedvej i den østlige, nyere del af landsbyen, fra øst*
	Foto: *22. Landsbyens yngre skolebygning fra 1909 i tidlig "Bedre Byggeskik"-stil, i brug til ca. 1965, fra vest*
	Foto: *23. Den yngre skolebygning fra 1909 med pyntelige detaljer, fra sydvest*

	Foto: *24. Velbevaret vindue med de karakteristiske farver: sorte vinduesrammer og solbænk og hvide vinduer, på skolebygningens vestside, fra vest*
	Foto: *25. Den ældre del af landsbyen omkring kirken og gadekæret på vestsiden af den snævre ådal, som krydses af kirkestien, fra øst*

Beskrivelse af kulturmiljø

319 - 9 Landsbyen Løve

Beskrivelse Landsbyen har altid været stor (29 gårde i 1682) med gårdene liggende tæt samlet, men næsten alle gårde blev udflyttet efter udskiftningen og efterlod kun en spredt bebyggelse med mindre huse i den tidligere centrale del af byen. De få tilbageblevne gårde ligger i nogen afstand fra centrum. Ved den gamle landevej gennem byen ligger den store, tidligere krogård, en overgang brugsforening, med velbevaret, grundmuret hovedbygning fra 1857 og sammenbyggede avlslænger. Den markante vindmølle, opført 1880, hørte tidligere til krogården. Desuden findes andelsmejeri (nedlagt), tidligere fattighus, missionshus, centralskole, købmandsforretning, smedje, flere mindre virksomheder og en del nyere huse. Stationen (på Slagelse-Værslev-banen 1898-1971, bygningen nu beboelse) ligger lidt vest for byen, her er ca. 1900 bygget en lille række stationsbyhuse og her ligger også forsamlingshuset fra 1903.

Bærende elementer

Bærende elementer og strukturer er:
- bebyggelsen omkring vejkrydset med kroen
- de få tilbageblevne gårde i periferien
- bebyggelsen ved banen med stationen, forsamlingshus og villaer, nogle med værksteder.

Eksist. bevaringstiltag

Udpluk af planer og beskyttelser:
- Løve Mølle er fredet efter lov om bygningsfredning (vindmølle (1880))
- Lokalplan nr. 58. For landsbyen Løve
- § 3 beskyttet naturtype (gadekær) i bymidten og vandløb.

Trusler/sårbarhed

Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- nedrivning eller om-, til- og nybyggeri af og ved huse og gårde, der ikke er i harmoni med den eksisterende bebyggelse
- byudvikling, som i omfang og skala ikke harmonerer med de nuværende bebyggede og ubebyggede arealer eller som slører de historiske strukturer i og omkring byen.

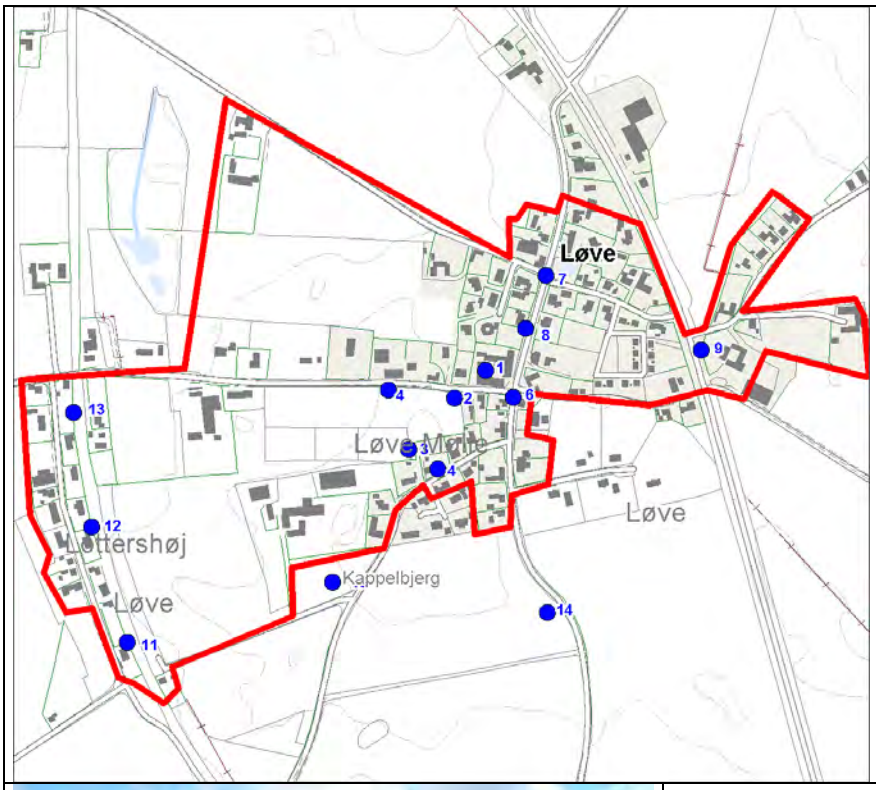

Foto: *Kort: De blå tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.*

Foto: *1. Den store krogård midt i landsbyen med stor grundmuret hovedbygning fra 1857, fra sydøst*

Foto: *2. Den tidligere krogårds store driftsbygninger, som nu rummer industri, fra sydvest*

	Foto: *3. Det tidligere andelsmejeri vest for bykernen, fra syd*
	Foto: *4. Den fine mejeribygning under delvis nedrivning, fra vest*

	Foto: *5. Den velbevarede og bygningsfrede de Løve Mølle sydligt i landsbyen, fra syd*
	Foto: *6. Solidt grundmuret hus over for kroen i den sydlige del af bykernen, tidligere bageri?, fra nordvest*

	Foto: *7. Den tidligere smedie i landsbyens midte over for gadekæret, fra nordvest*
	Foto: *8. Den sydlige del af landsbygaden (Gl. Løve Landevej) gennem den gamle bymidte, fra syd*
	Foto: *9. En af landsbyens få tilbageværende gårde, Højgård, i den østlige del af den gamle bydel, øst for den moderne landevej (Kalundborgvej), fra nordvest*

	Foto: *10. Gården Lottershøj mellem den gamle bykerne og "stationsbyen", fra syd*
	Foto: *11. Løve Station (nu nedlagt) på Slagelse-Høng-Værslevbanen fra 1898. Den fine stationsbygning er nu bolig, men hele anlægget med pakhuse m.v. er velbevaret, fra sydvest*
	Foto: *12. Løve Forsamlingshus i den lille bebyggelse ved banen, fra sydøst*

	Foto: *13. Grundmuret bolig med værksted i "stationsbyen" vest for byen, fra nord*
	Foto: *14. Den gamle landevejs snoede forløb op til den sydlige bydel med møllen, fra syd*

Beskrivelse af kulturmiljø

323 - 1 Røsnæsgården

Beskrivelse Den yderste spids af Røsnæs har i århundreder ligget hen som fælles græsningsoverdrev med skov, men tilhørte allerede i middelalderen kongen. Her blev i 1231 Valdemar Atterdags søn og arving, Valdemar den Unge, dræbt ved et vådeskud under en jagt. Røsnæsgården hed tidligere Færgegården (færgefart til Samsø) og lå ved sydstranden, men flyttedes i 1815 op til den nuværende plads og fik navnet Hestehavegård, fordi området blev brugt til græsning for heste og ungkreaturer fra Kalundborg Slots Ladegård. I 1866 blev gården købt af O.F.C. Lawaetz, som opdyrkede størstedelen af jorden og indsatte en stor kvægbesætning. I 1964 erhvervede staten Røsnæsgården for at gøre området tilgængeligt for offentligheden.

Røsnæsgårdens hvide bygninger ligger højt på et plateau omtrent midt i sit jordtilliggende, som overvejende igen henligger i græs. Til gården hører tre landarbejderhuse ved skellet mod øst samt et antal bygninger med forskellige funktioner ved gården og Fiskerhuset ved sydstranden. Sten- og jorddiger er et historisk karaktertræk, som også fremgår af kort fra 1800-tallet. Endvidere ligger Røsnæs fyr (opført 1846) med tidligere fyrmesterbolig yderst på næsset. Til kulturmiljøets karaktertræk hører ud over det åbne, kuperede landskab også mindre skovområder og levende hegn.

Bærende elementer

Bærende elementer og strukturer er:
- gårdens bygningskompleks midt i det storladne, åbne landskab
- fyret på spidsen med sine forskellige bygninger
- de små landarbejderboliger og fiskerhuset, som hører under gården
- det snorlige skeldige tværs over næsset, der afgrænser gårdens tilliggende mod det øvrige land.

Eksist. bevaringstiltag

Udpluk af planer og beskyttelser:
- erhvervet af staten for offentlig adgang
- sydkysten af Røsnæs (Røsnæsgården) med dalene Vindekilde og Grimsdalen ved sydstranden er naturfredet
- skansen ved Fiskerhuset og skanse på næssets spids er fredede som fortidsminder med tilhørende 100 meter beskyttelseslinjer
- flere beskyttede sten- og jorddiger nord for Røsnæsgården, i den sydøstlige del af kulturmiljøet og skeldiget i ejerlavsgrænsen mod øst
- § 3 beskyttede naturtyper (strandsump, kystskrænt, sø, marklavning, mose, og overdrev) og vandløb.

Trusler/sårbarhed

Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- fjernelse af levende hegn, eksisterende skov og anden karaktergivende beplantning
- ophør af græsning/pleje af overdrev og lysåbne områder
- nedrivning eller om-, til- og nybyggeri af og ved gård og huse, der ikke harmonerer med den eksisterende bebyggelse, samt manglende vedligeholdelse
- bebyggelse og tilplantning af næssets åbne arealer.

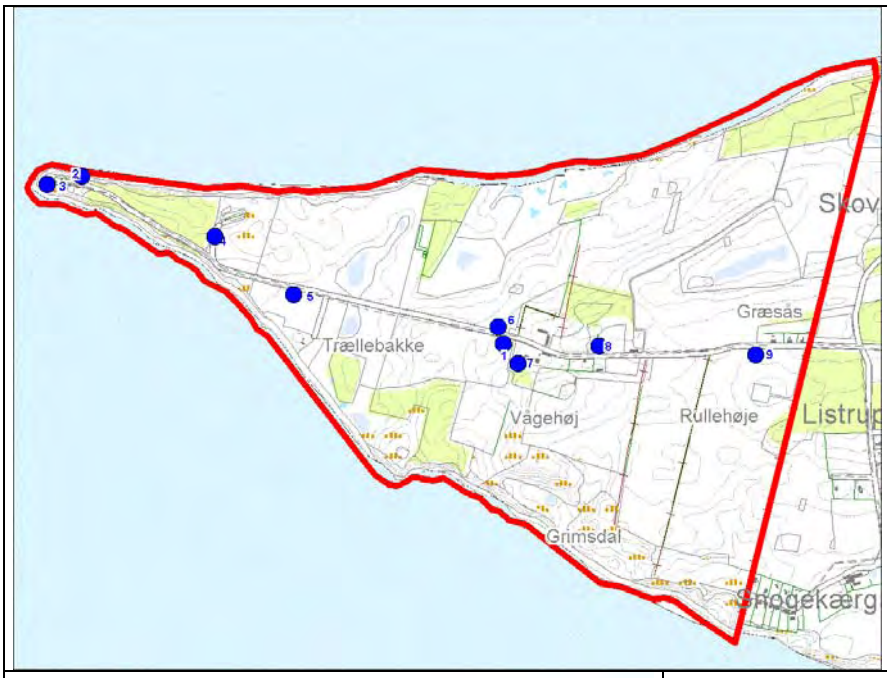

Foto: *Kort: De blå tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.*

Foto: *1. Røsnæs' storladne landskab med åbne græsarealer og vejen ud til fyret på spidsen, fra øst*

Foto: *2. Fyret fra 1846 med fyrmesterbolig og udhuse yderst på spidsen, fra øst*

	Foto: *3. Kystskrænt og stenet strand på sydsiden af Røsnæs' spids, fra vest*
	Foto: *4. Røsnæsgården bygningskompleks er placeret højt over næssets græsningsarealer, fra vest*
	Foto: *5. På næssets sydkyst ligger et lille fiskerhus og en kystskanse, fra nord*

	Foto: *6. Røsnæsgårdens mange bygninger ligger på et plateau omtrent midt på næsset, fra vest*
	Foto: *7. Der er i dag naturcenter og servering i nogle af gårdens velholdte bygninger, der ejes af staten, fra sydvest*
	Foto: *8. Lille landarbejderbolig øst for gårdens bygninger, fra nordvest*

	Foto: *9. Et af de tre landarbejderhuse ved Røsnæsgårdens skel mod øst, fra sydvest*

Beskrivelse af kulturmiljø

323 - 2 Landsbyen Ulstrup

Beskrivelse Den ældre bebyggelse omkring kirken udgøres af nogle få gårde (10 gårde i 1682),
heriblandt præstegården med stor have med Skt. Laurentii kilde, som skal have været lægedomskilde, Søbakkegård i bindingsværk lige ved kirken samt fattighuset. Skoven ved præstegården er sammen med den grønne afgrænsning af landsbyen mod vest, nord og syd med til at kæde byrummet sammen til en helhed.
Her er også en del gadehuse i bindingsværk og grundmur på den stejle skråning op mod kirken. Andelstidens funktionsbygninger er repræsenteret med andelsmejeri (nedlagt), ældre skolebygning, forsamlingshus (tegnet af Andreas Bentsen, 1883),

Bærende elementer

Bærende elementer og strukturer er:
- den tætte bebyggelse, som følger terrænet omkring kirken og det slyngede vejforløb
- den ældre bebyggelse omkring præstegård og den gamle skole
- de mange huse - i modsætning til gårde - i byen.

Eksist. bevaringstiltag

Udpluk af planer og beskyttelser:
- Lokalplan nr. 3.1-1. For Ulstrup by
- § 3 beskyttet naturtype (vandhul) i præstegårdshaven
- et område er omfattet af en kirkeomgivelsesfredning rundt om Røsnæs Kirke
- 300 m kirkebyggelinje rundt om Røsnæs Kirke.

Trusler/sårbarhed

Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- om-, til- og nybyggeri af og ved gårde og huse, der ikke harmonerer med den eksisterende bebyggelse, samt manglende vedligeholdelse
- fjernelse af den karaktergivende beplantning i og i afgrænsningen af byen
- udbygning af bebyggelsen ned ad skråningen fra husrækken syd for Røsnæsvej
- yderligere byudvikling samt opførelse af tekniske anlæg, som i omfang og skala ikke harmonerer med de nuværende bebyggede og ubebyggede arealer eller som slører de historiske strukturer i og omkring landsbyen.

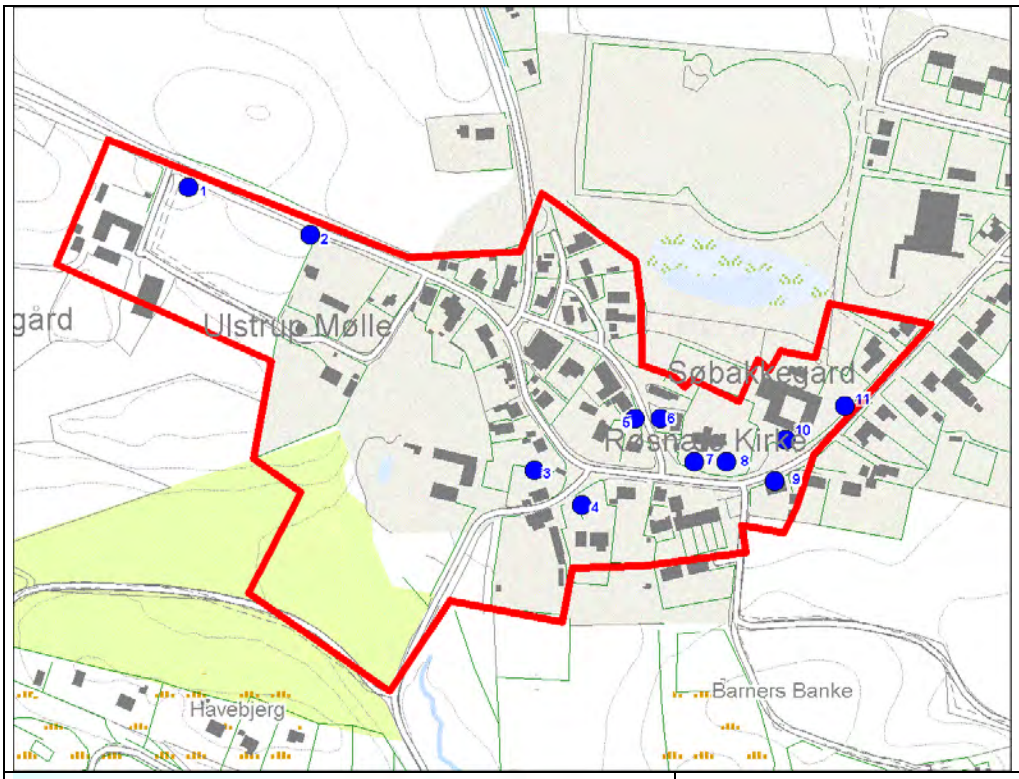

Foto: *Kort: De blå tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.*

Foto: *1. Den firelængede møllegård vest for landsbyen og møllen, fra nord*

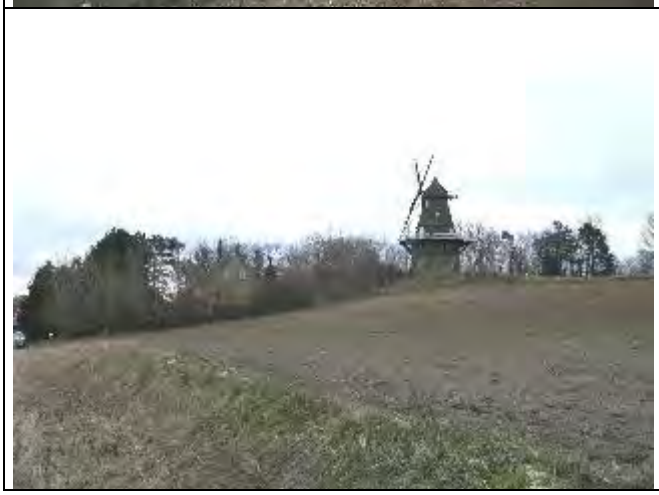

Foto: *2. Ulstrup Mølle på et højdedrag vest for landsbyen, fra nordvest*

	Foto: *3. Præstegården i sin store have ligger lidt neden for bakken med kirken, fra øst*
	Foto: *4. Den tidligere skole ligger over for præstegården, fra vest*
	Foto: *5. Forsamlingshuset (arkitekt Ivar Bentsen, 1883) ligger på bakken over byen, fra øst*

	Foto: *6. Plade med indskrift på forsamlingshusets facade, fra nordøst*
	Foto: *7. Det tidligere fattighus skråt over for kirken, fra øst*
	Foto: *8. Ældre, hvidkalket længe ved vejen med flere lejligheder, fra nordøst*

	Foto: *9. Grundmurede huse med hvide pyntegesimser og værkstedsbygning ved landsbygaden, fra vest*
	Foto: *10. Den store, firelængede gård lige øst for kirken, fra sydvest*
	Foto: *11. Den firelængede gårds lange stuehus ud mod bygaden, fra syd*

Beskrivelse af kulturmiljø

323 - 3 Landsbyen Ågerup

Beskrivelse Meget lille landsby med kun to gårde tilbage (8 gårde i 1682) og en række fine små gadehuse. Den ene af gårdene er ombygget og har udstykket sin jord til sommerhuse. Et karaktertræk er de levende hegn og sten- og jorddiger i skel og i landsbyafgrænsningen, som også fremgår af kort fra 1800-tallet.

Bærende elementer

Bærende elementer og strukturer er:

- den smalle bebyggelse langs det gamle, slyngede vejforløb
- de grønne haver med indkik mellem huse og gårde.

Eksist. bevaringstiltag

Udpluk af planer og beskyttelser:

- § 3 beskyttede naturtyper (kultureng) i den sydlige del af kulturmiljøet.

Trusler/sårbarhed

Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:

- om-, til- og nybyggeri af og ved gårde og huse, der ikke harmonerer med den eksisterende bebyggelse, samt manglende vedligeholdelse
- udbygning bag den eksisterende husrække
- turisme- og sommerhusbebyggelser samt byudvikling, som i omfang og skala ikke harmonerer med de nuværende bebyggede og ubebyggede arealer eller som slører de historiske strukturer i og omkring byen.

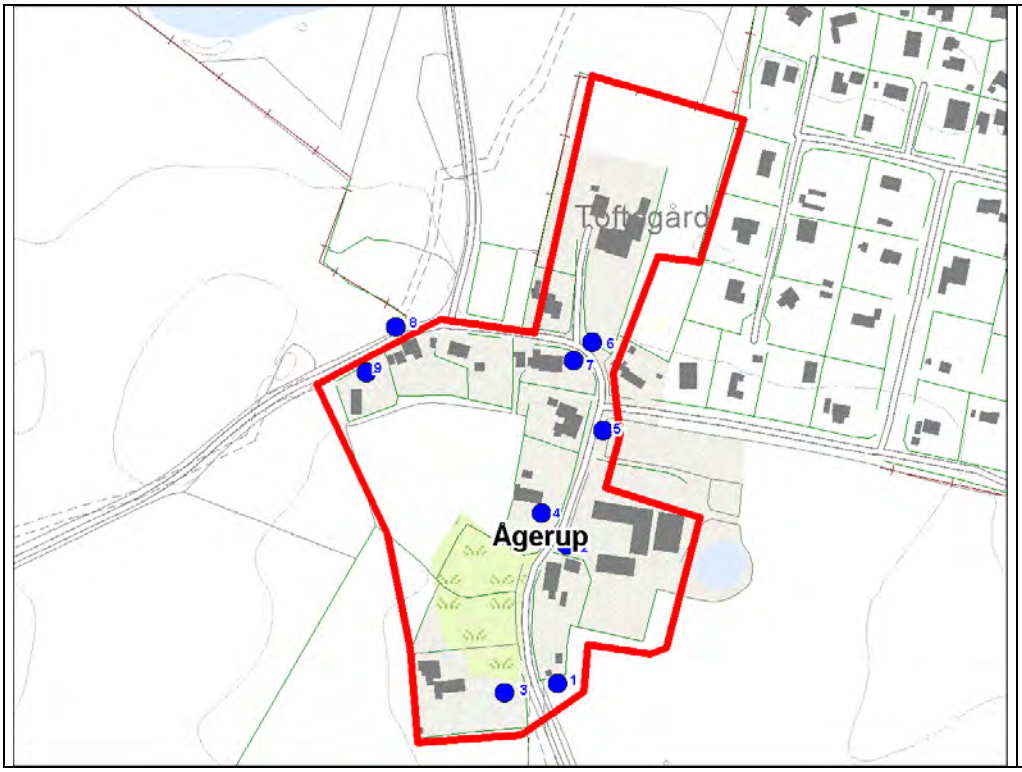

Foto: *Kort: De blå tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.*

	Foto: *1. Den lille landsbys nu eneste bevarede gård ligger lidt hævet over resten af byen, fra syd*
	Foto: *2. Gården i den østlige del af byen på sit lille højdedrag, fra vest*
	Foto: *3. Lille hvidkalket husmandssted med frugthave i den sydøstlige udkant af landsbyen, fra øst*

	Foto: *4. Lille, hvidkalket hus med stor have over for gården, fra øst*
	Foto: *5. Lille hus ved vejkrydset mod det nærliggende sommerhusområde , fra syd*
	Foto: *6. Et moderne sommerhus har erstattet landsbyens anden gård, fra syd*

	Foto: *7. Den mellemste del af landsbygaden, fra øst*
	Foto: *8. Lille gadehus helt ud til gaden med udhuse, fra vest*
	Foto: *9. Lille, grundmuret, gulkalket hus yderst i landsbyen mod vest, fra nordøst*

Beskrivelse af kulturmiljø

323 - 4 Landsbyen Illerup

Beskrivelse Landsbyen ligger på kanten af sandjorden med 4 tilbageblevne gårde, et par husmandssteder, et tidligere skovfogedhus nord for byen og nogle gadehuse, flere med oprindelig beboelse til flere familier. En del levende hegn og enkelttræer i skel og i landsbyafgrænsningen skaber en grøn bystruktur.

Bærende elementer

Bærende elementer og strukturer er:
- gårde og huse spredet langs gaden omkring den åbne grønning i midten af byen
- byens grønne struktur
- byens placering på det lave, flade land neden for bakkedraget mod syd omgivet af åbent agerland eller lavbundsskov.

Eksist. bevaringstiltag

Udpluk af planer og beskyttelser:
- § 3 beskyttede naturtyper (to vandhuller) midt i og (et gadekær) i den sydlige del af kulturmiljøet.

Trusler/sårbarhed

Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- om-, til- og nybyggeri af og ved gårde og huse, der ikke harmonerer med den eksisterende bebyggelse, samt manglende vedligeholdelse
- fjernelse af karaktergivende beplantning
- større ændringer i den gamle vejstruktur
- udfyldning med bygninger eller tilplantning af den åbne grønning midt i byen
- byudvikling som i omfang og skala ikke harmonerer med de nuværende bebyggede og ubebyggede arealer eller som slører de historiske strukturer i og omkring landsbyen.

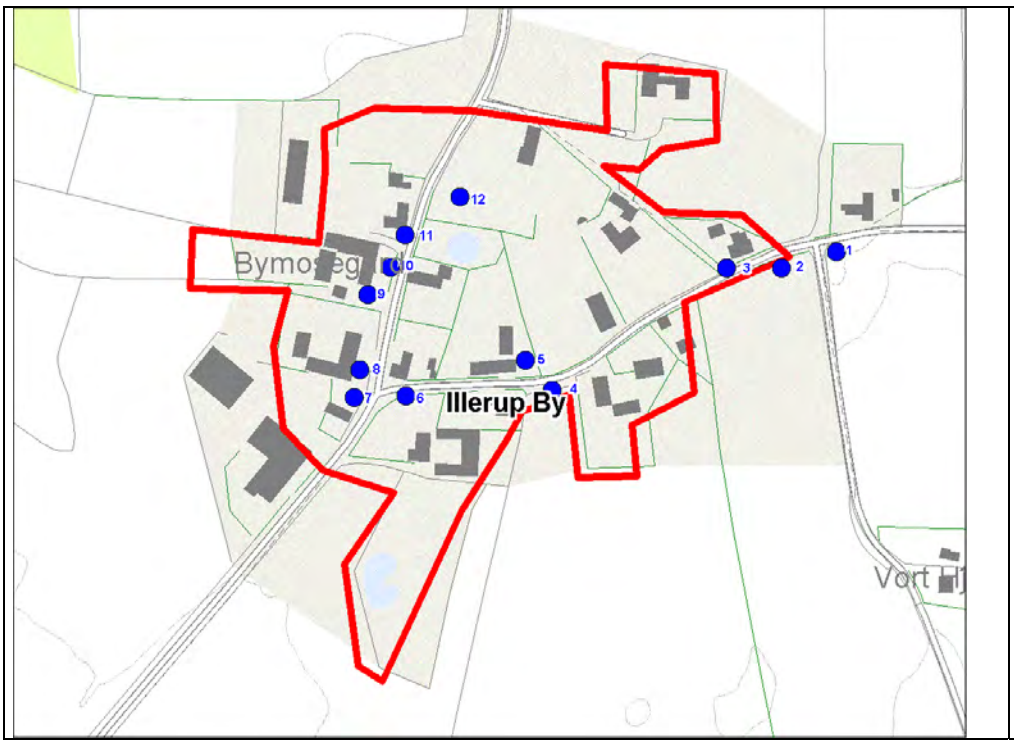

Foto: *Kort: De blå tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.*

	Foto: *1. Lille husmandssted lige uden for landsbyen, fra sydvest*
	Foto: *2. Små, pyntelige, grundmurede huse i landsbyens nordøstre udkant, fra øst*
	Foto: *3. Indkørsel kantet af hække og levende hegn, fra sydøst*

	Foto: *4. Lille husmandssted ved bygaden, fra vest*
	Foto: *5. Grundmurede huse og fundament til ny bygning, fra sydvest*
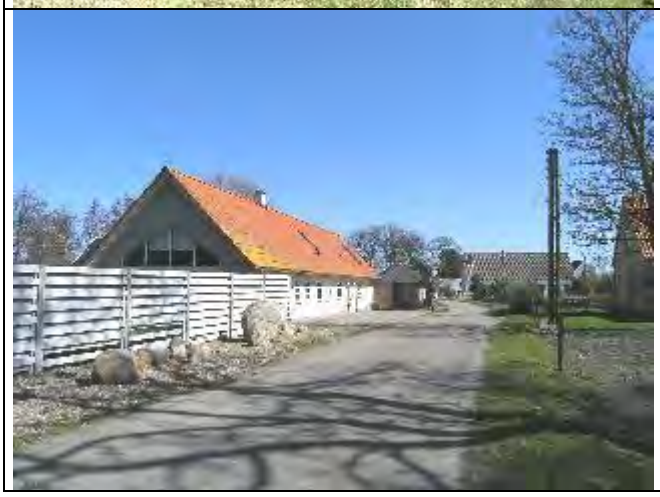	**Foto:** *6. Den sydøstlige del af byen, fra vest*

	Foto: *7. Vejkrydset med grundmuret rødstenshus på hjørnet, fra vest*
	Foto: *8. Hjørneejendom med bagbygning, fra vest*
	Foto: *9. Gulkalket gård med hvide lisener og gesimser på stuehuset, fra nordøst*

	Foto: *10. Lille dam i den nordlige del af byen, fra vest*
	Foto: *11. Den vestlige gade med gårde på vestsiden, fra nord*
	Foto: *12. Vinkelbygget husmandssted nordligt i byen, fra vest*

Beskrivelse af kulturmiljø

323 - 5 Overdrevsbakkerne Rakkerbanken
Beskrivelse Overdrevsbakker med gammelt rettersted for Ars herred. I 1800-tallet fremstod bakkerne åbne, uden træer og buske.
Bærende elementer
Bærende elementer og strukturer er:
- bankernes åbne overdrevspræg.
Eksist. bevaringstiltag
Udpluk af planer og beskyttelser:
- Lokalplan nr. 5.1-1. For et fritidsområde ved Spangsbro
- Lokalplan nr. 70. For et område ved Ubberup
- § 3 beskyttede naturtyper (overdrev, vandhul og eng) i den øst- og vestlige del af kulturmiljøet
- mange beskyttede sten- og jorddiger.
Trusler/sårbarhed
Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- byggeri og anlæg
- opdyrkning eller tilplantning samt tilgroning på grund af for lavt græsningstryk
- råstofgravning.

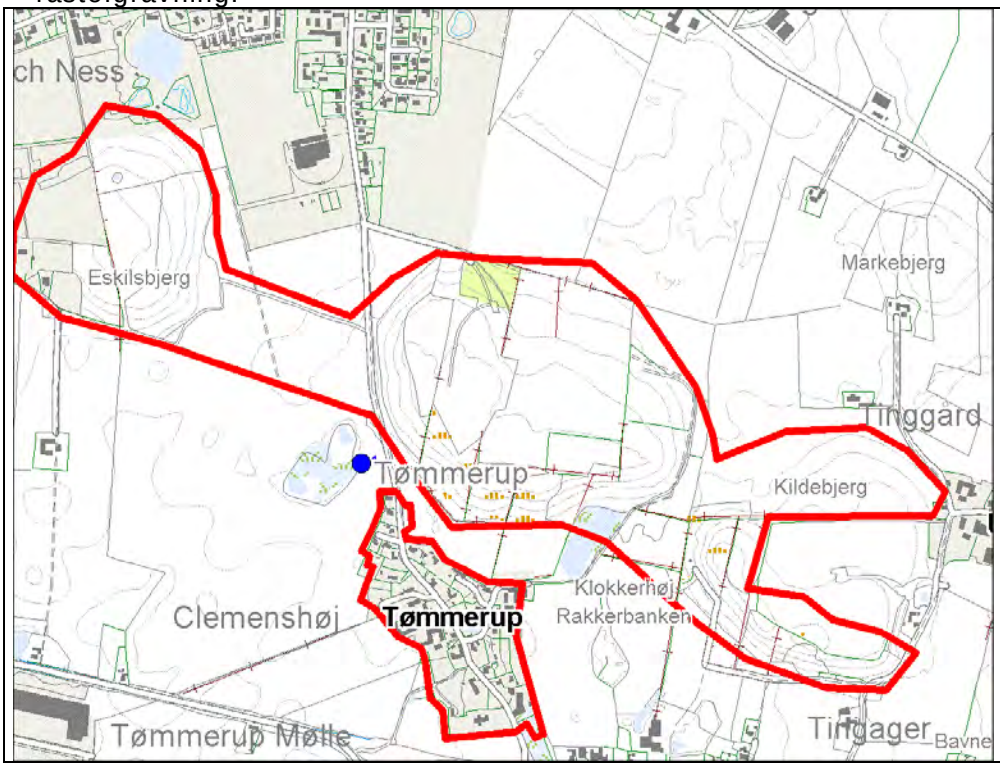

Foto: *Kort: De blå tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.*

	Foto: *1. Den mellemste del af overdrevsbakkerne, Tømmerup Banke, nord for Tømmerup, Rakkerbanken og Klokkerhøj i baggrunden mod øst, fra vest*

Beskrivelse af kulturmiljø

323 - 6 Lerchenborg-området

Beskrivelse Hovedgården blev oprettet under navnet Østergård i 1704 ved nedlæggelse af landsbyen Østrups 8 gårde og blev senere udvidet med anden jord. Gården indgik herefter i det store nordvestsjællandske godskompleks med en række betydelige herregårde på tilsammen 4379 tdr. htk. I 1754 ændredes navnet til Lerchenborg, der i 1755 oprettedes som stamhus. Ved afståelse af jord i forbindelse med lensafløsningen i 1923 og yderligere bortsalg bl. a. til Statens Jordlovsudvalg (herunder arealerne til Asnæsværket) blev godset betydeligt reduceret.
Mineslund og Asnæsgård (samt tidligere den nu nedlagte Hedvigslyst) er oprettet som avlsgårde under Lerchenborg, men de førstnævnte er nu fraskilt ligesom Vesterskoven.
Det store barokke hovedgårdsanlæg består af en ydre, brolagt slotsgård med stalde og avlsbygninger, en indre, snævrere gård med herskabsstalde og folkebygning samt den store trefløjede hovedbygning. Anlægget er opført i 1743-45, muligvis efter Eigtveds tegninger, det hele i et strengt aksefast anlæg. Haveanlægget er et fransk barokanlæg med alléer og hække, men senere i nogen grad omformet efter engelsk mønster.
Landskabet er præget af herregården og dens drift med store markfelter, gamle hegn og småhuse ved skovene og stranden.

Bærende elementer

Bærende elementer og strukturer er:
- det helstøbte, aksefaste anlæg med bygninger, gårdspladser, barokhave og park, alléer, høje og lunde samt det omgivende, åbne herregårdslandskab med store dyrkningsflader og levende hegn og de velafgrænsede skove
- de små godshuse til gårdens folk og særlige funktioner
- småbebyggelser langs skove og kyster samt ved Havnemark og Forskov.

Eksist. bevaringstiltag

Udpluk af planer og beskyttelser:
- de fleste af herregårdens bygninger og de vigtigste dele af haveanlægget er fredet efter bygningsfredningsloven(hovedbygningen med sidefløje og de hermed sammenbyggede længer mod staldgården, de to T-formede bygninger mellem staldgård og ladegård samt alle bygninger omkring ladegården, endvidere slotsparkens lindeallé og lindebuehækkene med statuer)
- utallige fredede fortidsminder - primært gravhøje - med tilhørende 100 meter beskyttelseslinjer i både Vesterskov og Forskov
- § 3 beskyttede naturtyper (strandoverdrev, overdrev, skovsø, søer, vandhuller, skovsø, branddam, strandsump og eng) og vandløb
- mange beskyttede sten- og jorddiger i dyrkningsskel, langs skove og ejerlavsskel
-Lokalplan nr. 500 for en Ny Vesthavn.

Trusler/sårbarhed

Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- yderligere erhvervsudvikling samt opførelse af tekniske anlæg, som i omfang og skala ikke harmonerer med de nuværende bebyggede og ubebyggede arealer eller som slører de historiske strukturer i og omkring herregården
- om-, til- og nybyggeri af og ved gårde og huse, der ikke harmonerer med den eksisterende bebyggelse, samt manglende vedligeholdelse
- tilplantning af det åbne herregårdslandskab
- fjernelse af levende hegn og karaktergivende træer

- nedlæggelse af godshuse og småbebyggelser.

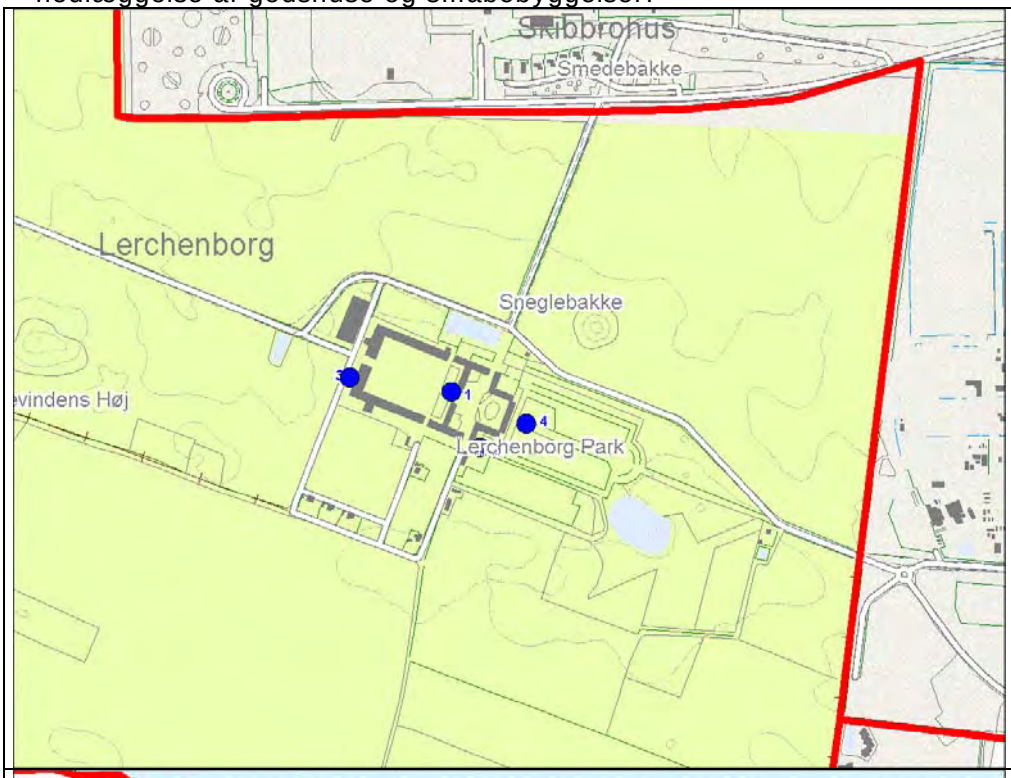

Foto: *Kort 1 af 3: De blå tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.*

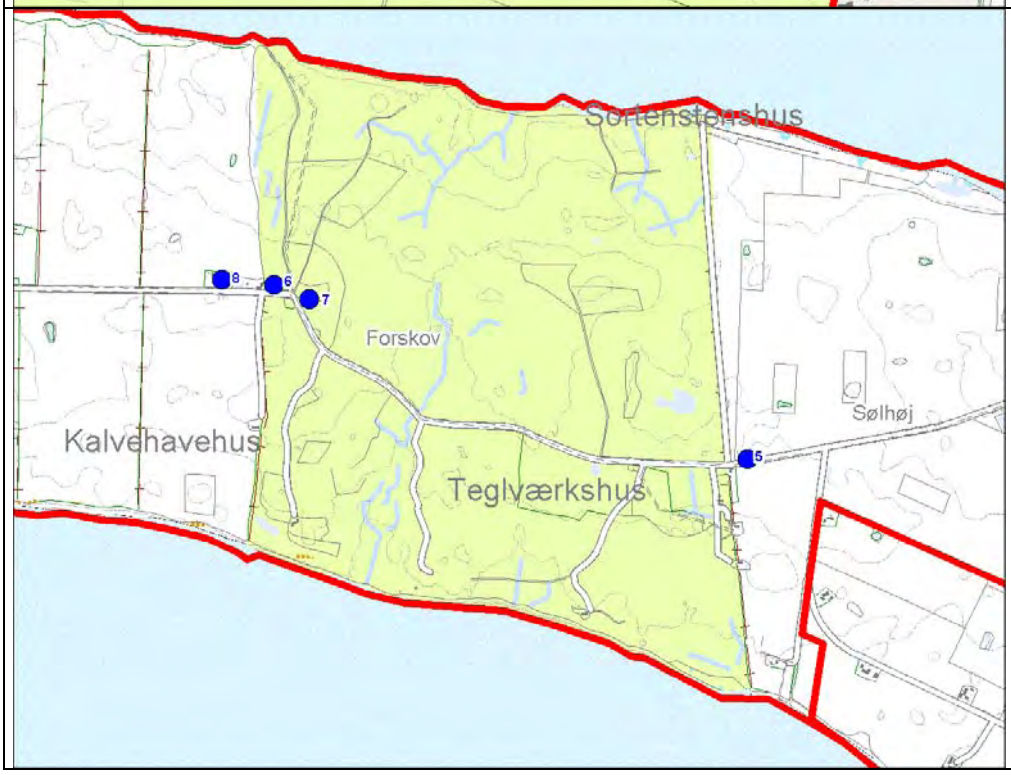

Foto: *Kort 2 af 3: De blå tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.*

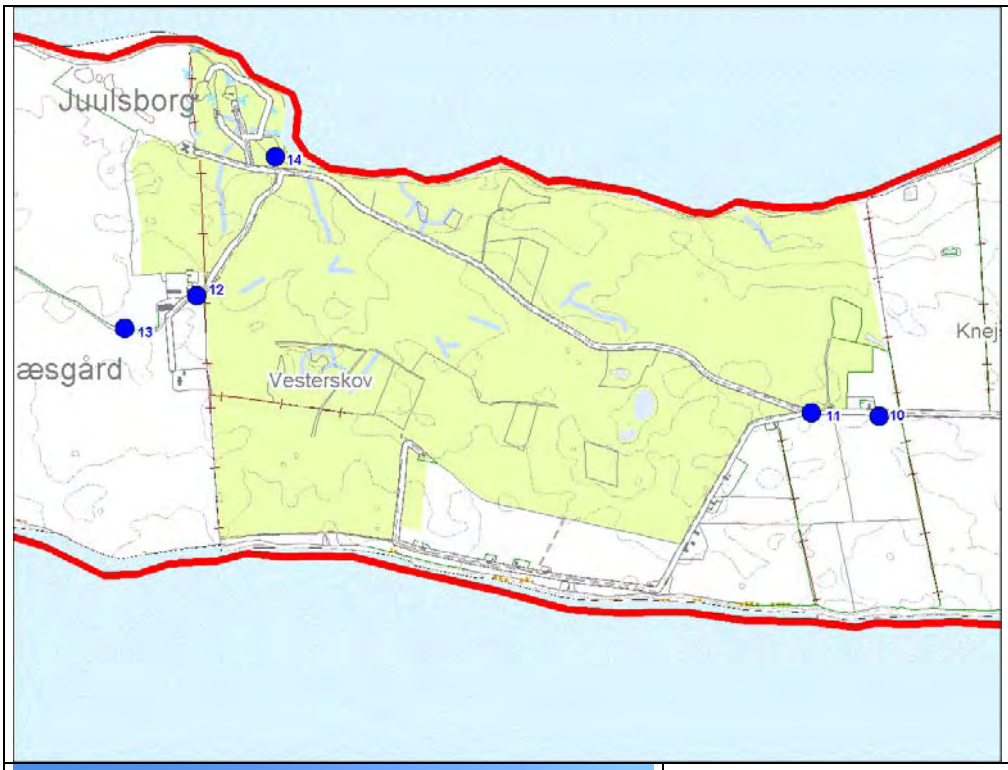

Foto: *Kort 3 af 3: De blå tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.*

Foto: *1. Lerchenborgs trefløjede hovedbygning opført 1743-45, muligvis efter tegninger af Eigtved, fra vest*

Foto: *2. Den den nordlige del af den østlige gårdsplads med kørestalde og personalefløj, fra syd*

	Foto: *3. Den vestlige, brolagte ladegårdsplads, fra vest*
	Foto: *4. Udsigten fra hovedbygningen gennem det aksefaste stald- og ladegårdsanlæg mod herregårdslandska bet mod vest*
	Foto: *5. Skovfogedhus i gule sten med stråtag, ved Forskovens østlige skovbryn, fra øst*

	Foto: *6. Lille, hvidkalket skovløberhus ved den vestlige udkant af Forskoven, fra nordvest*
	Foto: *7. Række af ældre egetræer i den vestlige del af Forskoven, fra syd*

	Foto: *8. Den tidligere skole fra 1896 ved Asnæs Skovhuse mellem Asnæs Forskov og Mineslund, fra sydøst*
	Foto: *9. Avlsgården Mineslund mellem Asnæs Forskov og Vesterskoven, fra sydvest*
	Foto: *10. Det bølgede landskab på Asnæs inddelt af diger og levende hegn, fra nord*

	Foto: *11. Lille landarbejderbolig ved Vesterskoven, fra øst*
	Foto: *12. Gulkalket fundtionærbolig i skovkanten ved Asnæsgård, fra syd*
	Foto: *13. Den statelige hovedbygning tiol Asnæsgården, opført lidt syd for gårdens driftsbygningen, fra vest*

	Foto: *14. Udskibningstedet Havnemark på nordsiden af Vesterskoven, fra sydøst*

Beskrivelse af kulturmiljø

323 - 6a Asnæs Dyrehave
Beskrivelse Beskrivelse Den yderste del af den nu næsten helt opdyrkede "Dyrehaven" på Asnæs henligger stadig som græsningsoverdrev med store sten, krat og kreatur- og vindbidte træer i et nu sjældent landskab.
Bærende elementer
Bærende elementer og strukturer er:
-det græssede overdrevslandskab med krat, store jordfaste sten og spredte vådområder
- de græssede strandenge neden for bakken med kreaturhegn og grøfter.
Eksist. bevaringstiltag
Udpluk af planer og beskyttelser:
- området er naturfredet
Trusler/sårbarhed
Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- tilplantning eller tilgroning ved for lavt græsningstryk eller ophør af græsning
- tilgroning eller forsumpning af strandengene
- en mere intensiv udnyttelse til rekreative formål.

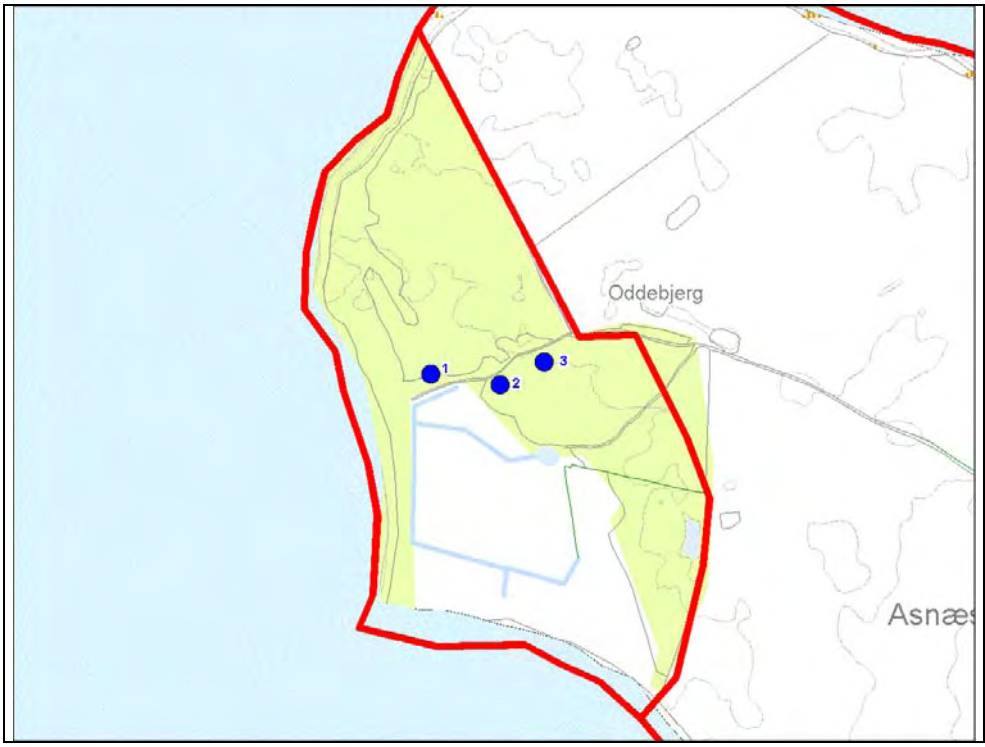

Foto: *Kort: De blå tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.*

Beskrivelse af kulturmiljø

323 - 6b Husmandsbebyggelser omkring Lerchenborg

Beskrivelse Området rummer husmandsbebyggelser fra forskellige perioder, de ældste oprindelig for at kunne betjene herregården, de seneste for at forsyne husmandsbefolkningen med tilstrækkelig jord til at udgøre et eksistensgrundlag.
Bastrup Sønderstrand består af ældre husmandsbebyggelser iblandet en del statshusmandsbrug oprettet efter statshusmandsloven af 1899. Der findes her endnu nogle få af de oprindelige bindingsværkshuse, mens flertallet er nybygget, de fleste i "Bedre Byggeskik" efter at have fået tillægsjord efter statshusmandsloven af 1919.
Østrup i den vestlige del af området udgør en bebyggelse med flere kolonier af statshusmandsbrug oprettet efter 1919-loven i forbindelse med udstykningen af Lerchenborg: 26 brug i 1925, 14 brug i 1953 og 17 brug i 1954.
Området rummer således eksempler på såvel tidlige som på de allerseneste husmandsudstykninger i landet. Mange byggeperioder er repræsenteret, de fleste dog i "Bedre Byggeskik".

Bærende elementer

- den vestlige del af området har brugene fordelt med stor regelmæssighed langs og på begge sider af vejen, brugene alle forskellige varianter af Bedre Byggeskiks standardmodeller, de yngre i blank mur, de ældre pudset og kalket
Den østlige del med et langt mere uregelmæssigt ejendomsmønster med blanding af ældre brug og Bedre Byggeskik og med store forskelle i jordtilliggende.
Levende hegn og hække omkring husmandsstedernes haver og bygninger

Eksist. bevaringtiltag

Trusler/sårbarhed Om-, til- og nybyggeri af og ved husmandsbrug og huse, der ikke harmonerer med
den eksisterende bebyggelse, samt manglende vedligeholdelse.
Nedlæggelse af levende hegn og hække omkring husmandsstedernes haver og bygninger.
Tilgroning eller tilplantning af det åbne agerland.

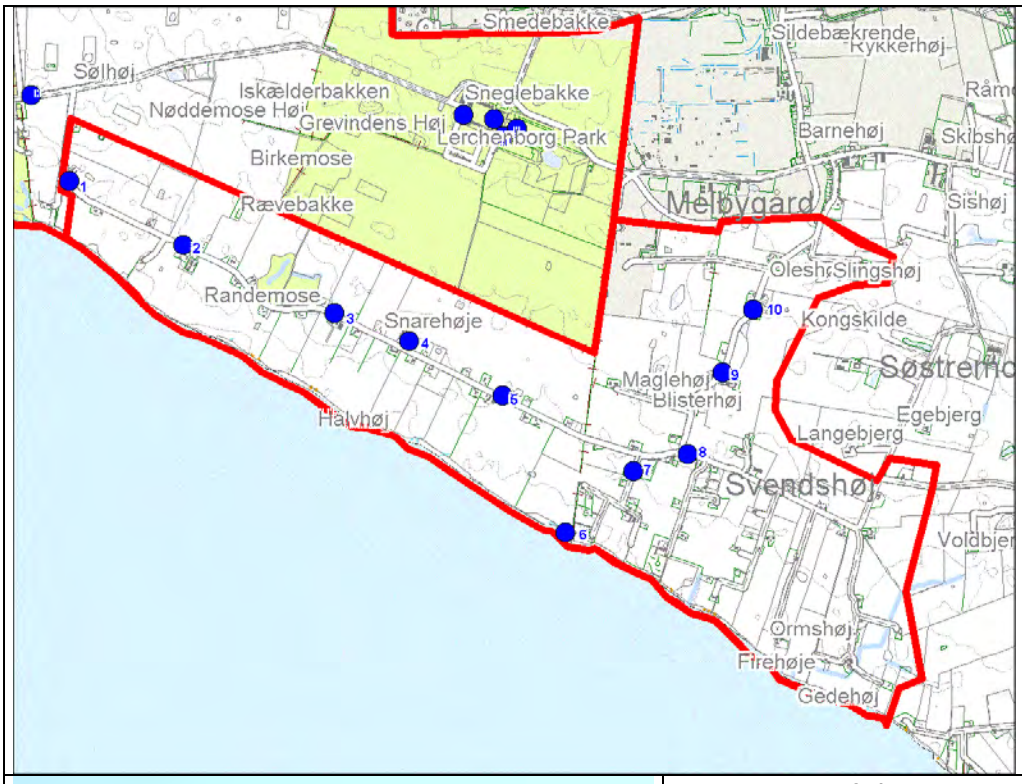

Foto: *Kort: De blå tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.*

Foto: *1. Et af de vestligste og yngste husmandsbrug i Østrupudstykningen, fra nordvest*

Foto: *2. Lille hvidkalket husmandsbrug i Østrupudstykningen, fra syd*

	Foto: *3. Husmandsbrug i Østrup, fra øst*
	Foto: *4. De tæt liggende brug ud til vejen gennem den østlige del af Østrup, fra vest*
	Foto: *5. Gulkalket, vinkelbygget brug i den østligste del af Østrup, fra syd*

	Foto: *6. Lille husmandssted eller hus med jord helt ude ved kysten i den vestligste del af Melby Sønderstrand, fra nordvest*
	Foto: *7. Vinkelbygget husmandssted i "Bedre Byggeskik", fra sydøst*
	Foto: *8. Lille, ældre hus med stråtag, fra sydøst*

	Foto: *9. Den tidligere skole i området med de mange spredte husmandsbrug, fra syd*
	Foto: *10. Istandsat, hvidkalket husmandsbrug ud til vejen mod Meby, fra syd*

Beskrivelse af kulturmiljø

323 - 7 Landsbyen Kåstrup

Beskrivelse Bystrukturen fra før uskiftningen er bibeholdt i den lange fortelandsby, hvor de 6-7
uudflyttede gårde (17 gårde i 1682), hvoraf flere er i bindingsværk, endnu ligger i to rækker langs bypladsen og bygaden. Den centrale plads er sparsomt bebygget med gadehuse omkring gadekæret, flere i bindingsværk, men der er også eksempler på andelstidens grundmurede bygninger, bl.a. det tidligere snedkerværksted. De levende hegn og hække omkring haver og bygninger og langs dele af byens afgrænsning ud mod det åbne land er et karaktertræk for landsbyen.

Bærende elementer

Bærende elementer og strukturer er:
- de to rækker gårde og den grønne strukltur
- mindre huse på de udflyttede gårdes pladser i den midterste del af byen
- den endnu delvis åbne forte omkring gadekæret.

Eksist. bevaringstiltag

Udpluk af planer og beskyttelser:
- § 3 beskyttet naturtype (gadekær).

Trusler/sårbarhed

Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- om-, til- og nybyggeri af og ved gårde og huse, der ikke harmonerer med den eksisiterende bebyggelse, samt manglende vedligeholdelse
- udfyldning med bygninger af forten ved gadekæret
- fjernelse af karaktergivende beplantning
- tilplantning eller større nybyggeri på det åbne land bag rækken af gårde og huse på begge sider af gaden.

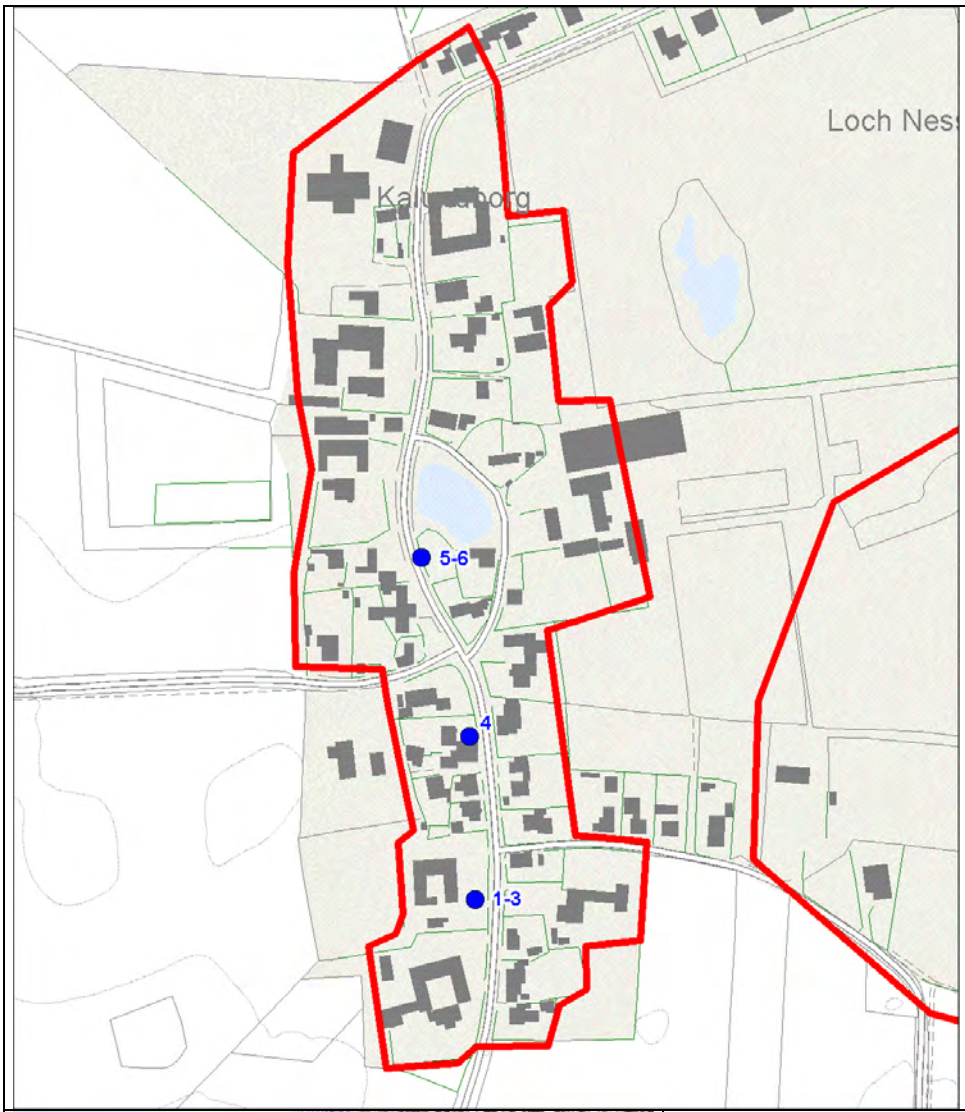

Foto: *Kort: De blå tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.*

Foto: *1. Hvidkalket, firelænget bindingsværksgård i landsbyens nordlige ende, fra nord*

	Foto: *2. Velproportioneret værkstedsbygning ud til landsbygaden, fra vest*
	Foto: *3. Gadekæret midt i landsbyen, fra nord*
	Foto: *4. Landsbyens tidligere smedie på vestsiden af gaden, fra sydøst*

	Foto: *5. Den sydlige del af bygaden med lave beboelseshuse, fra syd*
	Foto: *6. Landsbyens sydlige afslutning med huse og gårde, fra syd*

Beskrivelse af kulturmiljø

323 - 8 Landsbyen Tømmerup

Beskrivelse En mindre kirkelandsby, der har bevaret en del af sit oprindelige præg med delvist ubebygget forte omkring gadekæret. Der er endnu 3-4 gårde (13 gårde i 1682) tilbage i byen, som rummer flere værdifulde elementer som gadekær, stendiger og gammel vejføring samt levende hegn og hække langs tofter og haver.

Bærende elementer

Bærende elementer og strukturer er:
- gårdene i en uregelmæssig kreds yderst i byen
- udfyldning af de udflyttede gårdes pladser med mindre huse
- den åbne forte omkring gadekæret
- stengærder som afgrænsning af tofter og haver
- byens grønne struktur
- helheden skole, præstegård og kirke i den sydlige del af byen.

Eksist. bevaringstiltag

Udpluk af planer og beskyttelser:
- et område rundt om Tømmerup Kirke er omfattet af en kirkeomgivelsesfredning
- 300 m Kirkebyggelinje rundt om Tømmerup Kirke
- § 3 beskyttede naturtyper (gadekær og eng).

Trusler/sårbarhed

Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- om-, til- og nybyggeri af og ved gårde og huse, der ikke harmonerer med den eksisterende bebyggelse
- fjernelse af karaktergivende beplantning
- bebyggelse på den åbne forte.

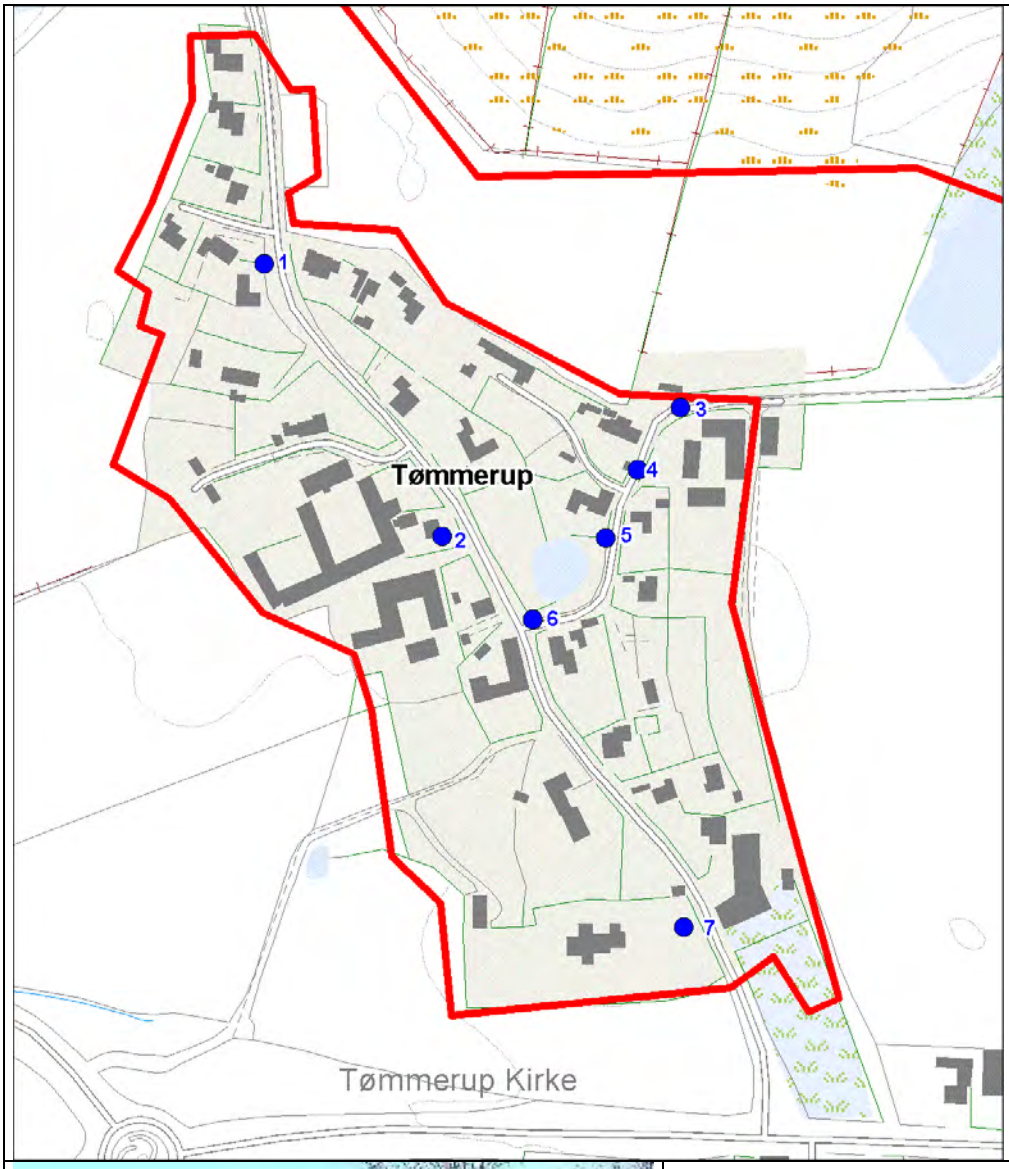

Foto: *Kort: De blå tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.*

Foto: *1. Den mellemste del af landsbygaden med store gårde på vestsiden, fra nord*

	Foto: *2. Den firelængede gård Møllebakkegård midt i byen over for gadekæret, fra nordøst*
	Foto: *3. Landsbyens østligste, firelængede gård med toftedige i sten bag gadekæret, fra nordvest*
	Foto: *4. Bebyggelse med lave huse på forten ved gadekæret, nogle med stendiger, fra syd*

	Foto: *5. Det fine gadekær midt i byen med delvis bevaret omgivende forte, fra nordøst*
	Foto: *6. Den tidligere skole fra 1913 på vestsiden af gaden over for gadekæret, fra sydøst*
	Foto: *7. Moderne gård over for kirke og præstegård, fra sydvest*

Beskrivelse af kulturmiljø

323 - 9 Landsbyen Bastrup

Beskrivelse Byen er oprindelig en rækkeby og eksempel på den lille agrare landsby med kun få
gårde tilbage efter udskiftning og udflytning (12 gårde i 1682). Byen er blevet
udbygget med en del gade- og husmandshuse, mange i bindingsværk, hvilket giver
den en åben og uregelmæssig struktur. Den har rummet en stor
husmandsbefolkning, fordi den ligger i udkanten af et stort herregårdsområde. I dag får de mange træer og hække byen til at fremstår meget frodig.

Bærende elementer

Bærende elementer og strukturer er:
- blandingen af gårde og huse i en uregelmæssig struktur
- levende hegn og hække langs tofter og haver og i byens afgrænsning mod det åbne land.

Eksist. bevaringstiltag

Udpluk af planer og beskyttelser:
- § 3 beskyttet naturtype (gadekær)
- beskyttet sten- og jorddige i den midterste del af kulturmiljøet.

Trusler/sårbarhed

Følgende aktiviteter kan påvirke kulturmiljøets integritet og oplevelsesværdi negativt:
- om-, til- og nybyggeri af og ved gårde og huse, der ikke harmonerer med den eksisterende bebyggelse, samt manglende vedligeholdelse
- byudvikling som i omfang og skala ikke harmonerer med de nuværende bebyggede og ubebyggede arealer eller som slører de historiske strukturer i og omkring landsbyen.

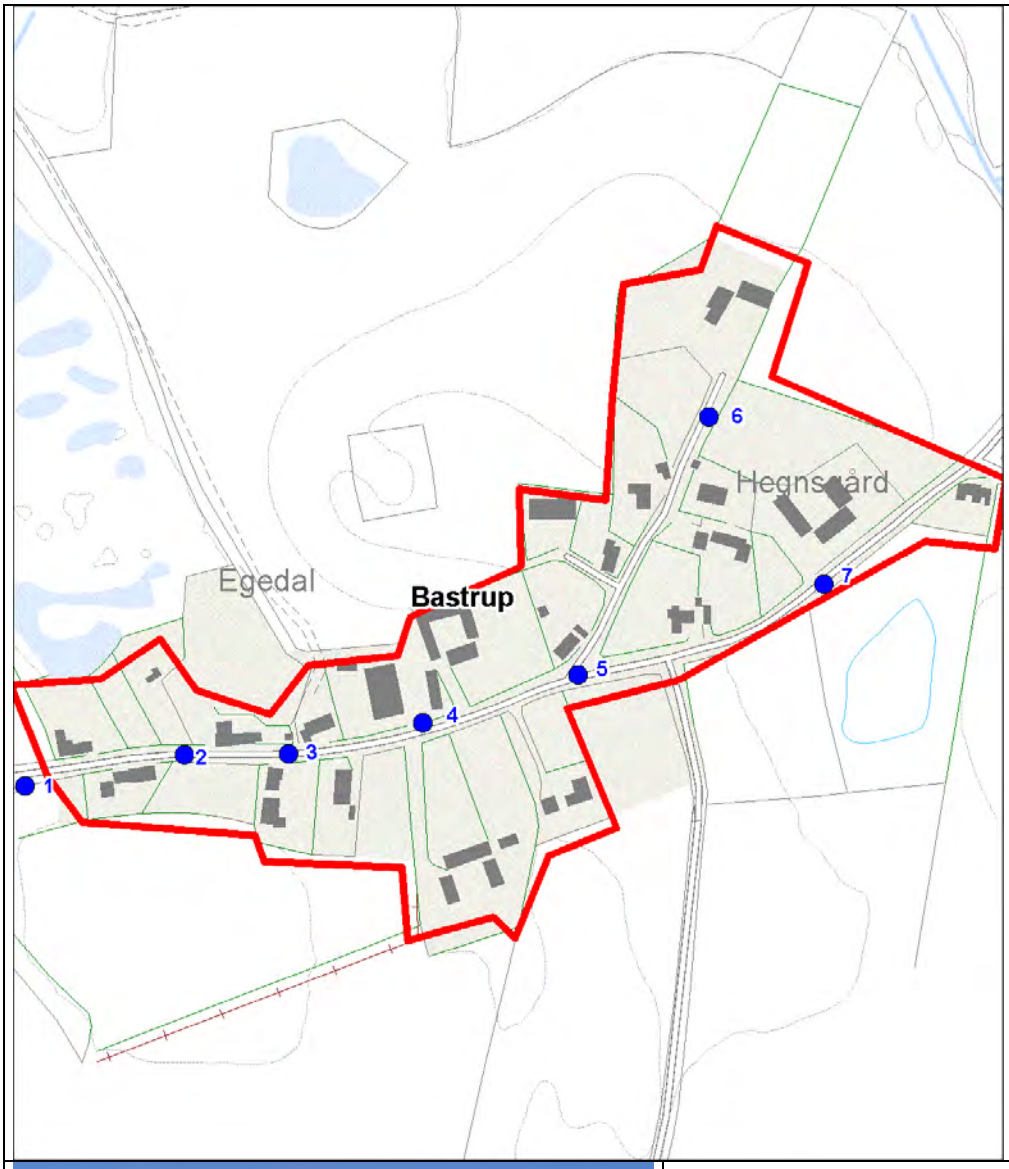

Foto: *Kort: De blå tal på kortet viser numre på fotografierne og hvor fotografierne er taget fra.*

Foto: *1. Den vestlige del af landsbyen med mindre, lave huse, fra vest*

	Foto: *2. Landsbyens tidligere smedje på sydsiden af landsbygaden, fra nordvest*
	Foto: *3. Den sydvestligste af de tilbageværende 4 gårde, fra nord*
	Foto: *4. Den nordvestligste af de tilbageværende 4 gårde, fra syd*

	Foto: *5. Langt, hvidkalket landarbejderhus på nordsiden af gaden, fra syd*
	Foto: *6. Det tilbageværende stuehus til den nordøstligste gård, Gammelmosegård, fra sydvest*
	Foto: *7. Landsbyens østligste gård, fra sydvest*